

DIGITALES ARCHIV

ZBW – Leibniz-Informationszentrum Wirtschaft
ZBW – Leibniz Information Centre for Economics

Periodical Part

Konjunkturtendensene / Statistisk sentralbyrå ; 2020

Provided in Cooperation with:
Statistics Norway, Oslo

Reference: Konjunkturtendensene / Statistisk sentralbyrå ; 2020 (2020).
https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/artikler-og-publikasjoner/_attachment/419153?_ts=171a7776d10.
https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/artikler-og-publikasjoner/_attachment/423360?_ts=172e5774b20.

This Version is available at:
<http://hdl.handle.net/11159/5255>

Kontakt/Contact

ZBW – Leibniz-Informationszentrum Wirtschaft/Leibniz Information Centre for Economics
Düsternbrooker Weg 120
24105 Kiel (Germany)
E-Mail: [rights\[at\]zbw.eu](mailto:rights[at]zbw.eu)
<https://www.zbw.eu/econis-archiv/>

Standard-Nutzungsbedingungen:

Dieses Dokument darf zu eigenen wissenschaftlichen Zwecken und zum Privatgebrauch gespeichert und kopiert werden. Sie dürfen dieses Dokument nicht für öffentliche oder kommerzielle Zwecke vervielfältigen, öffentlich ausstellen, aufführen, vertreiben oder anderweitig nutzen. Sofern für das Dokument eine Open-Content-Lizenz verwendet wurde, so gelten abweichend von diesen Nutzungsbedingungen die in der Lizenz gewährten Nutzungsrechte.
<https://zbw.eu/econis-archiv/termsfuse>

Terms of use:

This document may be saved and copied for your personal and scholarly purposes. You are not to copy it for public or commercial purposes, to exhibit the document in public, to perform, distribute or otherwise use the document in public. If the document is made available under a Creative Commons Licence you may exercise further usage rights as specified in the licence.

Konjunkturtendensene

med nasjonalregnskap for 3. kvartal og oktober 2020

2020 / 4

Innhold

1. Konjunkturutviklingen internasjonalt.....	3
1.1. USA	4
1.2. Europa	7
2. Konjunkturutviklingen i Norge	10
2.1. Oljepengebruken har økt sterkt som følge av pandemien	14
2.2. Vaksineringsen gir økt rente.....	15
2.3. Konsumet tar seg videre opp.....	16
2.4. Frisk boligprisvekst, svake boliginvesteringer	16
2.5. Petroleumsinvesteringene snur til vekst i 2023.....	17
2.6. Svake næringsinvesteringer	18
2.7. Midlertidig bedring i utenrikshandelen	19
2.8. Norsk økonomi henter seg inn	20
2.9. Antall permitteringer faller og arbeidsledigheten stiger	21
2.10. Oppjustert lønnsvekst i år.....	22
2.11. Underliggende inflasjon avtar neste år	23
3. Nasjonalregnskap for 3. kvartal og oktober 2020	26
3.1. Nasjonalregnskap for 3. kvartal 2020	26
3.2. Internasjonal sammenlikning.....	27
3.3. Produksjon og bruttonasjonalprodukt	29
3.4. Konsum i husholdningene.....	32
3.5. Konsum i offentlig forvaltning.....	33
3.6. Bruttoinvesteringer i fast realkapital.....	33
3.7. Eksport og import	34
3.8. Sysselsetting og utførte timeverk	35
3.9. Basisårskifte	36
3.10. Andre revisjoner	37
Bokser	
1.1. Utviklingen i oljemarkedet	9
2.1. Om beregningen av årslønnsanslaget for 2020	24
3.1. Industrien og detaljomsetningen i Norge, Sverige og Danmark.....	28
3.2. Forretningsmessig tjenesteyting i nasjonalregnskapet under koronakrisen	31
3.3. Behandling av lønnskompensasjonsordningen ved permittering	35
Tabeller	
1.1. Makroøkonomiske anslag fra IMF og Statistisk sentralbyrå (SSB). Årlig endring i prosent	5
2.1. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Regnskapstall. Vekst fra forrige periode. Prosent	10
2.2. Vekst i BNP Fastlands-Norge og importjusterte bidrag fra etterspørselskomponenter. Prosentpoeng, årlig rate	11
2.3. Makroøkonomiske hovedstørrelser 2019-2023. Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår	13
2.4. Koronatiltak for 2020 som er vedtatt eller foreslått. Milliarder kroner.....	14
3.1. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Faste 2018 priser. Millioner kroner	38
3.2. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Faste 2018-priser. Prosentvis endring fra foregående kvartal.....	39
3.3. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindekser. 2018=100	40
3.4. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindeks. Prosentvis endring fra foregående kvartal.....	40
3.5. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Måned. Faste 2018-priser. Prosentvis volumendring fra foregående periode	41
3.6. Makroøkonomiske hovedstørrelser 2010-2023. Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår	42

Spørsmål om konjunkturtendensene i

– Norge: Thomas von Brasch, thomas.vonbrasch@ssb.no, tlf. 93 89 85 24

– Utlandet: Roger Hammersland, roger.hammersland@ssb.no, tlf. 47 29 32 89

– Nasjonalregnskap: Pål Sletten, pal.sletten@ssb.no, tlf. 99 29 06 84

Redaksjonen ble avsluttet onsdag 9. desember 2020

© Statistisk sentralbyrå

Ved bruk av dette materialet skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

Standardtegn i tabellen	Symbol
Oppgave mangler	..
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	0

1. Konjunkturutviklingen internasjonalt

Spredningen av koronaviruset preger internasjonal økonomi. På rekordtid har det imidlertid nå blitt utarbeidet flere vaksiner til bekjempelse av viruset. I tillegg til å være mer effektive enn det man kunne forvente, ser det også ut til at produksjonen og distribusjonen av vaksiner er på plass. Dette har gjort det mulig å planlegge et omfattende internasjonalt vaksineprogram som raskt kan iverksettes. Flere land regner med å starte vaksineringen i desember i år, mens Russland og Storbritannia allerede har begynt.

Det vil likevel ta tid før vaksinasjonsprogrammet får full effekt. Vi må derfor være forberedt på at bølgen med smitte og smittevernstiltak vil fortsette i første halvår av 2021 og medføre fortsatt økonomisk stagnasjon i store deler av verden.

Vi legger derfor til grunn at nedgangen i aktiviteten til våre handelspartnere ved utgangen av inneværende år vil fortsette gjennom første del av vinteren neste år. Deretter ventes den økonomiske aktiviteten å hente seg inn igjen i løpet av 2021 og utover i prognoseperioden, som følge av vaksiner og en gradvis avvikling av smittevernstiltak. Lavkonjunkturen vil likevel vedvare i store deler av prognoseperioden.

Etter å ha falt kraftig i 2. kvartal hentet BNP hos våre handelspartnere seg delvis inn igjen i 3. kvartal. Innhentingen var spesielt sterk i Italia, Frankrike og Spania, men også i USA og Japan var veksten høy. Etter et sømløst statsministerbytte tidligere i høst er dessuten utsiktene i Japan nå bedre enn på lenge. Ikke bare har landet blitt mindre berørt av pandemien enn en del vestlige økonomier. Landet opplever også at husholdningenes sparerate har skutt i været i det siste som følge av offentlige overføringer, og vaksiner gir forhåpninger om at Tokyo kan bli vert for OL i 2021.

Innhenting var også sterk i Storbritannia, der økonomien vokste med hele 15,5 prosent. Fortsatt ligger likevel BNP nesten 10 prosent lavere enn ved utgangen av 2019. En ny nasjonal nedstengning, kombinert med usikkerhet rundt utfallet av de pågående forhandlingene med EU om en ny handelsavtale, vil trolig hemme den britiske økonomien i tiden som kommer.

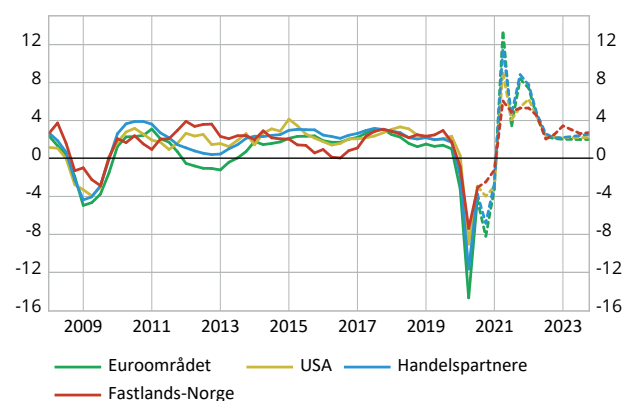
BNP i Sverige steg med 4,9 prosent i 3. kvartal, etter et fall på 8,6 prosent i 2. kvartal. Innhentingen var dermed relativt svak og BNP i Sverige ligger fortsatt mer enn 4 prosent under nivået fra før krisen inntraff.

Den nye smittebølgen har dessuten medført at Sverige har måttet skjerpe sine smittevernstiltak, noe som trolig vil dempe veksten i 4. kvartal (se boks 3.1 som sammenlikner utviklingen i Sverige, Danmark og Norge).

Innhenting er godt i gang i flere framvoksende økonomier. Etter å ha steget med i overkant av 11 prosent i 2. kvartal i år, vokste den kinesiske økonomien med 2,7 prosent i 3. kvartal. Løpende tall tyder på at veksten har fortsatt inn i 4. kvartal. Innkjøpsprisindeksen for industrien i november viste den høyeste veksten i produksjonen siden 2017, mens en tilsvarende måling for tjenestene steg til sitt høyeste nivå på åtte år. Et hopp i nye eksportordrer antyder at Kinas eksport fortsetter å dra nytte av sterk utenlandsk etterspørsel etter kinesiske varer. Også i India er det nå tegn til at veksten er i ferd med å ta seg betydelig opp. Likevel vil svake offentlige finanser og et dårlig fungerende bankvesen trolig være hemmende for vekstforløpet framover. Store streiker og faren for en ny smitteøkning skaper dessuten betydelig nedsiderisiko for konjunkturforløpet på kort sikt.

Figur 1.1. BNP-vekst med prognoser. Utvalgte land

Endring fra samme kvartal året før i prosent

Kilde: Macrobond

Figur 1.2. Internasjonal markedsindikator

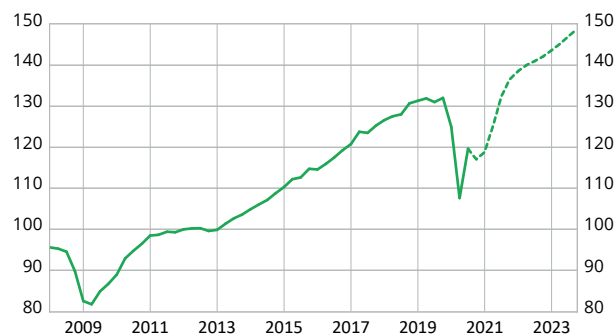
Avvik fra beregnet trend i prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 1.3. Internasjonal markedsindikator

Volumindikator

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 1.4. Oljepris. Brent blend

USD per fat

Kilde: Macrobond og Statistisk sentralbyrå

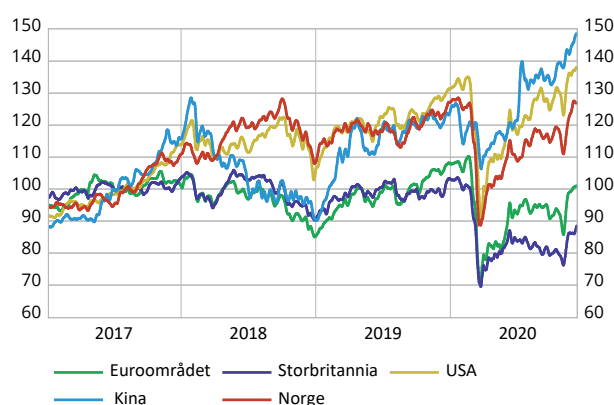
Til tross for den sterke innhenting i 3. kvartal kan de neste månedene komme til å bli svært vanskelige over store deler av den vestlige verden. Spesielt gjelder dette USA der det den siste tiden har blitt rapportert om svært høye tall for både antall smittede og døde. Men også i store deler av Europa er situasjonen preget av den nye smittebølgen og en ny runde med restriktive smitteverntiltak.

Med dette som bakteppe ser vi for oss et betydelig fall i den økonomiske aktiviteten hos våre handelspartnere i 2020 samlet sett. I 2021 er gjeninnhenting antatt å lede til en vekst på i overkant av 5 prosent, understøttet av ekspansiv finans- og pengepolitikk, en relativt lav oljepris (se boks 1.1), samt den nært forestående vaksineringsen. Etter hvert som effekten av vaksinerne gjør seg gjeldende og en stadig større del av befolkningen utvikler immunitet mot koronaviruset, ser vi for oss en ytterligere normalisering av den økonomiske aktiviteten. I våre prognoser vil våre handelspartnere likevel befinne seg i en lavkonjunktur i store deler av prognoseperioden.

Usikkerheten om den videre utviklingen er stor. Riktignok er smitten på vei ned i mange europeiske land, men nye smittebølger kan ikke utelukkes, særlig dersom vaksinerne skulle vise seg å være mindre smitteforebyggende og vaksineringsen går langsommere enn forventet. Det er også stor usikkerhet forbundet med en eventuell normalisering av den økonomiske politikken i tiden

Figur 1.5. Aksjekurser. Utvalgte land

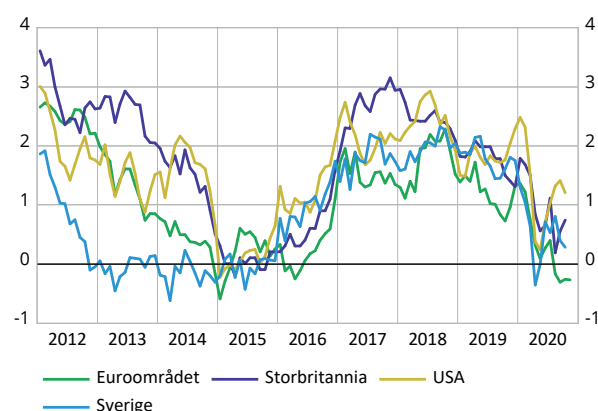
Indeks. 2017 = 100

Kilde: Macrobond

Figur 1.6. Inflasjon. Utvalgte land

Endring i KPI fra samme måned året før i prosent

Kilde: Macrobond

som kommer, kanskje særlig pengepolitikken. Pandemien har ført til økt gjeldsbyrde både i privat og offentlig sektor, mens aksjemarkedet har blitt understøttet av utsiktene til lave renter lenge. Mange av utfordringene som verdensøkonomien stod overfor før pandemien er dessuten fortsatt til stede, som spenningene knyttet til internasjonal handel og muligheten for en hard Brexit.

1.1. USA

Med over en femtedel av alle verdens smittetilfeller, og en nesten like stor andel av dødsfallene, er USA fremdeles det landet i verden med flest smittetilfeller og dødsfall som følge av koronaviruset. Etter en tredje smittebølge i november har smitten også spredt seg i innlandet og de delene av landet som tidligere var mindre berørt. Totalt antall smittede stiger for tiden med 200 000 tilfeller i døgnet, og er kommet over 15 millioner. Dette utgjør drøye 4 prosent av befolkningen.

Amerikansk BNP steg likevel med 7,4 prosent i 3. kvartal 2020, etter et fall på nær 9 prosent i 2. kvartal. Over tre fjerdedeler av oppgangen kom fra privat konsum, men det var også sterk oppgang i investeringer og eksport. Det offentlige konsumet falt imidlertid noe, det samme gjorde nettoeksporten da importen økte mer enn eksporten.

Tabell 1.1. Makroøkonomiske anslag fra IMF og Statistisk sentralbyrå (SSB). Årlig endring i prosent

	BNP-vekst											Prognoser			
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Euroområdet															
SSB	-3,7	2,1	1,9	-0,8	-0,2	1,6	2,3	1,8	2,7	1,9	1,3	-7,7	5,2	4,0	2,0
IMF												-8,3	5,2	3,1	2,2
USA															
SSB	-2,5	2,6	1,6	2,2	1,8	2,5	3,1	1,7	2,3	3,0	2,2	-3,9	3,8	3,8	2,2
IMF												-4,3	3,1	2,9	2,3
Sverige															
SSB	-4,2	5,7	3,3	-0,3	1,2	2,8	4,2	1,8	2,8	2,0	1,4	-4,1	3,8	4,4	2,2
IMF												-4,7	3,5	2,9	2,4
Storbritannia															
SSB	-4,1	2,1	1,3	1,4	2,2	2,9	2,4	1,7	1,7	1,3	1,3	-11,6	6,0	5,0	1,9
IMF												-9,8	5,9	3,2	1,9
Kina															
SSB	9,1	10,7	9,6	7,7	7,9	7,4	7,3	6,7	6,9	6,7	6,0	1,9	10,6	5,9	5,4
IMF												1,9	8,2	5,8	5,7
Handelspartnere¹															
SSB	-2,9	3,5	2,5	0,7	1,3	2,4	3,0	2,3	3,0	2,5	2,0	-6,0	5,4	4,2	2,4
IMF												-6,2	4,7	3,2	2,5
Prisvekst															
Euroområdet															
SSB	0,3	1,6	2,7	2,5	1,4	0,4	0,2	0,2	1,5	1,8	1,2	0,3	0,7	1,5	1,9
IMF												0,4	0,9	1,2	1,4

¹ Euroområdet, Sverige, USA, Storbritannia, Danmark, Kina, Sør-Korea, Polen, Russland og Japan.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

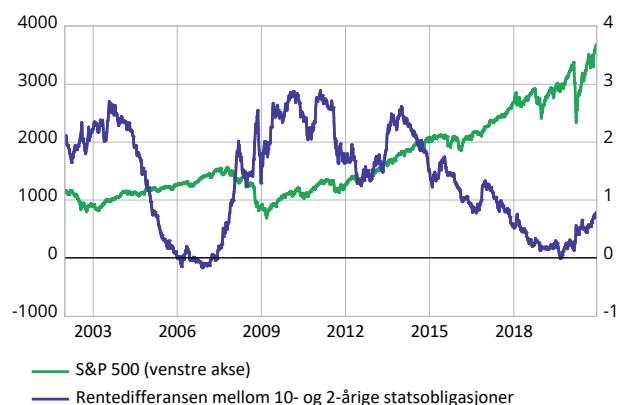
Kapasitetsutnyttelsen i økonomien falt svakt i september etter lengre tids oppgang, og lagrene bygde seg tilsvarende noe opp i 3. kvartal. De løpende tallene viser at oppgangen i detaljhandelen siden i sommer fortsatte i tremånedersperioden fram til og med september. Industriproduksjonen tok seg også opp i samme periode, og var med det en viktig bidragsyter til eksportøkningen i 3. kvartal. Stemningen i husholdningene falt imidlertid svakt i oktober, etter sterk oppgang i september. Til tross for at pandemien fortsatte å spre seg, indikerer innkjøpsseksindeksen (PMI) at den økonomiske aktiviteten tok seg videre opp i oktober.

Koronavirusloven for bistand, avlastning og økonomisk sikkerhet (CARES) hadde en størrelse på om lag 10 prosent av BNP. Mesteparten av tiltakene utløp ved utgangen av juli. Den etterfølgende pakken (HEROES) kom aldri til behandling i Senatet, selv om den ble vedtatt i mai. Budsjettpolitikken har dermed i liten grad blitt brukt til å avhjelpe de negative konsekvensene av pandemien etter juli. Dette har blant annet medført at flestparten av de 25 millioner arbeidsledige og permitterte har fått halvert sin arbeidsledighetstrygd.

Totalt antall sysselsatte økte med 0,6 millioner i oktober, ned fra en økning på henholdsvis 1,8 og 4,8 millioner i september og august. Antall arbeidsledige fortsatte også å falle i oktober, til 6,9 prosent av

Figur 1.7. USA. Aksjekurs og rentedifferanse

Venstre akse: indeks. Høyre akse: Prosentpoeng

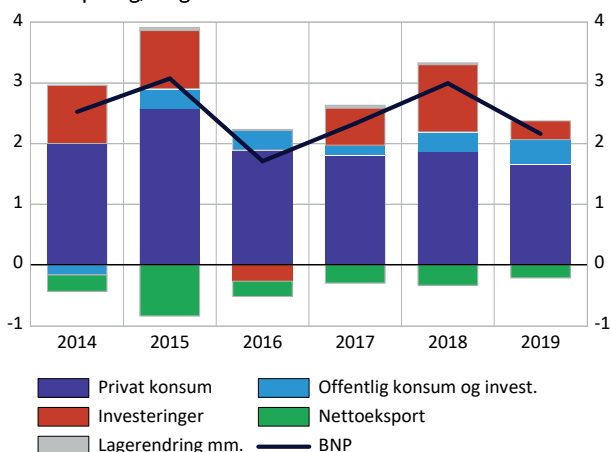

Kilde: Macrobond

arbeidsstyrken. Dette er betydelig under toppnivået på 14,7 prosent fra april, men likevel om lag det dobbelte av nivået fra februar. Antallet permitterte falt med 1,4 millioner til 3,2 millioner i oktober, mens antall langtidsløstledige, det vil si de som har søkt ny jobb i minst 27 uker, steg med 1,2 millioner til 3,6 millioner. Vanligvis avsluttes arbeidsledighetstrygd etter 26 uker, men med koronavirusloven økte dette midlertidig til 39 uker. Ved årsskiftet opphører ordningen og om lag 13 millioner ventes da å miste arbeidsledighetstrygd.

Figur 1.8. USA. Bidrag til BNP-vekst

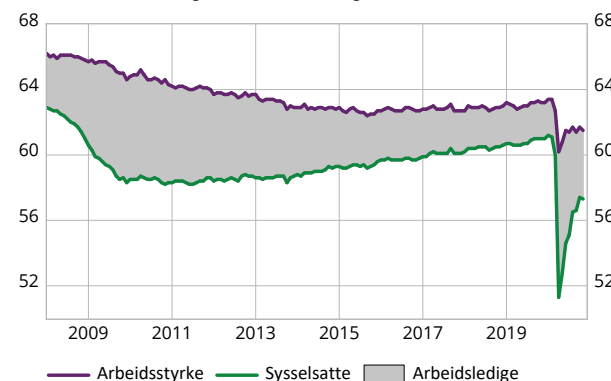
Prosentpoeng, årlig rate

Kilde: Macrobond

Figur 1.9. USA. Arbeidsmarkedet

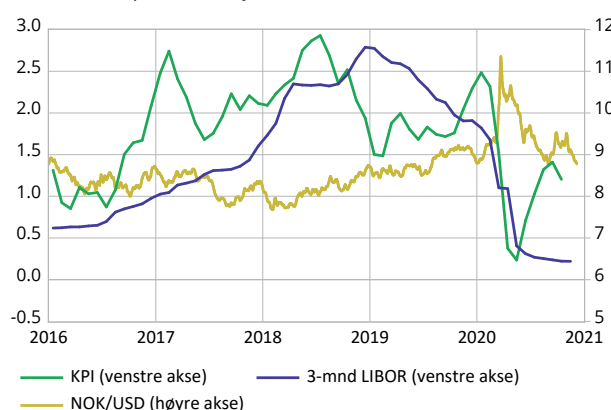
Prosent av befolkningen i alder 16 år og over

Kilde: Macrobond

Figur 1.10. USA. Inflasjon, rente og valutakurs

Venstre akse: prosent. Høyre akse: kroner

Kilde: Macrobond

Antall nye permanente jobbtap var på 3,7 millioner i oktober, samme nivå som i september, og 2,4 millioner høyere enn i februar. I tillegg kommer rundt 10 millioner personer som ønsket jobb i oktober, men som på grunn av pandemien ikke var i stand til å ta en jobb. Disse ansees verken som arbeidsledige eller som en del av arbeidsstyrken. Nye søknader om arbeidsledighetstrygd i uke 46 (fra og med 9. november) var på om lag 780 000, svakt stigende fra de siste ukene og rundt tre ganger høyere enn gjennomsnittsnivået fra de siste tre årene.

Mens realøkonomien fremdeles er sterkt påvirket av pandemien, har aksjemarkedet i USA mer enn hentet seg inn igjen etter pandemiutbruddet. I midten av august passerte S&P 500-indeksen sitt tidligere toppunkt fra februar og har etter den tid fortsatt videre opp. For de få store selskapene som dominerer verdien av aksjeindeksene er ikke gjeld i forhold til inntjening noe problem. For de resterende bedriftene som i stor grad har høy gjeld og moderate overskudd er dog situasjonen en annen, og såpass alvorlig at det skaper usikkerhet rundt den finansielle stabiliteten i økonomien som helhet. Bedriftsgjelden utenom de finansielle foretakene utgjør nå en stigende andel av den samlede private gjelden i USA. Med unntak av noen få store teknologiselskaper, har overskuddene i bedriftene vært sterkt nedadgående. Spesielt gjelder dette for mindre bedrifter med høy risiko og lav kredittverdighet.

Sentralbanken i USA (Fed) vedtok 5. november enstemmig å holde renta uendret i intervallet 0 til 0,25 prosent. Sentralbanken har signalisert i noe tid at renta vil holdes på dette nivået i flere år, og at den vil føre en enda mer ekspansiv pengepolitikk hvis antall arbeidsledige forblir høyt. Fed vedtok den 27. august å gå over til en mer fleksibel form for inflasjonsstyring, hvor moderat inflasjon skal kunne tillates i noe tid uten at tidsperioden eller nivået kvantifiseres ytterligere.

Den pågående handelskrigen med Kina har økt i omfang. Tiltakene mot Huawei ble i høst intensivert, inkludert restriksjoner på utenlandske selskaper som selger til Huawei eller deres datterselskaper om de benytter software eller hardware med opphav i USA. TikToks eier ByteDance fikk et ultimatum med kort frist: enten selg den amerikanske delen av virksomheten, eller se TikTok forbudt i USA. Dette er bare to av flere eksempler på den avtroppende regjeringens proteksjonistiske agenda mot særlig Kina. Hvis den linjen fortsetter under Biden-regjeringen, vil flere land kunne bli tvunget til å velge side, noe som kan bidra til å svekke de globale vekstutsiktene.

Kombinasjonen av lave renter, støttekjøp i kommersielle pantelånspapirer og finanspolitiske stimuli, bidrar til å forsterke gjeninnhenting. Vi legger til grunn at BNP reduseres med om lag 4 prosent i 2020. I årene framover ventes gjeninnhenting å fortsette, slik at

aktiviteten i slutten av prognosebanen vil ligge omtrent på linje med et trendforløp fra før pandemien.

1.2. Europa

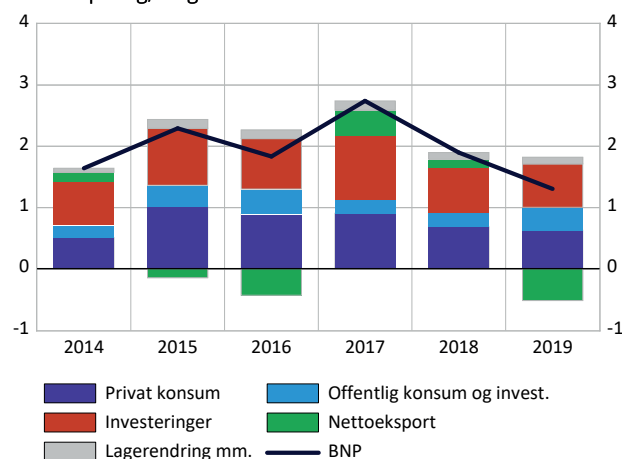
I euroområdet ble mesteparten av det dype BNP-fallet i 2. kvartal hentet inn i 3. kvartal. Oppgangen i euroområdet var på 12,6 prosent i 3. kvartal, mot et fall på 11,8 prosent i 2. kvartal. Innhenting var spesielt sterk i land som Italia, Frankrike og Spania, med en vekst fra kvartalet før liggende i intervallet 16-19 prosent for samtlige land. Gjenåpningen av økonomiene i løpet av sommeren har imidlertid bidratt til en ny smittebølge med nye restriktive smitteverntiltak over hele Europa, noe som øker sannsynligheten for at vi får et W-format vekstforløp i 2020. Til tross for at tiltakene er noe mindre inngripende denne gangen, og primært rammer tjenestenæringene, vil vi trolig se et nytt fall i 4. kvartal.

Økonomien i euroområdet var på randen av resesjon allerede før pandemien slo til og en nedstengning nummer to kan få store konsekvenser for de delene av økonomien som bare så vidt klarte seg gjennom den første bølgen. Offentlige støtteordninger og egne buffere har holdt mange foretak flytende, men for mange kan belastningen av ny nedstengning bli for stor. Den europeiske sentralbanken advarer i et alvorlig, men plausibelt scenario, om en risiko for at misligholdte lån vil ramme banksektoren neste år med samme styrke som finanskrisen i 2008.

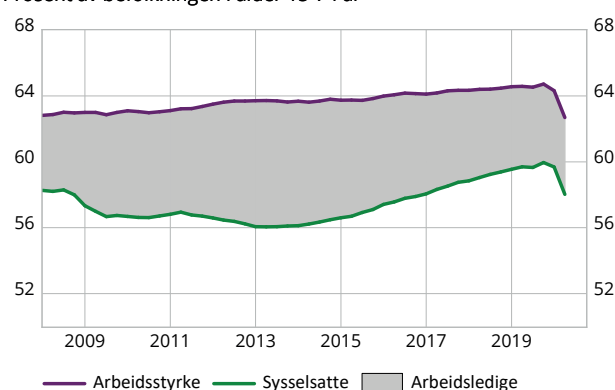
Den finanspolitiske responsen har imidlertid vært raskere og mer effektiv enn under finanskrisen. En mengde offentlige ordninger, lånegarantier og skatteutsettelse, kombinert med ekspansiv pengepolitikk, har så langt klart å avverge en stor bølge av konkurser og tap av arbeidsplasser. I Tyskland er kravet om å erklære seg konkurs midlertidig suspendert, og regjeringen annonserte nylig ny tiltakspakke på 130 milliarder euro. Industriproduksjonen økte med nær 11 prosent i 3. kvartal, og satte dermed en stopper for åtte påfølgende kvartaler med tilbakegang. Innkjøpssjefsindeksen (PMI) for industrisektoren steg i oktober til et nivå man ikke har sett på over to år, mye på grunn av en økning i eksporten til Kina. Selv om produksjonen framover ikke svekkes drastisk av en ny nedstengning, kan det noe dystre scenariet for mange av Tysklands store handelspartnere i Europa føre til en avmatning av den positive tendensen for eksportetterspørselen.

Mens Tyskland synes å klare seg ganske godt, er utsiktene på kort sikt noe mørkere for Frankrike, Italia og Spania som har en relativt stor tjenestesektor og i større grad er avhengig av turisme. I Frankrike er det innført svært omfattende nasjonale smittebegrensningstiltak med blant annet stenging av alle butikker som ikke blir regnet som strengt nødvendige. Som følge av dette har regjeringen kunngjort at de har revidert sitt anslag på fallet i BNP for 2020 fra 10 til 11 prosent. Spanias hardt rammede økonomi var i 3. kvartal, til tross for rekylene fra kvartalet før, 8,7 prosent mindre enn i samme

Figur 1.11. Euroområdet. Bidrag til BNP-vekst
Prosentpoeng, årlig rate

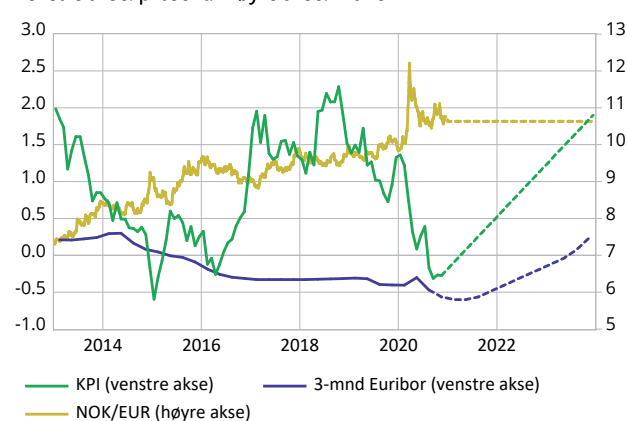

Figur 1.12. Euroområdet. Arbeidsmarkedet
Prosent av befolkningen i alder 15-74 år

Kilde: Macrobond

Figur 1.13. Euroområdet. Inflasjon, rente og valutakurs
Venstre akse: prosent. Høyre akse: kroner

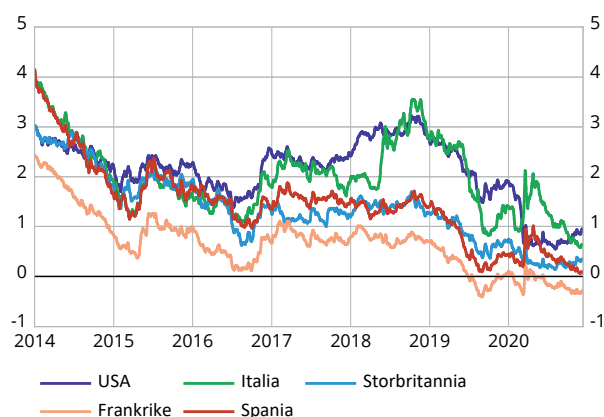

Kilde: Macrobond

Figur 1.14. 10-årige statsobligasjonsrenter

Prosent

Kilde: Macrobond

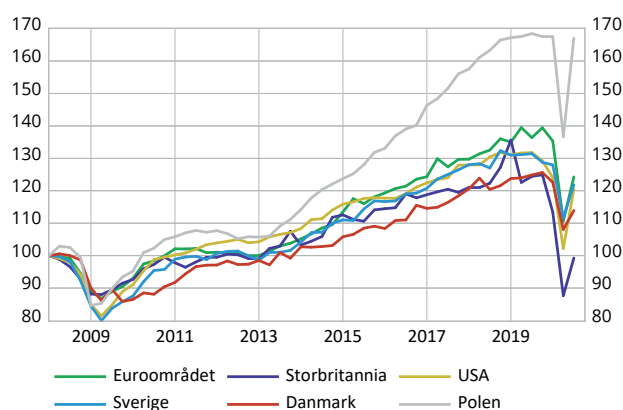
kvartal året før – noe som representerer et større fall enn i noen andre land i euroområdet. På grunn av den utstrakte bruken av midlertidige kontrakter er også arbeidsledigheten i Spania svært høy, særlig blant landets mange fremmedarbeidere. Spanske myndigheter anslår nå at ledighetsraten vil komme opp i 17 prosent mot slutten av 2020. Derimot har industriproduksjonen og eksporten tatt seg opp i både Spania og Italia, riktignok med en avmatning i november som følge av nye nedstenginger, og forventningsindikatorerne reflekterer optimisme med tanke på videre økonomisk utvikling innen industri og eksport. Av de store økonomiene i euroområdet er det Spania som er hardest rammet av pandemien, og forventes å få en nedgang i BNP i 2020 på om lag 12 prosent, mot drøye 9 prosent i Frankrike og Italia. Land som Tyskland og Polen bidrar til å dempe nedgangen for euroområdet som helhet.

De positive nyhetene om utviklingen av vaksiner har foreløpig ikke fått fullt gjennomslag i forventningsindikatorerne, men vil trolig også bidra til økt optimisme med tanke på gjeninnhenting i 2021. Det samme vil gjenopprettingsplanen på 750 milliarder euro som EU-lederne signerte i juli og som ennå ikke har trådt i kraft, da medlemslandene fremdeles må forholde seg til motstand fra Ungarn og Polen.

Storbritannia er et annet land hvor innhenting i 3. kvartal ble noe sterkere enn ventet. Veksten i 3. kvartal var på 15,5 prosent, mot et fall på 19,8 prosent i 2. kvartal. Veksten var bredt basert i alle sektorer av økonomien. Likevel ligger BNP i Storbritannia hele 9,6 prosent lavere enn ved utgangen av 2019, og en ny nasjonal nedstengning som ble innført 5. november, vil ramme den britiske økonomien, i hvert fall i 4. kvartal og antakelig også inn i 1. kvartal 2021. Dessuten er utfallet av forhandlingen i kjølvannet av Brexit stadig usikkert, noe som medfører lav investeringsvilje i påvente av en avklaring.

Figur 1.15. Import. Utvalgte handelspartnere

Sesongjustert. Indeks, 2008K1 = 100

Kilde: Macrobond

Svensk økonomi viser en relativt svak innhenting i 3. kvartal sammenliknet med andre europeiske land. I 2. kvartal falt BNP kraftig med 8,6 prosent, men økte med kun 4,9 prosent i 3. kvartal. Den nye smittebølgen har medført at også Sverige har skjerpet sine smitteverntiltak ved å innføre begrensninger på reiser og sosiale aktiviteter, noe som trolig vil gi seg utslag i den økonomiske aktiviteten i 4. kvartal. Vi antar derfor at veksten i 2020 samlet vil bli noe lavere enn tidligere anslått. Samtidig er utsiktene framover gode. Innkjøpsseksjonsindeksen (PMI) var i oktober på det høyeste nivået siden 4. kvartal 2018. Alle delindekser bidro til den siste økningen i PMI. Dessuten har bølgen av konkurser avtatt, aktiviteten i industrien har økt, og arbeidsledigheten er på vei ned fra det høye nivået på 9,8 prosent i juni.

Boks 1.1. Utviklingen i oljemarkedet

Gjennom 2019 og fram til begynnelsen av mars i år varierte oljeprisen mellom 55 og 73 dollar fatet. Deretter falt oljeprisen til om lag 15 dollar per fat mot slutten av april for så å stige til 45 dollar fatet i slutten av august. Etter dette har oljeprisen ligget mellom 38 og 49 dollar og er i begynnelsen av desember på om lag 49 dollar per fat.

Oljeprisfallet gjennom mars og april i år skyldes at koronaviruset spredte seg verden rundt, noe som førte til en kraftig nedgang i den økonomiske aktiviteten og lavere etterspørsel etter olje. I tillegg startet Russland og Saudi-Arabia en priskrig og økte produksjonen i mars. Stigningen i oljeprisen siden mai i år skyldes at flere land, både i og utenfor OPEC, ble enige om store kutt i oljeproduksjonen. Samtidig falt produksjonen spesielt i USA og til dels Canada, som følge av den lave oljeprisen. I tillegg tok den økonomiske aktiviteten i flere land seg noe opp etter hvert som man fikk større kontroll med virusspredningen. De siste tre månedene har gjenoppblomstringer av koronaviruset lagt en demper på oljeprisen. På den annen side har nyheter om flere effektive vaksiner i det siste lagt et visst press oppover på oljeprisen.

IEA (International Energy Agency) antar, som følge av spredningen av koronaviruset, at den globale oljeetterspørselen vil falle med i underkant av 8,8 millioner fat per dag i år, og at den vil øke med 5,8 millioner fat per dag i 2021 (se tabell). Årsaken til at etterspørselen i 2021 vil ligge 3 millioner fat under nivået i 2019 er først og fremst redusert etterspørsel etter transportoljer, og da spesielt flydrivstoff.

I april ble flere land, både i og utenfor OPEC (OPEC+), enige om kutt i oljeproduksjonen på 9,7 millioner fat per dag gjennom mai, juni, og juli i forhold til et referansenivå i april. Deretter skulle kuttene være på 7,7 millioner fat per dag ut året, og fra og med januar 2021 til april 2022 skulle produksjonen reduseres med 5,8 millioner fat per dag i forhold til referansenivået i april. OPEC+ vedtok i et møte 3. desember at de vil øke kuttene til 7,2 millioner fat per dag i januar, for så å redusere kuttene til 5,8 millioner fat per dag fra og med februar. OPEC+ vil ha månedlige møter framover for å avgjøre produksjonen. Både Iran, Libya og Venezuela er fritatt fra avtalen. Mindre uro i Libya har ført til at landet nå produserer i underkant av en million fat per dag, mot bare 100 000 fat per dag tidligere i år på grunn av borgerkrigen

i landet.

Råoljeproduksjonen utenfor OPEC antas av IEA å falle med 2,5 millioner fat per dag i år, før den forventes å stige med 0,5 millioner fat til neste år. Bortsett fra land utenom OPEC som har påtatt seg kutt i produksjonen, er de største reduksjonene forventet å komme spesielt i USA og til dels Canada i år og neste år, mens produksjonen på norsk sokkel vil øke. Tidligere sovjetiske stater, som Russland, Kazakhstan og Aserbajdsjan, kan øke produksjonen med 0,2 millioner fat per dag som følge av lavere vedtatte kutt i 2021. Produksjonen i resten av verden er forventet å øke med 0,5 millioner fat per dag til neste år.

Det er usikkert i hvilken grad det kommende regjeringsskiftet i USA vil påvirke oljeprisen. Dersom den nye regjeringen fører en mer forsonende politikk overfor Kina kan dette føre til at handelskrigen mellom USA og Kina avtar. Dette kan isolert sett gi høyere global vekst og høyere etterspørsel etter olje. Dersom USA letter på sanksjonene og truslene mot andre land om at de ville bli straffet økonomisk av USA dersom de importerer olje fra Iran, kan dette føre til økt iransk oljeproduksjon. Produksjonen har falt fra om lag 3,5 millioner fat per dag før sanksjonene ble innført til om lag 2 millioner fat.

Før pandemien var de samlede kommersielle lagrene av råolje og produkter i OECD om lag på gjennomsnittet over de siste fem årene. Dersom vi legger til grunn vedtatte produksjonskutt, vil de samlede globale lagrene av råolje og relaterte produkter falle med 2,2 millioner fat daglig gjennom 2021, etter å ha økt med rundt 2,5 millioner fat gjennom 2020. I sin siste World Energy Outlook forventer IEA at den globale etterspørselen vil være på 2019-nivået i 2023. Avhengig blant annet av beslutningene til OPEC+ kan dette føre til ytterligere lagernedbygging etter 2021 og til at oljeprisene presses oppover.

Framtidsprisene på Brent Blend er utgangspunktet for vårt anslag på utviklingen i oljeprisen. Nå indikerer disse at oljeprisen vil falle marginalt til 47 dollar per fat i 2023. Dersom vaksinene skulle ruller ut raskere enn markedet forventer, kan oljeprisen på sikt bli høyere enn det vi nå legger til grunn.

Tilbud og etterspørsel av olje. Millioner fat per dag inkl. NGL

	Prognose				Prognose							
	2018	2019	2020	2021	20:1	20:2	20:3	20:4	21:1	21:2	21:3	21:4
Etterspørsel	99,2	100,1	91,3	97,1	94,0	83,0	93,2	94,9	94,9	95,8	98,4	99,1
OECD ¹	48,0	47,7	42,2	45,1	45,4	37,6	42,5	43,5	43,8	44,2	46,0	46,3
Europa	14,3	14,3	12,4	13,4	13,3	11,0	12,8	12,6	12,8	13,4	13,8	13,7
Amerika	25,7	25,7	22,7	24,3	24,3	20,0	22,9	23,6	23,4	23,9	25,0	25,0
Asia Oseania	8,0	7,8	7,1	7,4	7,8	6,5	6,7	7,3	7,6	7,0	7,2	7,6
Tidligere Sovjetunionen	4,7	4,8	4,5	4,7	4,6	4,0	4,8	4,7	4,5	4,5	4,9	4,9
Resten av verden	46,5	47,5	44,5	47,3	44,0	41,4	45,9	46,7	46,6	47,1	47,5	47,9
Tilbud	100,5	100,5	93,8	94,9	100,2	92,1	91,0	92,1	94,1	94,8	95,1	95,3
OPEC ²	36,9	34,9	30,8	31,4	33,6	30,8	29,2	29,9	31,0	31,5	31,5	31,5
OECD	26,9	28,5	27,8	27,6	29,8	26,8	27,1	27,5	27,7	27,3	27,4	27,9
Tidligere Sovjetunionen	14,3	14,6	13,5	13,7	14,8	13,2	12,8	13,0	13,6	13,7	13,7	13,7
Resten av verden	22,4	22,4	21,7	22,2	22,0	21,3	21,9	21,7	21,8	22,3	22,5	22,2
Lagerendring m.m.	1,2	0,4	2,5	-2,2	6,2	9,1	-2,1	-2,8	-0,8	-1,0	-3,3	-3,8
Etterspørsel rettet mot OPEC	35,6	34,5	28,3	33,6	27,4	21,7	31,3	32,7	31,7	32,5	34,8	35,2
Gjennomsnittlig oljepris (Brent Blend)	71,5	64,1			52,1	28,7	43,0					
	2020	2021	2022	2023								
Oljepris, prognoser SSB	43	48	48	47								

Kilde: IEA Oil Market Report November 2020 og SSB

¹ OECD inkl. Tsjekkia, Korea, Mexico, Polen og Ungarn.

² Prognosen for råoljeproduksjonen i OPEC fra og med november i år er gjort av Statistisk sentralbyrå. Produksjonen i OPEC er basert på vedtatte produksjonskutt.

2. Konjunkturutviklingen i Norge

Norsk økonomi er på nytt preget av at deler av den økonomiske aktiviteten er stengt ned eller kraftig redusert. Den første nedstengningen i mars medførte at BNP Fastlands-Norge var rundt 11 prosent lavere i april enn i februar, ifølge månedlig nasjonalregnskap. Aktiviteten tok seg markert opp fram mot sommeren, og gjeninnhentingene fortsatte gjennom 3. kvartal. I oktober var aktiviteten likevel fortsatt 1,5 prosent lavere enn i februar. Den andre runden med inngripende smitteverntiltak ble innført i november og kom i

kjølvannet av en tiltakende smittebølge både nasjonalt og internasjonalt. Selv om effektive vaksiner snart kan distribueres i Norge vil det sannsynligvis ta flere måneder før store deler av befolkningen er vaksinert. I våre prognoser er det derfor lagt til grunn at aktiviteten øker markant først mot sommeren neste år etter at store deler av befolkningen er vaksinert og smittetrykket har avtatt. Ettervirkningene av smitteverntiltakene vil likevel medføre at norsk økonomi ikke er tilbake på det vi regner som et mer normalt nivå før i 2022.

Tabell 2.1. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Regnskapstall. Vekst fra forrige periode. Prosent

	2018	2019	Sesongjustert			
			19:4	20:1	20:2	20:3
Realøkonomi						
Konsum i husholdninger mm.	1,6	1,4	-0,3	-4,3	-10,8	9,5
Konsum i offentlig forvaltning	0,5	1,9	0,7	0,2	-2,0	3,0
Bruttoinvesteringer i fast realkapital	2,2	4,8	-0,6	-4,8	-1,8	-1,1
Utvinning og rørtransport	0,7	12,6	5,3	-6,0	-4,6	-4,6
Fastlands-Norge	1,5	4,0	-2,1	-5,0	-0,1	-0,4
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	1,3	2,1	-0,5	-3,2	-5,9	5,2
Eksport	-1,2	0,5	6,8	-1,5	-7,8	4,7
Tradisjonelle varer	1,5	4,6	1,4	-2,7	-8,0	8,8
Råolje og naturgass	-5,0	-4,3	16,3	-2,4	1,0	2,6
Import	1,4	4,7	-1,4	-3,4	-17,5	10,3
Tradisjonelle varer	2,9	5,7	-1,6	-1,7	-7,7	12,6
Bruttonasjonalprodukt	1,1	0,9	1,7	-1,5	-4,7	4,6
Fastlands-Norge	2,2	2,3	-0,0	-2,1	-6,0	5,2
Arbeidsmarkedet						
Utførte timeverk i Fastlands-Norge	1,6	1,8	0,0	-2,2	-4,3	3,4
Sysselsatte personer	1,6	1,6	0,1	0,1	-2,5	-0,4
Arbeidsstyrke ²	1,4	1,0	-0,1	0,1	-0,8	0,6
Arbeidsledighetsrate, nivå ²	3,8	3,7	3,9	3,5	4,6	5,3
Priser og lønninger						
Årslønn	2,8	3,5	..	..	..	..
Konsumprisindeksen (KPI) ³	2,7	2,2	0,4	0,1	0,4	0,6
KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) ³	1,6	2,2	0,5	0,9	1,1	0,9
Eksportpriser tradisjonelle varer	6,2	0,7	2,4	0,5	-4,5	-4,0
Importpriser tradisjonelle varer	4,6	2,5	1,0	0,5	4,2	-1,9
Utenriksregnskap						
Driftsbalansen, milliarder kroner ⁴	283	91	12	51	3	10
MEMO (ujusterte nivåtall)						
Norges Banks styringsrente (nivå)	0,6	1,1	1,5	1,3	0,1	0,0
Utlånsrente, rammelån med pant i bolig ⁵	0,7	0,8	3,3	3,3	2,7	2,1
Råoljepris i kroner ⁶	583	564	568	484	336	396
Importveid kronekurs, 44 land, 1995=100	104,6	107,6	110,4	114,1	118,5	113,3
NOK per euro	9,60	9,85	10,09	10,47	11,01	10,67

¹ Konsum i husholdninger og idelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i Fastlands-Norge.

² Ifølge AKU.

³ Prosentvis vekst fra samme periode året før.

⁴ Driftsbalansen uten korreksjon for sparing i pensjonsfond.

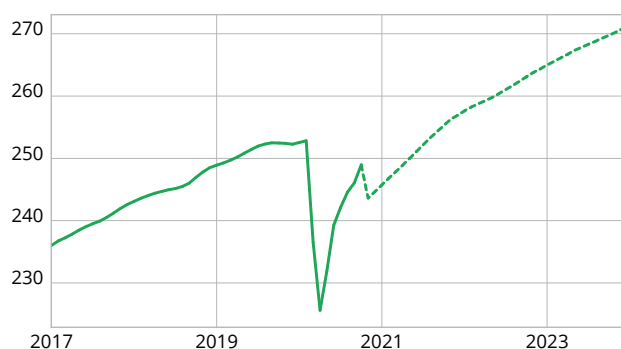
⁵ Gjennomsnitt for perioden.

⁶ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

Figur 2.1. Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge

Sesongjustert og glattet, mrd 2018-kr, måned

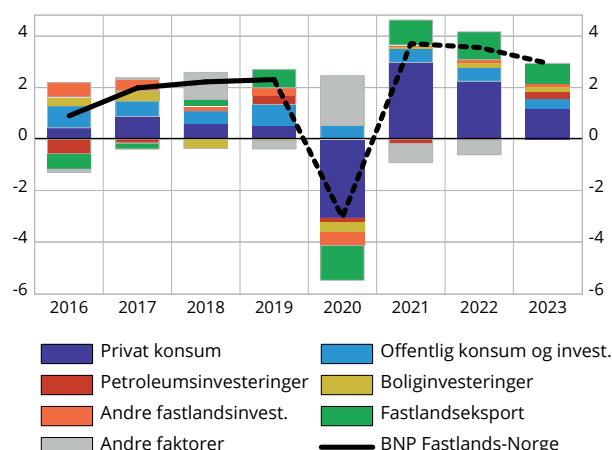
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Finanspolitikken har bidratt til å redusere de negative konsekvensene av pandemien på norsk økonomi. I forbindelse med den andre smittebølgen har regjeringen fremmet forslag om kompensasjonsordninger for foretak med stort omsetningsfall, kompensasjon for merutgifter og mindreinntekter til kommuner og utvidelse av inntektssikringsordninger for personer. Det strukturelle oljekorrigerte budsjettunderskuddet (SOBU) for 2020 anslås til 392,5 milliarder kroner i det nysalderte budsjettet. Dette tilsvarer rundt 3,9 prosent av oljefondets markedsverdi ved inngangen til året. Ifølge handlingsregelen skal bruken av oljeinntekter over tid utgjøre 3 prosent av oljefondet, men det skal også legges stor vekt på å jevne ut svingninger i økonomien for å sikre god kapasitetsutnyttelse og lav arbeidsledighet. Den ekspansive politikken i 2020 er derfor i tråd med handlingsregelen. Vi legger til grunn at oljepengetruken, målt ved det strukturelle oljekorrigerte underskuddet som andel av oljefondet, reduseres ned mot 3 prosent i 2022 og 2023, i takt med at aktiviteten i norsk økonomi normaliseres.

Husholdningenes konsummønster har endret seg betydelig siden utbruddet av koronapandemien i mars. Mens varekonsumet har vokst sterkt gjennom de siste tre kvartalene, har tjenestekonsumet vist en langt svakere utvikling på grunn av smitteverntiltakene. Nivået på husholdningenes konsum er dermed fremdeles lavere enn før koronautbruddet. Samlet

Figur 2.2. Bidrag til vekst i BNP Fastlands-Norge, importjusterte

Endring fra året før i prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Etterspørselsbidragene er regnet ut ved å finne endringen i hver variabel, trekke ut den direkte og indirekte importandelen, og deretter dele på nivået til BNP Fastlands-Norge i perioden før. (Metoden som brukes er dokumentert i Konjunkturtendensene 2019/1 boks 2.4). Alle tall er sesongjusterte og i faste priser.

Fastlandseksport er definert som samlet eksport minus eksport av råolje, naturgass og frakttjenester i utenriks sjøfart.

Andre faktorer inkluderer lagerendring og statistiske avvik.

anslår vi et fall i konsumet på rundt 8 prosent i år og en sparerate på rundt 15 prosent. Så høy årlig sparerate er ikke tidligere målt i inntekts- og kapitalregnskapet. Framover ventes det ytterligere vekst i tjenestekonsumet. Det er likevel først mot slutten av 2021 at samlet konsum ventes å være tilbake på nivået fra før koronakrisen rammet norsk økonomi. Konsumet anslås å vokse med rundt 8 prosent i 2021 og med rundt 6 prosent i 2022, for deretter å nærme seg en mer normal vekstrate i 2023.

Petroleumsinvesteringene fortsetter å falle. I 2020 ser det ut til at petroleumsinvesteringene samlet vil reduseres med rundt 5 prosent. For neste år melder oljeselskapene fortsatt om lavere investeringsaktivitet, men nedgangen er nå mye mindre enn tidligere rapportert. Dette må ses i sammenheng med skattetilpakken Stortinget vedtok i juni. I tillegg blir alle utbyggingsinvesteringer det leveres plan for utbygging og drift

Tabell 2.2. Vekst i BNP Fastlands-Norge og importjusterte bidrag fra etterspørselskomponenter.¹ Prosentpoeng, årlig rate

	KNR-tall				Prognose			
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
BNP Fastlands-Norge	0,9	2,0	2,2	2,3	-3,0	3,7	3,6	2,9
hvorav bidrag fra:								
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	0,4	0,9	0,6	0,5	-3,1	3,0	2,2	1,2
Konsum og investeringer i offentlig forvaltning	0,9	0,6	0,5	0,8	0,5	0,6	0,5	0,4
Petroleumsinvesteringer	-0,6	-0,2	0,0	0,3	-0,1	-0,2	-0,1	0,3
Boliginvesteringer	0,3	0,4	-0,4	-0,1	-0,4	0,0	0,2	0,2
Andre fastlandsinvesteringer	0,6	0,5	0,2	0,3	-0,5	0,1	0,1	0,1
Fastlandseksport ¹	-0,6	-0,2	0,3	0,7	-1,4	1,0	1,1	0,8
Andre faktorer ¹	-0,1	0,1	1,1	-0,3	1,9	-0,7	-0,6	0,0

¹ Se forklaring under figur 2.2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

(PUD) for i perioden mellom juni i år og ut 2022 omfattet av de samme gunstige skattereglene. I 2023 ventes det en betydelig økning i petroleumsinvesteringene som følge av at nye prosjekter vil ha store investeringer i det andre og tredje året av utbyggingsfasen. Den samlede etterspørselen fra petroleumsinvesteringene rettet mot fastlandet ventes å løfte veksten i BNP Fastlands-Norge med 0,3 prosentpoeng i 2023 (se tabell 2.2). Vi legger til grunn at oljeprisen holder seg rundt 50 dollar fatet i årene framover.

Næringsinvesteringene har falt gjennom det meste av 2020. Vi anslår at næringsinvesteringene reduseres med rundt 9 prosent i år. Flere virksomheter har redusert sine investeringsplaner som følge av svake vekstutsikter og stor usikkerhet. Dette gjelder i første rekke industrien, men også innenfor tjenestenæringene meldes det om reduserte investeringer det neste året. Investeringer i kraftforsyning vil i årene framover reduseres som følge av at støtteordningen for utbygging av fornybar energi (grønne sertifikater) faller bort. Samlet venter vi likevel at veksten i næringsinvesteringene holder seg mellom 1 og 3 prosent fra 2021 til 2023, i takt med økt økonomisk aktivitet både internasjonalt og i Norge. Med denne utviklingen vil investeringsnivået være om lag 3 prosent lavere i 2023 sammenliknet med 2019.

Krona svekket seg kraftig i siste halvdel av mars. En del av svekkelsen er siden reversert. Ved inngangen til desember koster en euro om lag 10,6 kroner, mens dollaren prises til 8,8 kroner. I prognosene legger vi til grunn at valutakursene holdes på dette nivået ut hele prognoseperioden. Valutakursprognosene innebærer om lag like svak krone som ved forrige konjunkturrapport.

Den underliggende inflasjonen ser ut til å avta neste år. I inneværende år ventes inflasjonen målt ved KPI å bli 1,3 prosent. Det er lave energipriser som bidrar til den relativt lave inflasjonen. Den underliggende inflasjonen (KPI-JAE) ventes å bli 3,0 prosent i 2020. Utviklingen i KPI-JAE har i stor grad vært drevet av svekkelsen av krona tidligere i år og påfølgende prisoppgang på importert varekonsum, men også prisene på norsk-produserte varer har bidratt til oppgangen. Neste år bidrar moderat lønnsvekst, økt produktivitetsvekst og mindre inflasjonsimpulser fra importerte produkter til at veksten i KPI-JAE faller til 2,2 prosent. Våre beregninger viser at veksten i KPI blir 2,5 prosent. Mens avgiftsendringer ventes å redusere KPI-veksten med rundt 0,3 prosentpoeng neste år, vil stigende energipriser trolig trekke inflasjonen opp med rundt 0,6 prosentpoeng. Lønnsveksten tiltar utover i prognosebanen, men produktivitetsvekst og lav importert prisstigning demper virkningene av den økte lønnsveksten på inflasjonen. Inflasjonen målt ved KPI-JAE ventes å bli rundt 2 prosent i 2022 og 2023. Reversering av midlertidige avgiftslettelser i tilknytning til koronapandemien bidrar til at KPI blir 2,4 prosent i 2022.

Det rekordlave rentenivået vil vedvare en stund til. I løpet av knappe to måneder i vår satte Norges Bank ned styringsrenta med til sammen 1,5 prosentpoeng til 0 prosent. Den kraftige boligprisveksten siden mars bidrar trolig til å framskynde tidspunktet for når første renteheving kommer. Vi venter at styringsrenta heves gradvis fra midten av 2021 til 1,00 prosent i 2023. Pengemarkedsrenta vil da være rundt 1,4 prosent ved utgangen av 2023. Dette er fremdeles lavere enn hva som kan anses å være et normalt rentenivå, noe Norges Bank anslår ligger mellom 2 og 3 prosent. Det ligger dermed an til at realrenten, målt som forskjellen mellom pengemarkedsrenta og inflasjonen, fortsatt vil være negativ de neste årene.

Den rekordlave renta har satt fart på boligmarkedet. Til tross for et historisk kraftig tilbakeslag har boligprisene steget 8,3 prosent fra mars til november. At styringsrenta ble redusert fra 1,5 prosent i mars til 0 prosent i mai, i kombinasjon med sentralbankens signaler om at renta skal forbli på dette lave nivået lenge, har trolig bidratt til den kraftige prisøkningen. Den rekordhøye spareraten med tilhørende likviditet kan også ha medvirket til høyere boligprisvekst de siste månedene. Vi anslår at boligprisene vil stige med 4 prosent som årsgjennomsnitt i år. Det er utviklingen i inntekt, gjeld, befolkning, samt tilbudet av boliger og realrente, som i stor grad bestemmer boligprisutviklingen. En moderat økning i boliglånsrentene litt fram i tid vil kunne dempe boligprisveksten, men inntektsveksten til husholdningene vil etter hvert bedres i takt med gjeninnhenting etter koronapandemien. Vi legger derfor til grunn en årlig oppgang i boligprisene på om lag 3-4 prosent i årene framover. Veksten i realboligprisene vil dermed være positiv gjennom hele prognoseperioden.

Arbeidsledigheten har ligget på et meget høyt nivå de siste månedene. Ifølge Arbeidskraftundersøkelsen var arbeidsledigheten 5,2 prosent målt som gjennomsnitt fra august til oktober. Det er de næringene som har vært direkte berørt av smitteverntiltakene som i størst grad har opplevd nedgang i sysselsettingen. Dette gjelder for eksempel overnatting og servering samt kultur, underholdning og annen tjenesteyting. Selv om ledigheten trolig ikke reduseres mye de neste månedene, venter vi at situasjonen i arbeidsmarkedet bedres når den økonomiske aktiviteten tar seg opp utover i 2021. Ifølge våre beregninger vil arbeidsledigheten målt ved Arbeidskraftundersøkelsen bli 4,8 prosent i 2020, for deretter å falle gradvis til rundt 4 prosent i 2022 og 2023. Til sammenlikning har arbeidsledigheten vært 3,7 prosent i gjennomsnitt så langt på 2000-tallet.

Årslønnsveksten ser ut til å bli høyere i 2020 enn tidligere antatt. I det utsatte inntektsoppgjøret har NHO i forståelse med LO anslått en årslønnsvekst for industrien samlet i NHO-området til 1,7 prosent i 2020. Ettersom den økonomiske krisen har rammet skjevt, og mange av de som har mistet jobben eller har blitt permittert kommer fra lavtlønnsyrker, bidrar dette til

Tabell 2.3. Makroøkonomiske hovedstørrelser 2019-2023. Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår

	Regn- skap 2019	Prognoser										
		2020			2021			2022			2023	
		SSB	NB	FIN	SSB	NB	FIN	SSB	NB	FIN	SSB	NB
Realøkonomi												
Konsum i husholdninger mm.	1,4	-8,0	-7,5	-6,0	8,1	7,7	7,8	5,9	5,4	..	3,1	3,2
Konsum i offentlig forvaltning	1,9	1,7	1,7	2,2	1,9	4,5	1,1	1,9	0,8	..	1,3	0,9
Bruttoinvestering i fast realkapital	4,8	-5,4	..	-5,0	0,5	..	1,0	1,5	..	..	3,9	..
Utvinning og rørtransport	12,6	-4,8	-3,0	-2,2	-6,0	-12,0	-11,5	-2,0	-2,0	..	10,0	8,0
Næringer	5,6	-8,9	-12,6	-10,6	1,6	-7,6	5,4	2,2	5,8	..	2,8	5,4
Bolig	-1,7	-8,5	-5,7	-6,9	1,0	5,3	4,9	4,1	4,1	..	4,2	3,3
Offentlig forvaltning	7,2	2,0	..	4,5	1,1	..	1,1	1,1	..	..	1,1	..
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	2,1	-4,8	-4,9	-4,2	4,7	5,0	5,7	4,0	3,8	..	2,5	2,6
Eksport	0,5	-2,2	..	-2,1	6,5	..	4,3	5,7	..	..	3,6	..
Tradisjonelle varer ²	4,6	-3,6	-8,7	-4,4	3,2	2,6	3,5	5,3	5,5	..	4,1	4,2
Råolje og naturgass	-4,3	6,5	..	9,0	9,0	..	6,3	4,1	..	..	2,4	..
Import	4,7	-13,2	-12,5	-10,6	6,3	4,7	4,7	6,0	6,7	..	3,5	4,8
Bruttonasjonalprodukt	0,9	-1,6	-1,8	-1,5	4,4	3,8	4,5	3,7	2,9	..	2,8	1,9
Fastlands-Norge	2,3	-3,0	-3,6	-3,1	3,7	3,7	4,4	3,6	2,7	..	2,9	1,8
Arbeidsmarked												
Sysselsatte personer	1,6	-1,6	-2,0	-1,6	0,7	0,5	0,6	1,5	1,7	..	0,8	1,0
Arbeidsledighetsrate (nivå)	3,7	4,8	3,5	4,7	4,5	3,5	4,4	3,9	3,6	..	3,9	..
Priser og lønninger												
Årslønn	3,5	2,4	1,9	1,7	2,1	2,1	2,2	3,6	2,3	..	3,9	2,8
Konsumprisindeksen (KPI)	2,2	1,3	1,6	1,1	2,5	3,1	3,5	2,4	1,9	..	2,1	1,6
KPI-JAE ³	2,2	3,0	3,1	2,7	2,2	2,3	2,2	2,1	1,7	..	2,1	1,5
Boligpris ⁴	2,5	4,0	3,0	..	3,9	3,3	..	3,7	3,4	..	3,7	..
Utenriksøkonomi												
Driftsbalansen, mrd. kroner ⁵	91	33	..	64	94	..	125	136	..	..	175	..
Driftsbalansen i prosent av BNP	2,5	0,9	..	1,9	2,6	..	3,4	3,5	..	..	4,3	..
MEMO:												
Pengemarkedsrente (nivå)	6,2	0,7	..	0,7	0,5	..	0,4	0,8	..	..	1,2	..
Råoljepris i kroner (nivå) ⁶	564	404	..	408	425	..	424	420	..	..	418	..
Importveid kronekurs (44 land) ⁷	2,9	6,8	6,9	5,7	-2,0	-1,4	-2,4	0,0	-1,0	..	0,0	-0,8

¹ Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.

² Norges Bank gir anslag for tradisjonelle varer og tjenester fra Fastlands-Norge. Finansdepartementet gir anslag for varer utenom olje og gass.

³ KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE).

⁴ Norges Bank gir anslag på boligprisindeksen publisert av Eiendom Norge.

⁵ Driftsbalansen uten korreksjon for sparing i pensjonsfond.

⁶ Gjennomsnittlig spotpris, Brent Blend.

⁷ Positivt tall innebærer svekket krone. Finansdepartementet gir anslag på konkurranseprisindeksen.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB), Finansdepartementet, Meld.St.1. (2020-2021) (FIN), Norges Bank, Pengepolitisk rapport 3/2020 (NB).

å trekke den beregnede årslønnen opp i år. I tillegg har den underliggende lønnsveksten vært relativt høy i privat sektor både i 1. kvartal og 3. kvartal (se boks 2.1). Vi har derfor justert opp anslaget for årslønnsveksten i 2020 fra 2,0 til 2,4 prosent, men det er stor usikkerhet rundt dette anslaget. Til neste år ventes årslønnsveksten å bli 2,1 prosent, men høyere inflasjon bidrar da trolig til at reallønna faller litt. I 2022 og 2023 ventes reallønnsveksten å ligge mellom 1 og 2 prosent.

Den andre smittebølgen i Norge har på nytt medført at mye av den økonomiske aktiviteten er sterkt redusert. Situasjonen ser likevel langt lysere ut enn rett etter den første smittebølgen. I mai var vurderingen fra Folkehelseinstituttet at vaksinerings av befolkningen

tidligst kunne skje høsten 2021. Som følge av rask utvikling og produksjon av flere vaksinekandidater ser det nå ut til at vaksinerings kan starte rett over nyttår i Norge. Selv om vaksinerings er nært forestående vil det sannsynligvis ta flere måneder før store deler av befolkningen er vaksinert. Det er dermed stor usikkerhet knyttet til det videre smitteforløpet på kort sikt og hvor lenge det er behov for å videreføre de gjeldende smitteverntiltakene. Fra sommeren 2021 legger vi til grunn at den økonomiske aktiviteten tiltar markert i takt med at befolkningen vaksineres og at smittetrykket avtar. Ettervirkningene av smitteverntiltakene vil likevel prege norsk økonomi i lang tid framover og det er først i 2022 at arbeidsledigheten er tilbake på det vi regner som et mer normalt nivå.

2.1. Oljepengebruken har økt sterkt som følge av pandemien

Høsten 2020 startet optimistisk med et lavt smitte-nivå og en politikk som stimulerte økonomien på vei ut av krisen. Det ble foreslått innført en ny runde med lønnsstøtte til virksomheter som tok tilbake egne permitterte i oktober, november og desember. Permitteringsperioden ble likevel foreslått forlenget til 52 uker. Det ble også foreslått nye kompensasjonsordninger til reiseliv, kultur og kollektivtransport, da disse næringene fortsatt var hardt rammet av krisen.

Konsumet i statsforvaltningen steg 3,3 prosent i 3. kvartal ifølge månedlig nasjonalregnskap. Gjeninnhenting i helsenæringen forklarer det meste av veksten i 3. kvartal. Konsumet i kommuneforvaltningen steg 2,6 prosent i 3. kvartal. Konsumet ble trukket opp av konsum av undervisningstjenester og barnehagetjenester. Investeringene i offentlig forvaltning falt 1,4 prosent i 3. kvartal. Investeringer i fylkeskommunale veier samt kommunale bygg trakk ned.

I oktober ble det imidlertid klart at smitten igjen var økende, både i Norge og i utlandet. Det ble innført en rekke tiltak som hadde til hensikt å redusere smittespredningen ved å begrense den sosiale kontakten. Det ble også innført strengere regler for reiser inn i landet, blant annet krav om negativ koronatest for utlendinger.

I Prop. 1 S Tillegg 1, publisert 10. november, la regjeringen fram forslag om nye tiltak på til sammen 17,7 milliarder kroner. Disse tiltakene omfatter blant annet 5 milliarder kroner til en ny og bred kompensasjonsordning for foretak med stort omsetningsfall, 6,2 milliarder kroner til kommuner som kompensasjon for merutgifter og mindre inntekter, samt 1,05 milliarder kroner i kompensasjon til fylkeskommuner. Tiltakene vil primært ha budsjettmessige konsekvenser for 2021, selv om ordningene delvis gjelder aktivitet på slutten av 2020. Det er i tillegg foretatt mindre justeringer i saldert budsjett.

I et forlik med Fremskrittspartiet ble tiltaksrammen for kompensasjonsordningene utvidet til 22,1 milliarder kroner. Forliket, inngått 1. desember, innebærer avgiftslettelser for øl, vin, snus, sjokolade, sukker og brus, samt økte overføringer til pensjonister. Forliket innebærer at budsjettunderskuddet øker med 14,6 milliarder kroner.

I det opprinnelige vedtatte budsjettopplegget for 2020 ble oljepengebruken, målt ved det strukturelle oljekorrigerte underskuddet på statsbudsjettet, beregnet til om lag 244 milliarder kroner. Etter 12. mars førte framlagte bevilgnings- og lovproposisjoner til kraftige utgiftsøkninger over statsbudsjettet, se oversikt i tabell 2.4.

I møtet med pandemien ble det også gjennomført en rekke skatte- og avgifts tiltak. Utsettelse av skatte- og avgiftsinnbetalinger summerte seg på et tidspunkt i mai/juni til om lag 130 milliarder kroner ifølge

Tabell 2.4. Koronatiltak for 2020 som er vedtatt eller foreslått. Milliarder kroner

	Bevilgning 2020
Tiltak overfor bedrifter	67,3
Motvirke inntektsbortfall for bedrifter mv. ¹	35,9
Kompensasjonsordning for bedrifter med stor omsetningssvikt	7,0
Luftfartssektoren, inkl. tapsavsetning til garantiordning	14,3
Tapsavsetning, statlig lånegarantiordning via bankene	10,0
Utvikler av inntektssikringsordninger for personer	15,8
Øvrige kompensasjonsordninger ²	11,1
Tiltak for sektorer med samfunnskritiske oppgaver ³	29,8
Andre tiltak	7,0
Sum økonomiske tiltak	131,0

¹ Omfatter blant annet redusert lønnsplikt for arbeidsgivere ved permittering, redusert arbeidsgiveransvar for omsorgspenger og koronarelatert sykefravær, midlertidige skatte- og avgiftslettelser og ordningen med støtte til å ta permitterte tilbake i jobb.

² Omfatter blant annet kompensasjon for kultur, frivillighet og idrett, og kompensasjon til riksveierferjene og tog- og kollektivtransporten.

³ Omfatter blant annet bevilgninger til helsesektoren, kommunene, politiet og NAV.

Kilde: Nysaldert budsjett, Prop. 56 S (2020-2021), publisert 27. november

Revidert Nasjonalbudsjettet 2020. Det ble også vedtatt nye, varige skatte- og avgiftslettelser på 2,8 milliarder kroner etter at 2020-budsjettet ble vedtatt i desember 2019. I tillegg ble det vedtatt betydelige skatteutsettelse og midlertidig skattelette til petroleumsvirksomheten. Det anslås at tiltakene bedrer likviditeten i 2020 og 2021 med til sammen 100 milliarder kroner. Det strukturelle, oljekorrigerte budsjettunderskuddet i 2020 anslås til 392,5 milliarder kroner i nysaldert budsjett. Underskuddet tilsvarer 3,9 prosent av Statens pensjonsfond utland ved inngangen til året.

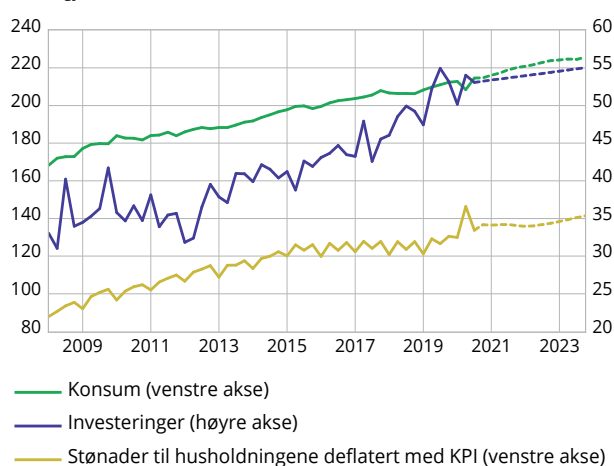
I budsjettforslaget for 2021 er omfanget av ekstraordinære tiltak mindre enn i 2020, men bruken av oljepenger ligger likevel betydelig høyere enn før krisen. Medregnet forslagene i Prop. 1 S Tillegg 1 innebærer regjeringens forslag til statsbudsjett for 2021 en bruk av oljepenger, målt ved det strukturelle oljekorrigerte budsjettunderskuddet, på 331,1 milliarder kroner. Det er 17,7 milliarder kroner mer enn i det opprinnelige forslaget til statsbudsjettet. Forliket med Fremskrittspartiet medfører at budsjettunderskuddet øker med ytterligere 14,6 milliarder kroner. Budsjettavtalen innebærer at oljepengebruken i 2021 vil utgjøre rundt 3,2 prosent av oljefondets verdi. I årene 2022 og 2023 ventes det at oljepengebruken, målt ved det strukturelle oljekorrigerte underskuddet som andel av oljefondet, reduseres til 3 prosent.

Det antas at aktiviteten i offentlig forvaltning normaliseres i siste del av prognosebanen. Dette gir en vekst i konsum og bruttoinvesteringer i offentlig forvaltning i 2021 på henholdsvis 1,9 og 1,1 prosent. Vekstanslagene for perioden 2022 til 2023 er basert på en videreføring av tidligere anslag. Stønader antas å

Figur 2.3. Offentlig forvaltning

Sesongjustert, mrd 2018-kr, kvartal

Kilde: Statistisk sentralbyrå

øke reelt med 7,8 prosent i 2020, og det høye stønadsnivået er ventet å holde seg ut prognoseperioden.

Våre anslag baserer seg på at smittesituasjonen framover ikke vil gi et behov for å stenge ned Norge på nytt, og at en effektiv vaksine gjør at smitteverntiltakene gradvis kan avvikes utover våren neste år. Muligheten for nye smitteutbrudd, og tidspunkt for når vaksineringen vil ha full effekt, skaper usikkerhet i anslagene for finanspolitikken.

2.2. Vaksineringen gir økt rente

I løpet av mindre enn to måneder i vår satte Norges Bank ned styringsrenta med til sammen 1,5 prosentpoeng til 0 prosent. I forbindelse med det siste rentekuttet, i mai, signaliserte sentralbanken uendret rente i flere år framover. I de to etterfølgende utgavene av Pengepolitisk rapport, den siste fra september, så Norges Bank for seg en forsiktig renteoppgang i 2022 og 2023.

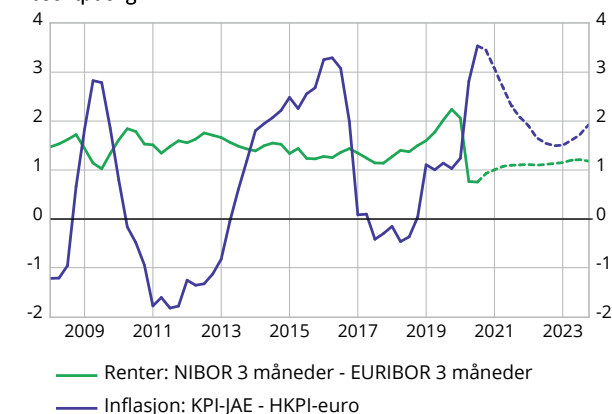
Pengemarkedsrenta har etter hvert fulgt styringsrenta, og tremåneders pengemarkedsrente lå ved inngangen til desember på nær 0,35 prosent. Utlånsrenten har også blitt kraftig redusert, og gjennomsnittet endringen i pengemarkedsrenta har hatt på disse rentene har vært raskere enn det som er normalt. Fra utgangen av 1. kvartal til utgangen av 2. kvartal falt renta på rammelån med over ett prosentpoeng, fra 3,23 prosent til 2,16 prosent. Ved utgangen av 3. kvartal falt den svakt videre til 2,10 prosent. Gjennomsnittlig innskuddsrente ble mer enn halvert de to siste kvartalene, fra 1,01 prosent til 0,42 prosent.

Krona svekket seg kraftig i siste halvdel av mars. En del av svekkelsen er siden reversert. I begynnelsen av desember koster en euro om lag 10,6 kroner, mens dollaren prises til 8,8 kroner. I prognosene legger vi til grunn at valutakursene holdes på dette nivået ut hele prognoseperioden. Grunnet den historiske bevegelsen i 2020, får vi en styrking av krona på 2 prosent på

Statistisk sentralbyrå

Figur 2.4. Rente- og inflasjonsforskjell mellom Norge og euroområdet

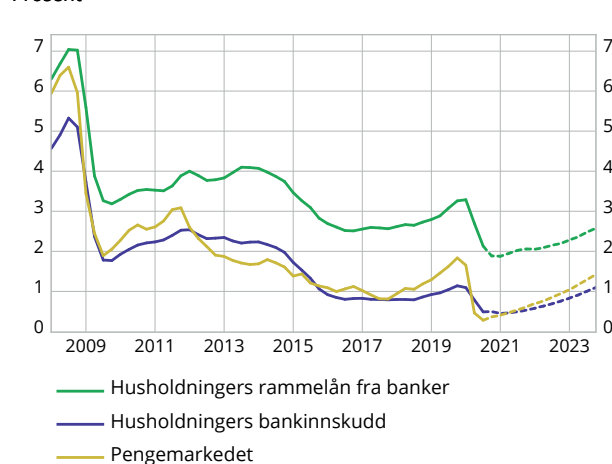
Prosentpoeng

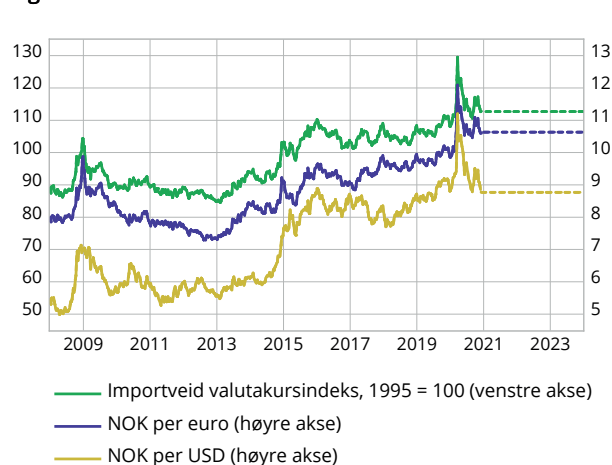
Kilde: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå

Figur 2.5. Norske renter

Prosent

Kilde: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå

Figur 2.6. Valutakurser

Kilde: Norges Bank

årsbasis fra 2020 til 2021, målt ved den importveide valutakursen. Valutakursprognosene innebærer om lag like sterk krone som ved forrige konjunkturrapport.

I våre prognoser ser vi for oss at første renteøkning kommer i midten av 2021. Da antar vi at store deler av befolkningen er vaksinert, noe som legger til rette for en relativt rask normalisering av økonomien. Vi regner derfor også med at Norges Bank vil komme med ytterligere tre renteøkninger før utgangen av 2023. Pengemarkedsrenta vil da ha kommet opp i 1,35 prosent, som er ett prosentpoeng opp fra dagens nivå. Det innebærer at vi i 2023 ender på et rentenivå som er noe høyere enn hva Norges Bank har signalisert, men samtidig lavere enn hva sentralbanken anslår å være et normalt rentenivå. Selv med de anslåtte renteøkningene vil realrenta, målt som forskjellen mellom pengemarkedsrenta og inflasjonen, fortsatt være negativ de neste årene.

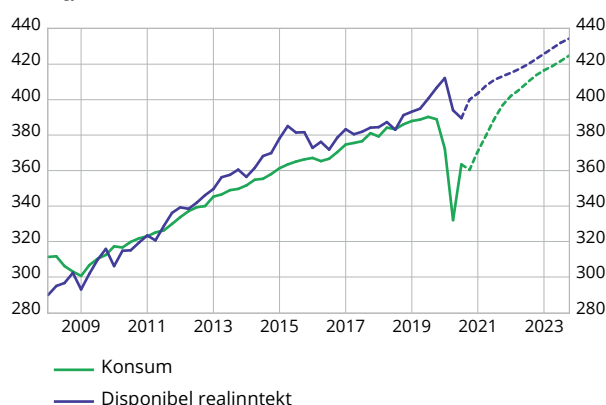
2.3. Konsumet tar seg videre opp

Husholdningenes konsummønster har endret seg betydelig siden utbruddet av koronapandemien i mars. Mens varekonsumet, ifølge kvartalsvis nasjonalregnskap, har vokst sterkt gjennom de siste tre kvartalene, har smitteverntiltakene ført til en langt svakere utvikling i tjenestekonsumet i samme periode. Selv om tjenestekonsumet tok seg opp med hele 12,4 prosent i 3. kvartal, i takt med en gradvis gjenåpning av næringslivet, var ikke det nok til å veie opp for et samlet fall på rundt 23 prosent i 1. og 2. kvartal. Ifølge månedlig nasjonalregnskap hentet varekonsumet seg raskt inn igjen etter fallet i mars på 4,2 prosent og var allerede i mai på et høyere nivå enn før utbruddet av koronapandemien. Tjenestekonsumet på sin side falt med over 30 prosent gjennom mars og april. En god del av dette fallet ble hentet inn i de påfølgende fem månedene, slik at nivået på tjenestekonsumet i september var om lag 12 prosent lavere enn før utbruddet. I oktober stod konsumet samlet sett på stedet hvil. Nivået på husholdningenes konsum er dermed fremdeles lavere enn før koronautbruddet. Det vises til kapittel 3 for en nærmere omtale av månedlig nasjonalregnskap for oktober.

Veksten i disponibel realinntekt i 2019 er i inntekts- og kapitalregnskapet anslått til om lag 3 prosent. Selv når vi korrigerer for utbetalinger av aksjeutbytte, som falt kraftig i år, vil veksten i disponibel realinntekt i 2020 bli lavere enn dette. Svak utvikling i lønnsinntektene, som følge av et betydelig fall i sysselsettingen under koronakrisen, vil bidra til at veksten blir rundt 2 prosent i år. Offentlige stønader, med en kraftig vekst gjennom økte utbetalinger til et stort antall permitterte og ledige arbeidstakere, vil på sin side bidra til å holde veksten i disponibel realinntekt oppe. Det samme vil lavere nettoformuesutgifter som følge av rekordlave boliglansrenter. Rentebelastningen til husholdningene, det vil si renteutgifter sett i forhold til disponibel inntekt, vil med de lave lånerentene falle fra vel 5 prosent i fjor til rundt 4,5 prosent i år. For årene 2021 til 2023 vil lønnsinntektene nominelt sett ta seg opp i takt med

Figur 2.7. Inntekt og konsum i husholdninger mv.

Sesongjustert, mrd 2018-kr, kvartal

Kilde: Statistisk sentralbyrå

en gradvis normalisering av norsk økonomi. Offentlige stønader vil ikke gi noe vekstbidrag av betydning til disponibel realinntekt i tiden framover når permitteringsordningene under koronakrisen etter hvert faller bort og arbeidsledigheten kommer ned mot et mer normalt nivå. Samlet sett ser vi for oss at årsveksten i disponibel realinntekt, eksklusive utbetalinger av aksjeutbytte, vil bli rundt 3 prosent neste år og rundt 2,5 prosent som årlig gjennomsnitt for 2022 og 2023.

Vi anslår nå et fall i konsumet på rundt 8 prosent som årsgjennomsnitt i år mot rundt 7 prosent i vår forrige konjunkturrapport. Årsaken er at vi sist ikke så for oss den nye smittebølgen i høst og gjeninnføringen av flere smitteverntiltak. Vi legger imidlertid fortsatt til grunn at samlet konsum mot slutten av 2021 har hentet inn nivået fra før koronakrisen i takt med vaksinasjon av befolkningen. Med utsikter til vekst i disponible realinntekter og realboligpriser, og dermed også i realformuen, anslås konsumet å vokse med rundt 4,5 prosent som årlig gjennomsnitt de siste to årene av prognoseperioden.

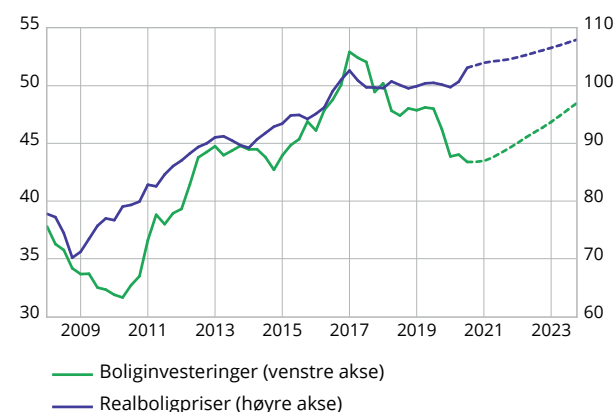
Spareraten, målt ved sparing som andel av disponibel inntekt inklusive utbetalinger av aksjeutbytte, økte fra knappe 6 prosent i 2018 til nær 8 prosent i 2019. Fallet i samlet konsum gjennom første halvår i år medførte at spareraten økte kraftig til nivåer på rundt 15 og 20 prosent i henholdsvis 1. og 2. kvartal. Med den sterke veksten i konsumet i 3. kvartal falt spareraten tilbake til et nivå på 12 prosent i samme kvartal, slik at vårt anslag for spareraten som årsgjennomsnitt i år ligger på rundt 15 prosent. Så høy årlig sparerate er ikke tidligere målt i inntekts- og kapitalregnskapet. Neste år anslår vi at spareraten faller til rundt 10 prosent, og videre til rundt 7 prosent i 2022 og 2023, som vil være på linje med den gjennomsnittlige spareraten for årene 2010 til 2019.

2.4. Frisk boligprisvekst, svake boliginvesteringer

Ifølge Statistisk sentralbyrås sesongjusterte prisindeks steg boligprisene med 2,5 prosent i 3. kvartal, etter en vekst på 1,3 prosent i 2. kvartal og 0,2 prosent i 1.

Figur 2.8. Boligmarkedet

Sesongjustert. Venstre akse: mrd 2018-kr, kvartal
Høyre akse: indeks, 2018 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå

kvartal. Til tross for den pågående koronapandemien har altså boligprisveksten vært høy. Den månedlige prisstatistikken fra Eiendom Norge bekrefter dette: Boligprisene falt riktignok med 1,4 prosent i mars, men for perioden fra mai til november har månedsveksten i gjennomsnitt vært på 1 prosent, noe som tilsvarer en underliggende årsvekst nær 14 prosent. I oktober og november var månedsveksten på henholdsvis 1,1 og 0,8 prosent. Den sterke boligprisveksten siden april tyder på at den svært lave realrenten i stor grad har dominert over andre forhold, som svak inntekts- og befolkningsvekst. Den rekordhøye spareraten med tilhørende likviditet kan også ha medvirket til høyere boligprisvekst de siste månedene.

Parallelt med den sterke veksten i bruktboligprisene har salget av brukte boliger vært høyt. Samtidig har salget av nye boliger vært så svakt at vi ifølge Boligprodusentenes Forening må helt tilbake til 2010 for å finne tilsvarende svake salgstall som for inneværende år. Det kan altså virke som at en del av markedet har flyttet seg fra markedet for nye boliger til markedet for bruktboliger. Dette har trolig sammenheng med at 2020 har vært preget av stor økonomisk usikkerhet, noe som kan ha redusert kjøpernes vilje til å binde seg til kontrakter for nye boliger med lang tid til ferdigstillelse.

Boliginvesteringene falt, ifølge nasjonalregnskapet, med 1,5 prosent i 3. kvartal, etter en svak positiv vekst i 2. kvartal og et fall på over 5 prosent i 1. kvartal. Investeringsnivået har dermed blitt redusert med over 10 prosent siden den foreløpige toppen, som var i 2017. Utviklingen i salget av nye boliger så langt i år kan indikere at veksten i boliginvesteringene vil forbli svak en god stund til. Våre beregninger viser nå at boliginvesteringene vil falle med 8-9 prosent som årsgjennomsnitt i år, for så å stige kun moderat i årene deretter. Med denne utviklingen vil nivået på boliginvesteringene i 2023 fortsatt være betydelig lavere enn toppnivået i 2017.

I vår makroøkonomiske modell, KVARTS, er det en gjensidig påvirkning mellom boligprisene og tilbudet av boliger. Lavere boliginvesteringer fører til mindre vekst i tilbudet av boliger, og dermed, isolert sett, til høyere boligpriser i årene framover. I modellen er det også en gjensidig sammenheng mellom boligprisene og husholdningenes gjeldsopptak. Våre beregninger tilsier at den gjennomsnittlige årlige gjeldsveksten vil være på snau 5 prosent i prognoseperioden, noe som er på linje med gjeldsveksten så langt i år.

Samlet sett anslår vi nå at boligprisene vil stige med 4 prosent i år, og med om lag det samme neste år. En moderat økning i boliglånsrentene litt fram i tid vil kunne dempe boligprisveksten, men rentenivået vil likevel forbli lavt sett i et historisk perspektiv. Samtidig vil inntektsveksten til husholdningene etter hvert bedres i takt med gjeninnhenting etter koronapandemien. Vi legger derfor til grunn en årlig boligprisvekst på 3-4 prosent også i 2022 og 2023. Realboligprisveksten vil dermed være positiv gjennom hele prognoseperioden.

2.5. Petroleumsinvesteringene snur til vekst i 2023

Etter flere år med fall økte petroleumsinvesteringene med henholdsvis 0,7 og 12,6 prosent i 2018 og 2019. Sesongjusterte tall fra KNR viser at investeringene i 4. kvartal 2019 nådde sitt høyeste nivå siden 3. kvartal 2015. Investeringene har falt i de tre første kvartalene i år og aktivitetsnivået i 3. kvartal var, ifølge foreløpige tall, 14,3 prosent lavere enn nivået i 4. kvartal 2019. Ifølge nasjonalregnskapet var volumet av petroleumsinvesteringene i de første tre kvartalene i år 2,2 prosent lavere enn nivået i tilsvarende periode i fjor.

Fra tidlig i mars i år ble oljeselskapene påvirket av pandemien direkte gjennom norske smitteverntiltak og indirekte gjennom et kraftig fall i oljeprisen. Fallet i oljeprisen førte til at mange oljeselskaper på norsk sokkel varslet betydelige investeringskutt. For å demme opp for dette vedtok Stortinget i juni en skattetil-takspakke som blant annet innebærer en umiddelbar fradragsføring av investeringer i særskattegrunnlaget og en hevet friinntekt på 24 prosent for investeringer utført i år og til neste år. I tillegg blir alle utbyggingsinvesteringer som det leveres plan for utbygging og drift (PUD) på i perioden mellom juni i år og ut 2022 omfattet av de samme gunstige skattereglene. Allerede før pandemien lå det an til at petroleumsinvesteringene skulle flate ut i 2020 etter den kraftige veksten i 2019, og det var også ventet et betydelig fall i investeringene i 2021. Som følge av den sterke investeringsstimulansen skattetilpakken ser ut til å gi er våre anslag for hele prognosehorisonten i sum høyere nå enn det vi så for oss rett før pandemien, dette til tross for at oljeprisene vi nå legger til grunn er vesentlig lavere enn før krisen inntraff.

Figur 2.9. Petroleumsinvesteringer og oljepris

Sesongjustert. Venstre akse: mrd 2018-kr, kvartal

Høyre akse: USD per fat

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I Statistisk sentralbyrås siste investeringsundersøkelse (KIS) fra november anslår operatørene på norsk sokkel nominelle investeringer til å bli 182,5 milliarder kroner i 2020. Dette er om lag på samme nivå som tilsvarende anslag gitt for 2019 i 4. kvartal i fjor. Anslaget for i år impliserer at investeringene i 4. kvartal er anslått til å bli 16 prosent høyere enn i 3. kvartal. Tall for antall borebøgn i oktober og november fra Oljedirektoratets faktasider indikerer høyere boreaktivitet i 4. kvartal enn i 3. kvartal. Utvinningsboring og leteboring utgjør litt under halvparten av de totale petroleumsinvesteringene. Selv om boreaktiviteten så langt i 4. kvartal indikerer vekst i investeringsaktiviteten sammenliknet med 3. kvartal, indikerer historiske tall at endelige investeringer blir lavere enn tellingens siste anslag. Vi anslår at investeringene øker med 9 prosent til om lag 47 milliarder i 4. kvartal, som gir en nominell vekst på 1,2 prosent i 2020. Det har så langt vært en sterk prisøkning på investeringsvarer og tjenester innen utvinningsnæringen fra i fjor til i år. Prisveksten har delvis sammenheng med at den norske krona har svekket seg mye mot dollar i år. Med en forventet vekst i investeringsprisene på 6 prosent, innebærer en nominell vekst på 1,2 prosent et fall i investeringsvolumet på 4,8 prosent i 2020.

Oljeselskapenes siste investeringsanslag for 2021 er nå om lag 166 milliarder kroner i løpende priser. Dette er hele 12 prosent mer enn anslaget gitt i forrige undersøkelse, men anslaget er likevel 9 prosent lavere enn anslaget gitt for 2020 på samme tidspunkt i fjor. Økningen fra siste telling skyldes hovedsakelig at det er meldt inn betydelige kostnadsoverskridelser på flere utbyggingsprosjekter. I tillegg har det blitt levert plan for utbygging og drift (PUD) på prosjektet Breidablikk. Det vil bli levert PUD på flere prosjekter også til neste år. Vi regner med at mange av disse kommer i gang først sent på året. Derfor anslår vi at samlete investeringer på disse nye prosjektene i 2021 kun vil beløpe seg til om lag 4 milliarder kroner. Det er også grunn til å anta at de gunstige midlertidige skattereglene vil stimulere oljeselskapene til å øke sine investeringer innen felt i drift til neste år, utover det som inngår i tellingen per i dag.

De markant høyere kostnadsanslagene som er meldt inn på flere utbyggingsprosjekter i den siste tellingen gjør at vi oppjusterer våre anslag og nå legger til grunn et fall på om lag 6 prosent i realinvesteringene i 2021.

Skattetilakspakken ser ut til å utløse og framskynde enda flere utbyggingsprosjekter i 2022 enn det vi la til grunn i forrige konjunkturrapport. For å få gunstige skattevilkår i hele prosjektets utbyggingsfase må PUD leveres i løpet av 2022. Wisting og Noaka er de største av disse prosjektene. De aller fleste av disse utbyggingene blir sannsynligvis besluttet utbygd veldig sent på året. De enkelte prosjektene vil derfor slå ut i beskjedne investeringer samme år. Vi anslår nå moderat fall i petroleumsinvesteringene i 2022, mens det i forrige konjunkturrapport ble anslått moderat vekst. Årsaken til nedjusteringen er hovedsakelig at investeringsnivået i 2021 har blitt hevet. Vi venter derimot sterk vekst i petroleumsinvesteringene i 2023. Investeringene i utbyggingsprosjekter er vanligvis høyest i det andre og tredje året av utbyggingsfasen. De svært mange utbyggingene som det ventes å bli levert PUD på i 2021 og 2022, vil derfor medføre en kraftig økning i utbyggingsinvesteringene i 2023. For de andre investeringskategoriene antas det kun små endringer fra 2022 til 2023. Vi forventer dermed et volumfall i investeringene på 2 prosent i 2022 og deretter en volumvekst på rundt 10 prosent i 2023. Med et slikt forløp for årene 2020-2023 vil investeringsnivået i 2023 være omlag 3,5 prosent lavere enn det var i 2019.

Olje- og gassutvinningen i de tre første kvartalene i 2020 var 8,4 prosent høyere enn i samme periode i fjor. Væskeproduksjonen økte med hele 20,5 prosent, mens gassproduksjonen i de tre første kvartalene var 1,9 prosent lavere enn i samme periode i 2019. Det store oljefeltet Johan Sverdrup, som kom i drift sent i fjor, driver den sterke veksten i væskeproduksjonen i år. Veksten ventes å være positiv, men mer moderat og avtagende, lenger ut i prognoseperioden.

2.6. Svake næringsinvesteringer

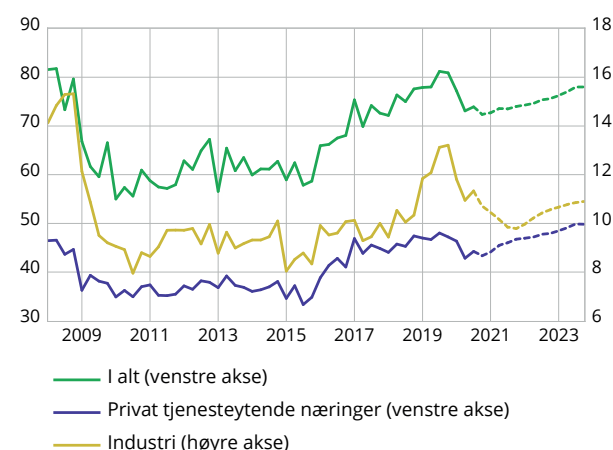
Etter to kvartaler med kraftig fall, som til sammen reduserte næringsinvesteringene i Fastlands-Norge med over 8 prosent i første halvår, har det vært en svak positiv vekst på litt over 1 prosent i 3. kvartal. Utviklingen har vært sterkt preget av koronapandemien med igangsetting av ulike smitteverntiltak og usikkerhet om framtiden, både her hjemme og hos våre handelspartnere.

Ifølge industrivirksomhetens investeringsplaner, som blir kartlagt av Statistisk sentralbyrå hvert kvartal, anslår selskapene at investeringene reduseres med 16 prosent i 2020. Det er næringsgruppene oljeraffinering, kjemisk og farmasøytisk industri, samt maskinreparasjon og -installasjon som bidrar mest til investeringsnedgangen. Disse industrigruppene forventes også å fortsette å redusere sine investeringer i året som kommer og samlet ventes det at investeringene reduseres med 12 prosent i 2021. Det er imidlertid nærings-, drikke- og tobakksindustrien, som ga et positivt bidrag

Figur 2.10. Investeringer i fastlandsnæringer

Sesongjustert, mrd 2018-kr, kvartal

Kilde: Statistisk sentralbyrå

til investeringene i 2020, som forventes å gi det største negative bidraget i 2021, særlig innenfor bearbeiding og konservering av fisk. De lave anslagene for industriinvesteringer må ses i sammenheng med den høye investeringsveksten i 2019. En rekke større investeringsprosjekter som ble påbegynt i 2019 går inn i en avsluttende fase i år eller neste år. Dermed kunne vi uansett forvente et fall i investeringer i et normalår. Koronapandemien, med det påfølgende fallet i oljepriser og den økte usikkerheten om framtiden, har ytterligere redusert investeringsutsiktene for norsk industri.

Investeringene knyttet til kraftforsyning anslås i 2020 å være om lag på nivået fra i fjor. I 2021 er det derimot ventet et fall på 7 prosent, noe som må ses i sammenheng med at flere store vindkraftverk ferdigstilles i 2020. Videre er 2021 det siste året for støtteordningen til utbygging av fornybar energi, såkalte Grønne sertifikater. Det forventes derfor en svak utvikling i kraftforsyninger i tiden fremover.

Tjenestenæringene har blitt særlig rammet av smitteverntiltakene. Stor usikkerhet om de økonomiske utsiktene og manglede finansiering på grunn av dårlig likviditet, spesielt innenfor næringer som reiseliv og kultur, har vært med på å prege selskapenes investeringsvilje. Ifølge desember-rapporten til Norges Banks Regionale Nettverk, som kartlegger virksomhetenes syn på den økonomiske utviklingen i Norge, forventes det fremdeles en reduksjon i investeringsnivået for tjenesteytende næringer i tiden framover. Den ventede reduksjonen er imidlertid mindre enn i september-rapporten ettersom en del bedrifter, særlig innenfor varehandel, ser for seg økt investeringsnivå og starter nå opp utsatte prosjekter.

Vi anslår at næringsinvesteringene vil falle med knappe 9 prosent i år. Positive vaksinenyheter, men fortsatt stor usikkerhet knyttet til den framtidige økonomiske utviklingen, bidrar til en moderat gjeninnhenting i tiden framover. Ifølge våre beregninger

vil investeringsveksten gradvis øke fra 6 prosent i 2021 til rundt 3 prosent i 2023. Med denne utviklingen vil investeringsnivået være om lag 3 prosent lavere i 2023 sammenliknet med 2019.

2.7. Midlertidig bedring i utenrikshandelen

Eksporten av tradisjonelle varer og tjenester begynte å falle i 1. kvartal i år og fortsatte å falle i 2. kvartal da smitteverntiltak i Norge og de fleste land dempet internasjonal handel. Olje- og gass eksporten ble i mindre grad berørt. I 3. kvartal i år ble smitteverntiltakene i varierende grad lettet i Norge og hos viktige handelspartnere, og eksporten økte. Importen har vist et liknende forløp i år. I 3. kvartal var volumet på samlet eksport uten olje og gass om lag 9 prosent lavere enn i 4. kvartal i fjor. Samlet import viste tilsvarende nedgang. Mens eksportprisene har falt i løpet av årets tre første kvartaler har importprisene heller økt, dels som følge av kronesvekkelsen. Den samlede effekten på handelsbalansen overfor utlandet har vært negativ og har gitt underskudd i 2. og 3. kvartal i år.

I 3. kvartal gjeninnhentet tradisjonell vareeksport hele fallet i 2. kvartal, og volumet endte nærmere 3 prosent under nivået fra 4. kvartal 2019. Både nedgangen i 2. kvartal og oppgangen i 3. kvartal var bredt basert. Raffinerte oljeprodukter bidro mest til både nedgangen og oppgangen. Som for råolje- og naturgass ble eksportvolumet av elektrisitet lite berørt av pandemien og smitteverntiltakene i år. Begge har økt i løpet av de par tre seneste kvartalene, og ligger over volumene i 4. kvartal 2019.

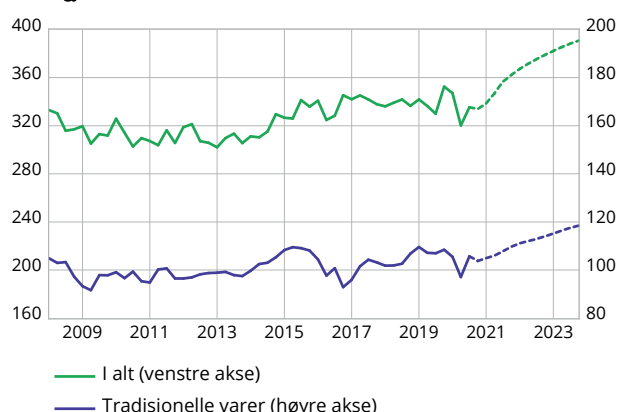
Eksporten av tjenester har blitt mye hardere rammet av pandemien og tiltakene enn eksporten av varer. Etter et fall på over 20 prosent i løpet av mars og april økte tjenesteeksporten noen få prosent i juli og august. Oppgangen var langt fra så bredt basert som nedgangen. Reduserte bruttofrakter i utenriks sjøfart, som utgjorde nær 1/3 av tjenesteeksporten i 3. kvartal, sto for over 2/3 av oppgangen. En midlertidig økning i utlendingers konsum i Norge utgjorde også en stor del av økningen i tjenesteeksporten i 3. kvartal.

En kraftig oljeprisoppgang i 3. kvartal sørget for at prisindeksen for samlet eksport økte, til tross for lavere eksportpriser på både tradisjonelle varer og tjenester.

Smitteverntiltak som strammes og slakkes med smitte-tallenes svingninger vil fortsette å prege internasjonal handel inntil vaksinerings gradvis normaliserer liv og virksomheter. Det vil gi en svakere utvikling i eksporten fra fastlandet i 4. kvartal enn i 3. kvartal, og utviklingen ventes å forbli svak i 1. halvår 2021 inntil vaksineringen er godt i gang. Vi ventet at etterspørselen fra våre viktigste handelspartnere tar seg opp de neste tre årene og løfter eksporten tilbake til nivået før pandemien. Svak krone og bedret kostnadmessig konkurranseevne vil bidra til eksportveksten. Eksporten av olje- og gass vil øke som følge av økt produksjon.

Figur 2.11. Eksport

Sesongjustert, mrd 2018-kr, kvartal

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 2.12. Import

Sesongjustert, mrd 2018-kr, kvartal

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Importen har vist og ventes å vise et liknende forløp som eksporten. Det var stor nedgang i 1. og 2. kvartal i år og en ikke fullt så stor oppgang i 3. kvartal. Videre anslås svak vekst i 4. kvartal i år og 1. halvår neste år og deretter gjeninnhentende vekst i 2021-2023. Importen av mange konsumvarer synes ikke å ha blitt negativt påvirket av pandemien og smitteverntiltak, mens importen av produksjonsutstyr, vareinnsats og transportmidler falt mye i 2. kvartal – og økte i 3. kvartal. Tjenesteimporten har hatt det største fallet og venter den største gjeninnhentende veksten, godt hjulpet av at reiselystne nordmenn trolig får utløp for oppdemmet behov i 2. halvår 2021.

Fastlands-Norges handel med utlandet vil fortsette med underskudd fordi både vareimporten og tjenesteimporten vil være større enn vareeksporten og tjensteeksporten i verdi framover. Olje- og gaseksporten har siden årtusenskiftet hatt så stor verdi at samlet handel med utlandet likevel har gått med til dels store overskudd. Med unntak for i år, da olje- og gassprisene har stupt og vil redusere verdien av petroleumseksporten med vel 1/4, ventes olje- og gaseksporten å sørge for overskudd på handelsbalansen ut prognoseperioden. Tillagt vedvarende overskudd på rente- og

stønadsbalansen, anslår vi at overskudd på driftsbalansen overfor utlandet regnet som andel av BNP vil øke fra knappe 1 prosent i år til litt over 4 prosent i 2023.

2.8. Norsk økonomi henter seg inn

Aktiviteten i norsk økonomi falt dramatisk etter utbruddet av koronaviruset og de påfølgende smitteverntiltakene som ble innført i Norge og resten av verden. Etter et historisk bratt fall i norsk økonomi i mars og april, tok aktiviteten seg opp de påfølgende månedene. Lettelser i smitteverntiltak ga sterk vekst i mai og juni. Selv om veksten i 3. kvartal som helhet også var sterk, avtok veksten gjennom kvartalet. Siste beregninger i det månedlige nasjonalregnskapet viser at store deler av fallet siden februar var hentet inn i månedene fram til oktober. Samlet har økonomien falt med 1,5 prosent fra februar til og med oktober, se kapittel 3.

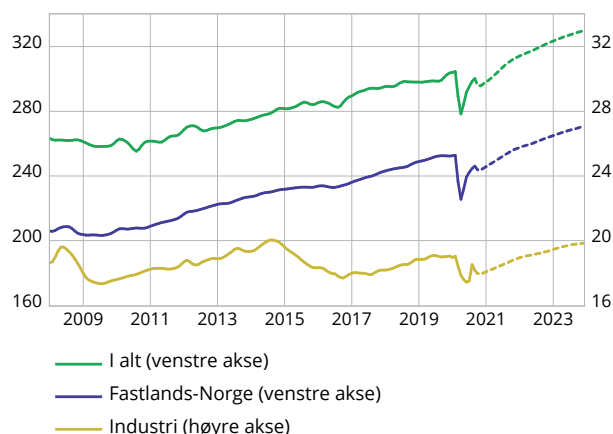
Produksjonsoppgangen har vært særlig sterk i flere tjenestenæringer, innen både markedsrettet og offentlig virksomhet. Flere av tjenestenæringene som opplevde de kraftigste fallene i mars og april, så også den sterkeste oppgangen. Næringsområder som kultur, underholdning og annen tjenesteyting, overnattings- og serveringsbransjen, samt transport utenom utenriks sjøfart opplevde en sterk aktivitetsvekst etter at smitteverntiltakene ble lettet på. Aktiviteten i disse næringene er likevel lavere nå enn i februar. Industrien merket også effektene av koronautbruddet, og det var særlig arbeidsintensive industrinæringer som ble rammet. Sterk vekst i august har imidlertid bidratt til at industriproduksjonen nærmer seg normale nivåer. Barnehager, skoler og utdanningsinstitusjoner åpnet med redusert kapasitet gjennom 2. kvartal og tilnærmet normal åpningstid fra juni. Det forklarer mye av oppgangen i 3. kvartal. Også aktiviteten i flere helse- og omsorgstjenester har økt.

Den sterke nedgangen i norsk økonomi ser dermed ut til å være over og store deler av fallet har blitt gjeninnhentet. Samtidig er usikkerheten knyttet til den videre utviklingen i økonomien stor. Koronaviruset vil fortsatt begrense aktiviteten den nærmeste tiden. Oppblomstringen i smitten med påfølgende nedstengninger har bremsset den økonomiske gjeninnhentingen i mange land. Da snitttallene igjen begynte å øke i oktober og smitteverntiltakene ble strammet inn, var aktiviteten i norsk økonomi fortsatt under et normalnivå. Tilstrammingen vil trolig hemme veksten i årets to siste måneder, men lengre fram vil nedgang i smitten, utroling av en vaksine og bevilgning av økonomiske støttepakker kunne framskynde en videre gjeninnhentning.

Mange av våre handelspartnere opplever langt dypere fall i den økonomiske aktiviteten enn i Norge, og utviklingen her hjemme vil avhenge av den generelle utviklingen internasjonalt. Våre beregninger viser at lav aktivitet hos våre handelspartnere, og særlig svakt innenlandsk forbruk, trekker ned aktiviteten i år. Denne nedgangen vil være bredt basert over næringen.

Figur 2.13. Bruttonasjonalprodukt

Sesongjustert, mrd 2018-kr, måned

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Industrien ventes å dra nytte av at veksten etter hvert tar seg opp hos våre handelspartnere. En fortsatt svak kronekurs bedrer også utsiktene for industrien i årene som kommer. Etter flere år med solid vekst og høy aktivitet, falt produksjonen i bygge- og anleggsnæringen etter virusutbruddet. Mangelen på nye investeringsprosjekter i en usikker tid, kombinert med fallende boliginvesteringer, drar aktiviteten ned i år, men den ventes å øke de neste årene. Tjenestenæringene vil oppleve et bratt fall i aktiviteten i inneværende år, før aktiviteten på lik linje med de fleste andre næringer vil vokse utover i prognoseperioden. Aktiviteten i offentlig forvaltning er ventet å holde seg nokså stabil.

Selv når dagens smitteverntiltak gradvis fases ut, vil deres ettervirkninger sammen med svak utvikling internasjonalt trolig til å tyngte norsk økonomi en god stund framover. Vi anslår at BNP Fastlands-Norge vil falle med 3 prosent i år. Årsveksten i sesongjusterte tall er beregnet til å være om lag 0,6 prosentpoeng svakere enn for de ujusterte tallene. Dette har sammenheng med at sesongjusteringen korrigerer for kalendervariasjoner, og det var tre virkedager flere i 2020 enn i 2019. Veksten i fastlandsøkonomien er deretter antatt å ta seg opp til i overkant av 3,5 prosent både i 2021 og 2022 før den dempes noe i 2023. Oppgangen i fastlandsøkonomien ser ut til å bli bredt basert og ved slutten av 2021 ventes aktiviteten å være tilbake på samme nivå som før virusutbruddet i februar 2020.

2.9. Antall permitteringer faller og arbeidsledigheten stiger

Utbruddet av koronaviruset og de påfølgende smitteverntiltakene satte sitt preg på arbeidsmarkedet i 2. og 3. kvartal. Ifølge nasjonalregnskapet falt sysselsettingen i 2. kvartal med 2,0 prosent sammenliknet med samme kvartal året før, mens den var 2,8 prosent lavere i 3. kvartal. At fallet ble såpass moderat i begynnelsen av krisen skyldes at permitterte inkluderes blant de sysselsatte både i nasjonalregnskapet og i Arbeidskraftundersøkelsen (AKU). Her betraktes permitterte på heltid som sysselsatte de første 90 dagene

de er permitterte. Etter hvert som antall permitterte har falt er denne dempende effekten blitt svakere.

Utførte timeverk tar hensyn til permitteringer og annet fravær fra arbeidsplassen, og falt derfor mer enn sysselsettingen. I 2. kvartal var antall timeverk 4,8 prosent lavere enn samme kvartal året før, mens i 3. kvartal var det 3,4 prosent lavere. Nedgangen i timeverk var størst i de næringene som ble særlig hardt rammet av smitteverntiltakene. Fra 3. kvartal 2019 til 3. kvartal i år falt timeverkene i forretningsmessig tjenesteyting med 15,2 prosent og med 20,9 prosent innen overnatting og servering. Timeverkene innen kultur, underholdning og annen tjenesteyting falt kraftig i 2. kvartal, da de lå 17,1 prosent lavere enn året før, men økte i 3. kvartal til et nivå som var kun 4,7 prosent lavere enn 3. kvartal året før. Disse endringene er henholdsvis de største negative og positive endringene fra et kvartal til det neste som er blitt observert for denne sektoren siden 1996. Sektoren preges likevel av relativt store kvartalsvis svingninger i timeverkene. For eksempel steg timeverkene med 11,2 prosent fra 3. kvartal til 4. kvartal i 2019.

Det har vært en svak nedgang i arbeidsstyrken i 2. og 3. kvartal. I 2. kvartal var arbeidsstyrken som andel av befolkningen 0,1 prosentpoeng lavere enn tilsvarende kvartal i fjor. I 3. kvartal var andelen av befolkningen i arbeidsstyrken 70,9 prosent, en nedgang på 0,4 prosentpoeng fra i fjor. En gruppe som har blitt hardt rammet av smitteverntiltakene er de som arbeider i Norge, men som er bosatt i et annet land. Antallet personer i denne gruppen har falt med 21,7 prosent fra 3. kvartal 2019 til 3. kvartal 2020 (noe av dette fallet startet før koronakrisen). Antall arbeidsinnvandrere som var lønnstakere falt mindre, med en nedgang på 1,9 prosent fra 3. kvartal i fjor til 3. kvartal i år.

I NAVs tall for registrerte ledige inkluderes de permitterte blant de arbeidsledige. I 2. kvartal var derfor NAVs tall en bedre indikator enn ledighetstallene i AKU på hvor mange som var ufrivillig forhindret fra å arbeide. Antall registrerte arbeidsledige hos NAV økte fra 2,4 prosent av arbeidsstyrken ved utgangen av januar til 10,6 prosent ved utgangen av mars, etterfulgt av en nedgang til 5,0 prosent i juni og videre til 3,5 prosent i oktober.

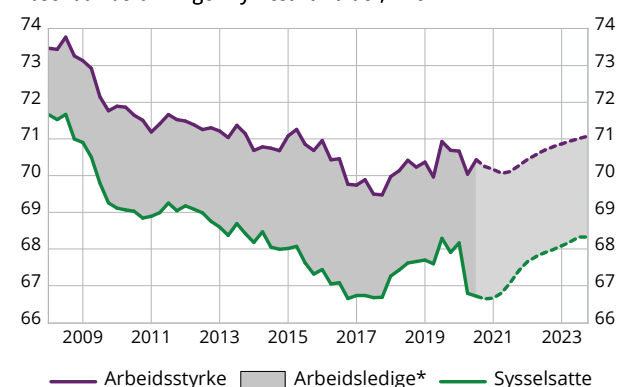
Fordi AKU-ledigheten ikke inkluderte de fleste permitterte, var nivået på ledigheten i AKU lavere enn i tallene til NAV de første månedene av koronakrisen. I 3. kvartal viste AKU derimot høyere ledighet enn NAV. Dette reflekterer blant annet at det er en del personer i AKU-undersøkelsen som sier de ønsker arbeid, men som ikke har henvendt seg til NAV. AKU-ledigheten i 3. kvartal var på 5,4 prosent, en økning på 0,8 prosentpoeng fra 2. kvartal og 1,6 prosentpoeng høyere enn samme kvartal året før.

Antallet permitteringer har endret seg kraftig gjennom året. I mars ble regelverket for permitteringer endret

Figur 2.14. Arbeidsmarkedsstatus

Prosent av befolkningen i yrkesaktiv alder, AKU

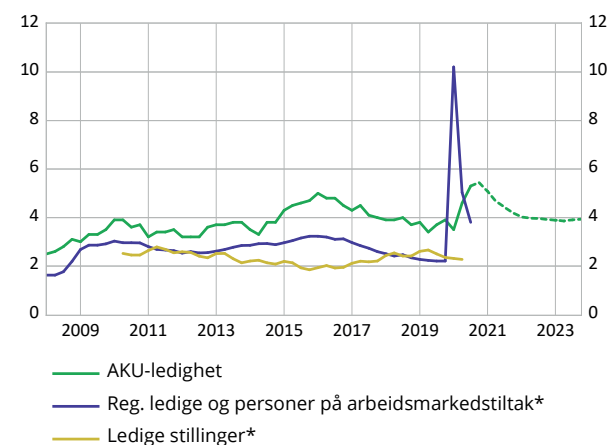

* Arbeidsledigheten er målt som andel av befolkningen i yrkesaktiv alder

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 2.15. Arbeidsledige personer og ledige stillinger

Prosent av arbeidsstyrken og av summen av besatte og ledige stillinger, sesongjustert og glattet

*Pga brudd i statistikken er tallene ikke sammenliknbare før/etter januar 2013

Kilde: Arbeids- og velferdsetaten og Statistisk sentralbyrå

for å hjelpe arbeidsgivere og arbeidstakere. Fra et nivå på 4 700 permitterte rapportert til NAV i januar i år, nådde antall permitterte en topp på 272 800 personer i april med en påfølgende nedgang til 54 700 personer i oktober. Av de permitterte i oktober var det 21 800 som var helt ledige.

Vi vet ennå ikke hvordan arbeidsmarkedet vil reagere på smitteverntiltakene som ble innført i begynnelsen av november. På litt lengre sikt regner vi med at den økonomiske aktiviteten internasjonalt vil bedres. Vaksinerings av befolkningen kombinert med en fortsatt ekspansiv finanspolitikk og lave renter vil kunne bedre arbeidsmarkedet fra midten av neste år. Samtidig er det først i slutten av perioden når petroleumsinvesteringene igjen antas å øke at vi forventer en like høy sysselsetting som vi hadde i 2019. For 2020 regner vi med at AKU-ledigheten som årsgjennomsnitt vil bli på 4,8 prosent, for deretter å falle gradvis til i underkant av 4 prosent i 2022 og 2023. I takt med at etterspørselen etter arbeidskraft tiltar vil arbeidstilbudet også øke fra slutten av 2021.

2.10. Oppjustert lønnsvekst i år

I 3. kvartal 2020 var veksten i gjennomsnittlig avtalt månedslønn på 2,4 prosent sammenliknet med samme kvartal i fjor. Dette er en nedgang fra en tilsvarende vekstrate på 4,2 prosent i 2. kvartal 2020. Noe av årsaken til den lavere veksten i 3. kvartal var at flere permitterte lønnstakere med lavere lønn enn gjennomsnittet gikk tilbake til jobb, da både smitteverntiltakene og smittesituasjonen ble lettet utover sommeren og høsten. Samtidig har ikke tilleggene fra de utsatte inntektsoppgjørene blitt realisert, noe som bidrar til å trekke ned veksten i gjennomsnittlig avtalt månedslønn.

Den relativt lave veksten i 3. kvartal 2020 var derfor bredt basert på tvers av de fleste næringer. I store næringer som helse- og sosialtjenester og varehandel og reparasjon av motorvogn var veksten på 2,1 prosent. Innenfor undervisning var veksten i gjennomsnittlig avtalt månedslønn kun 1,2 prosent i siste kvartal. Spesielt innenfor overnattings- og serveringsvirksomhet avtok vekstraten i 3. kvartal. Denne næringen opplevde en vekst i gjennomsnittlig avtalt månedslønn i 2. kvartal 2020 på 6,9 prosent. Et viktig bidrag til den høye lønnsveksten i denne perioden er sannsynligvis at det var lønnstakere med lav lønn som i størst grad ble permittert (se også boks 2.2 i Konjunkturtendensene 2020/3). I 3. kvartal 2020 var veksten i denne næringen på kun 1,6 prosent relativt til samme kvartal i fjor, delvis som følge av at lavtlønte permitterte kom tilbake i jobb.

I forbindelse med det utsatte inntektsoppgjøret anslo NHO i forståelse med LO en årslønnsvekst i industrien samlet i NHO-området til 1,7 prosent i 2020. Denne veksten kan dekomponeres i overheng, bidrag fra tariff tillegg og lønns glidning. Overhenget angir forskjellen mellom årslønnsnivået på slutten av fjoråret og fjorårets gjennomsnittlige årslønnsnivå. Overhenget ble anslått til 1,2 prosentpoeng for industriarbeidere og 1,3 prosentpoeng for industrifunksjonærer, mens tariff tilleggene fra inntektsoppgjøret ble beregnet til å bidra med 0,3 prosentpoeng. Den resterende delen av den anslåtte årslønnsveksten fra inntektsoppgjøret, lønns glidning, er summen av alle andre faktorer som påvirker årslønnen utover overhenget og tariff tilleggene.

Samtidig avdekker beregninger gjort med utgangspunkt i den kvartalsvise lønnsstatistikken at den underliggende lønnsveksten i privat sektor og i offentlig eide foretak i 2020 er høyere enn tidligere anslått, selv når det tas høyde for sammensetningseffekter i arbeidsmarkedet grunnet permitteringer (se boks 2.1). Som følge av dette, samt en lavere anslått arbeidsledighetsrate i 2020 enn i forrige rapport, oppjusteres vårt anslag for veksten i gjennomsnittlig årslønn for 2020 til 2,4 prosent. Med en vekst i konsumprisindeksen (KPI) på 1,3 prosent for inneværende år blir dermed veksten i reallønna i 2020 på 1,1 prosent.

I 2021 anslår vi en vekst i gjennomsnittlig årslønn på 2,1 prosent og en vekst i KPI på 2,5 prosent, slik at reallønna faller med 0,4 prosent i 2021. Framover

mot 2023 vil lønnsomheten i virksomhetene øke noe og arbeidsledigheten vil gradvis falle tilbake til et mer normalt nivå. Dermed anslår vi en reallønnsvekst mellom 1 og 2 prosent i 2022 og 2023.

2.11. Underliggende inflasjon avtar neste år

Den underliggende inflasjonen målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen justert for avgifter og energivarer (KPI-JAE) tok seg markert opp fra mars til august, men har deretter gått noe ned. Med unntak av januarindeksen for 2020, som viste en årsvekst på 2,9 prosent, holdt prisstigningstakten målt med KPI-JAE seg på rundt 2 prosent fra juli i fjor fram til mars i år, da veksten var 2,1 prosent. I april inntraff et skifte i inflasjonstakten da årsveksten i KPI-JAE ble notert til 2,8 prosent og den økte deretter gradvis til en foreløpig toppnotering på 3,7 prosent i august. De to siste observasjonene for KPI-JAE fra september og oktober viste en 12-månedersvekst på henholdsvis 3,3 og 3,4 prosent.

I hele år har årsveksten i konsumprisindeksen (KPI) ligget markert under veksten i KPI-JAE. Forskjellen i veksttakten mellom KPI og KPI-JAE skyldes utviklingen i energiprisene og spesielt elektrisitetsprisene, men også avgiftsendringer har bidratt. Gjennomsnittsveksten i KPI-JAE og KPI var henholdsvis 3,0 og 1,3 prosent for perioden januar-oktober målt mot fjoråret. Kilen mellom KPI-JAE og KPI var dermed 1,7 prosentpoeng som gjennomsnitt for denne perioden. Spotprisen på elektrisitet var meget lav for årstiden i november. For året under ett legger vi til grunn at kilen mellom KPI-JAE og KPI blir 1,7 prosentpoeng inkludert et bidrag på 0,3 prosentpoeng fra midlertidige avgiftslettelser i tilknytning til koronakrisen. Mens KPI-JAE anslås å øke med 3,0 prosent fra 2019 til 2020, anslås KPI-veksten til 1,3 prosent.

Utviklingen i den underliggende prisveksten kan relateres til svekkelsen av krona tidligere i år og påfølgende prisoppgang på importert varekonsum, men også prisene på norskproduserte varer har bidratt til oppgangen i den underliggende inflasjonstakten. Økningen i prisene på importvarer gjenspeiles innen kategoriene møbler, husholdningsartikler og innbo, samt transportmidler, som ifølge delindeksene for disse konsumgruppene i KPI-JAE har hatt høy prisvekst det siste halve året. For disse gruppene er det et betydelig overheng i prisene inn i 2021. For klær og skotøy har 12-månedersveksten målt ved KPI-JAE vært negativ de siste to månedene, og prisveksten blir trolig dempet gjennom et stort omfang av netthandel.

Ifølge KPI-JAE kom 12-månedersveksten i konsumgruppen matvarer og alkoholfrie drikkevarer opp i 4,6 prosent i oktober, og prisveksten har vært relativt høy for denne gruppen i siste halvår. En stor del av de norskproduserte varene inngår i denne gruppen. En medvirkende årsak til en høyere prisstigningstakt på norskproduserte varer er trolig import av produktinnsats som

gjennom en svak krone har gitt økte enhetskostnader i norske næringer.

Ifølge KPI-JAE har 12-månedersveksten i delindeksen for tjenestekonsumet utenom husleie gått noe ned de siste månedene. For tjenestegruppen overnattings-tjenester har prisstigningstakten vært klart negativ målt mot fjoråret, noe som relateres til lavt beligg i mange regioner som følge av pandemien. Kapasitetsutnyttelsen innen deler av tjenesteytende næringer har i perioder i år vært svært lav. Kultur- og idrettsarrangementer og deler av transportnæringene har vært særlig hardt rammet av nedstengninger. Usikkerheten knyttet til prisutviklingen framover er større enn vanlig for mange tjenestegrupper som følge av nedstengingen.

Basert på terminprisene i kraftmarkedet antar vi nå at prisen på elektrisitet inkludert nettleie faller med om lag 30 prosent som årsgjennomsnitt fra 2019 til 2020. Vi legger til grunn at årets nedgang reverseres til en oppgang på om lag 20 prosent til neste år og at dette da bidrar til en økning i KPI-veksten. For 2022 legger vi til grunn at elektrisitetspriser inkludert nettleie øker med ytterligere 6 prosent, og deretter litt mer enn KPI-veksten i resten av prognoseperioden. For inneværende år anslår vi at drivstoffprisene faller med om lag 6 prosent som årsgjennomsnitt. Et overheng fra 1. kvartal i år bidrar til at drivstoffprisene går ytterligere litt ned som årsgjennomsnitt neste år. For årene framover legger vi til grunn at prisene på drivstoff følger prisutviklingen på råoljeprisen i norske kroner. Med denne anslatte prisveksten vil energiprisene samlet sett trekke ned KPI-veksten med om lag 1,4 prosentpoeng i år og bidra til en oppgang i KPI på om lag 0,6 prosentpoeng neste år.

Stortinget behandler neste års skatte- og avgiftsopplegg den 15. desember. Vi har lagt satsene i budsjettforliket mellom regjeringspartiene og opposisjonen til grunn for særavgiftene i prognosen for 2021. Budsjettforliket innebærer at særavgiftene på øl, vin, snus og alkoholfrie drikkevarer blir senket. Videre foreslås det at avgiften på sjokolade og sukkeravgifter blir avviklet. Miljøavgiftene på drivstoff øker neste år, men dette motsvares av redusert veibruksavgift slik at pumpeprisene på drivstoff antas å bli uendret. Ett av tiltakene i forbindelse med koronapandemien var en reduksjon i lav sats for merverdiavgift fra 12 prosent til 6 prosent fra og med 1. april. Denne momsreduksjonen videreføres til og med første halvår neste år. Det midlertidige fritaket for flypassasjeravgift videreføres ut 2021. Øvrige særavgiftssatser for 2021 er inflasjonsjustert. Samlet sett antas avgiftsendringene å bidra til å redusere KPI-veksten med 0,3 prosentpoeng neste år. I våre beregninger bidrar reverseringen av midlertidig lav sats for merverdiavgift og fritaket for flypassasjeravgift til å øke KPI-veksten med 0,2 prosentpoeng i 2022. For øvrige særavgifter har vi for årene 2022 til 2023 inflasjonsjustert avgiftssatsene, noe som innebærer at disse

Boks 2.1. Om beregningen av årslønnsanslaget for 2020

Anslaget for vekst i årslønn fra 2019 til 2020 er oppjustert fra 2,0 prosent i Konjunkturtendensene publisert 11. september til 2,4 prosent i denne rapporten. Anslaget for årslønnsvekst i 2020 er mer usikkert enn vanlig på grunn av ulike effekter av koronapandemien på sysselsetting og lønninger, og da særlig det store omfanget av permitteringer i noen tjenesteytende næringer som for eksempel hotell- og restaurantvirksomhet.

Årslønnen er i nasjonalregnskapet definert som lønnen en lønnstaker normalt vil motta i løpet av kalenderåret dersom vedkommende jobber fulltid, ikke jobber overtid og har full lønn under fravær (ferie, sykefravær og andre midlertidige fravær). Det forutsettes at antall avviklede feriedager samsvarer med antall opptjente feriedager med lønn. Naturallønn og sluttvederlag er ikke inkludert. Årslønnen skal være upåvirket av endringer i antall virkedager fra år til år.

I årslønnsberegninger fra Statistisk sentralbyrå er det en viss forskjell mellom beregninger i tilknytning til nasjonalregnskapet og beregninger i tilknytning til lønnsstatistikken. Mens en arbeider som permitteres på full tid inntil 3 måneder beholder full vekt i årslønnsberegningen i nasjonalregnskapet, tilordnes vedkommende bare vekt for perioden med utbetalt lønn når det beregnes årslønn i lønnsstatistikken. Siden det har vært en tendens i 2020 med forholdsvis lave lønnsnivåer for permitterte lønnstakere, vil lønnsstatistikken derfor gjerne vise oppgang i lønn for den gjenværende arbeidsstokken. I nasjonalregnskapets årslønnsberegning blir derimot permitterte arbeidstakere beregningsteknisk tilordnet lønn så lenge de anses som sysselsatte, og slike effekter oppstår derfor ikke så lenge ansettelsesforholdet gjelder. En legger altså i nasjonalregnskapets årslønnsberegning større vekt på å måle den underliggende lønnsutviklingen, men også i nasjonalregnskapet vil andre vridninger i sysselsettingsutviklingen mellom næringer kunne påvirke den gjennomsnittlige årslønnsveksten samlet for økonomien.

Det oppjusterte årslønnsvekstanslaget på 2,4 prosent fra 2019 til 2020 knytter seg til målingen av årslønnsvekst i nasjonalregnskapet, og er for norsk økonomi samlet. Beregnet årslønnsvekst i nasjonalregnskapet legges til grunn for eventuell etterregulering av pensjonene dersom det foreløpige lønnsvekstanslaget i trykdeoppgjørene var lavere eller høyere enn det statistikken viser i ettertid. I reguleringen av grunnbeløpet og pensjonene fra 1. mai 2020 ble det lagt til grunn en lønnsvekst på 1,7 prosent, som er den samme rammen som ble lagt til grunn for lønnsoppgjøret i frontfaget. Høyere lønnsvekst enn anslått i 2020 vil kunne medføre en betydelig etterregulering av pensjonene våren 2021.

Kildegrunnlaget for beregning av årslønn, for både nasjonalregnskapet og lønnsstatistikken, er data innrapportert til a-ordningen. Tallene for vekst i påløpt årslønn for 2020 vil på vanlig måte bli lagt fram i februar 2021. Det foreløpige anslaget på 2,4 prosent er en prognose, blant annet basert på omfattende beregninger for de tre første kvartalene av 2020, der ovennevnte aspekter ved permitteringer er særskilt håndtert. Men slike detaljerte beregninger kan også støttes opp og sannsynliggjøres med mer aggregerte tall basert direkte på den kvartalsvise lønnsstatistikken, sist publisert 4. november.¹

Tabell 1. Avtalt månedslønn i privat sektor og offentlig eide foretak etter kvartal¹

		Kroner per måned	Vekst fra tilsvarende kvartal året før (prosent)
2018	1. kvartal	42 910	..
	2. kvartal	43 010	..
	3. kvartal	43 050	..
	4. kvartal	43 880	..
2019	1. kvartal	44 320	3,3
	2. kvartal	44 560	3,6
	3. kvartal	44 590	3,6
	4. kvartal	45 470	3,6
2020	1. kvartal	45 840	3,4
	2. kvartal	46 570	4,5
	3. kvartal	45 820	2,8
	4. kvartal	..	..

¹ Privat sektor og offentlig eide foretak referer til sektoren «Privat sektor, offentlig eide foretak og uoppgitt» i Tabell 11655.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Observasjonstidspunktet for kvartalstallene er midtmåneden i hvert kvartal, det vil si februar, mai, august og november. I tabell 1 har vi begrenset oss til begrepet avtalt månedslønn, blant annet fordi en da unngår sesongmessige variasjoner i bonuser og variable tillegg. Avtalt månedslønn omfatter den faste lønnen (omregnet til månedslønn) som utbetales enten den er definert som time-, måneds- eller ukelønn.

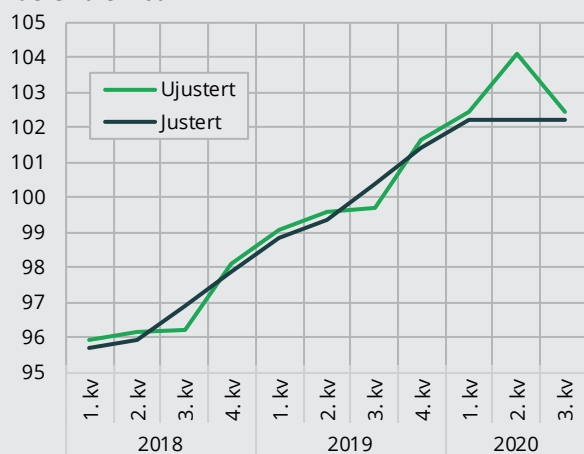
Videre har vi fokusert på privat sektor. I offentlig forvaltning er det ofte større og varierende periodiseringsforskyvninger fra lønnsoppgjør til tidspunkt for observasjon i statistikken. Det framgår av tabell 1 at lønnsveksten gjennom kvartalene i 2019 og inn i 1. kvartal 2020 var rundt 3,5 prosent samlet for næringslivet utenom offentlig forvaltning. Avtalt lønn steg så kraftig til 4,5 prosent i 2. kvartal 2020, men har falt tilbake til 2,8 prosent i 3. kvartal etter hvert som permitteringsomfanget har avtatt.

For å kunne benytte tabell 1 som utgangspunkt for å måle underliggende lønnsvekst i privat sektor gjør vi noen beregningstekniske grep: Vi ser bort fra observasjonen for 2. kvartal 2020, på grunn av påvirkningen fra permitteringsomfanget. For 3. kvartal 2018 og 2019 erstattes tallene med tall fra den årlige tellingsstatistikken for lønnsnivåer i september. I denne årlige tellingen i september antas effekten av lønnsoppgjøret i større grad å være reflektert i statistikken. Videre har vi lagt til grunn at virkningen av lønnsoppgjørene avtalt i august og september 2020 så langt ikke er reflektert i statistikkgrunnlaget.

Figur 1 viser råttallene i tabell 1 som ujustert serie, mens den justerte serien viser utviklingen med ovennevnte korreksjoner. Begge er indeksert til 2019 (årsgjennomsnittet) lik 100.

Merk at den justerte serien er eksklusive lønnsoppgjøret som ble forhandlet fram i august 2020. Figuren understøtter at selv før dette lønnsoppgjøret kan den underliggende lønnsveksten på årsbasis fra 2019 til 2020 anslås til godt over 2 prosent.

Figur 1. Utviklingen i avtalt månedslønn i privat sektor. Indeks 2019=100

Det er flere bidrag til denne utviklingen. Lønnsoverhenget fra 2019 til 2020, det vil si nivået på lønn i 4. kvartal i forhold til årsgjennomsnitt for 2019, anslås så høyt som til 1,4 prosentpoeng. Videre fortsatte den sterke lønnsstigningen gjennom 2019 uavbrutt inn i 1. kvartal 2020, selv om den

økonomiske veksten i økonomien ellers flatet ut fra midten av 2019. En tredje faktor, som ikke framgår av tabell 1 og figur 1, er at det har vært betydelige sysselsettingsvridninger mellom næringer fra 2019 til 2020. Norsk økonomi opplevde også store vridninger i sysselsettingen i 2016 i kjølvannet av fallet i oljeprisen. I 2016 bidro vridninger i sysselsettingen til å trekke ned årslønnsveksten med 0,3 prosentpoeng som følge av at det den gangen var færre sysselsatte med høyere lønnsnivå enn gjennomsnittet.² I 2020 har vridningene dratt i motsatt retning ved at det har blitt færre sysselsatte med lavere lønnsnivå enn gjennomsnittet. Vi anslår foreløpig at vridningen samlet vil bidra til å trekke opp årslønnen med 0,3 prosentpoeng i 2020.

Regnetekniske øvelser for næringslivsøkonomien samlet som her er beskrevet, med tillegg for forventede utslag av avtalte lønnsoppgjør i august, støtter opp om et anslag på samlet årslønnsvekst på 2,4 prosent fra 2019 til 2020. Det må imidlertid fortsatt understrekes at anslaget er heftet med stor grad av usikkerhet.

¹ Se <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/arblonn/kvartal/2020-11-04>.

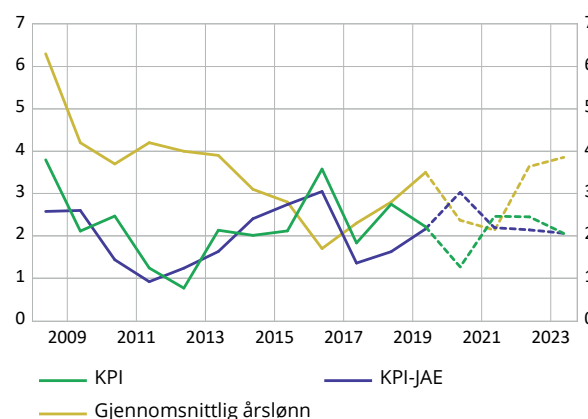
² Se boks 2.5 i Økonomiske analyser 1/2017, Statistisk sentralbyrå.

særaggiftene virker nøytralt på KPI-veksten i de siste to årene av prognoseperioden.

I vår prognose holdes kronekursen uendret til og med 2023. Inflasjonsimpulsene fra en svak krone vil da på sikt uttømmes og er en vesentlig faktor til at den underliggende inflasjonen går ned neste år. Vi legger også til grunn at den internasjonale prisveksten på importerte konsumvarer blir svak i årene som kommer. Tidsforsinkede effekter av kronesvekkelsen vil bidra til at inflasjonsimpulsene fra importvarer vedvarer en god stund framover, men på sikt tenderer den importerte prisveksten mot den internasjonale prisveksten på importerte produkter. Neste år bidrar moderat lønnsvekst, økt produktivitetsvekst med produksjonsoppgangen og mindre inflasjonsimpulser fra importerte produkter til at veksten i KPI-JAE faller til 2,2 prosent. Med de energipriser og avgifter som legges til grunn forventes KPI-veksten for 2021 å bli 2,5 prosent, som er 0,3 prosentpoeng høyere enn veksten i KPI-JAE. I 2022 og 2023 anslås veksten i KPI-JAE til å bli om lag lik Norges Banks inflasjonsmål. Inkludert reverseringen av midlertidige avgiftsfritak i tilknytning til koronapandemien anslås KPI-veksten å bli 2,4 prosent i 2022. KPI-veksten er med våre forutsetninger nær veksten i KPI-JAE i 2023. Lønnveksten tiltar utover i prognosebanen, men produktivitetsvekst og lav importert prisstigning demper virkningene av den økte lønnsveksten på inflasjonen.

Figur 2.16. Konsumprisindekser og årslønn

Endring fra året før i prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå

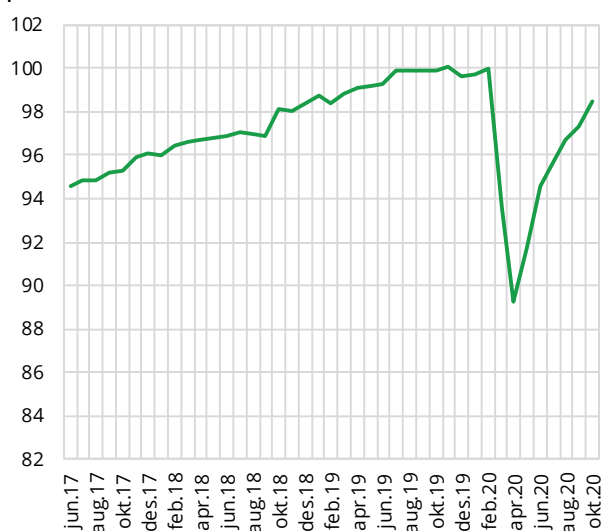

3. Nasjonalregnskap for 3. kvartal og oktober 2020

Sesongjusterte tall fra nasjonalregnskapet viser at bruttonasjonalproduktet (BNP) for Fastlands-Norge steg 1,2 prosent i oktober og markerer dermed sjette måned på rad med vekst. Aktivitetsnivået var fortsatt 1,5 prosent lavere i oktober enn i februar. BNP Fastlands-Norge steg 5,2 prosent i 3. kvartal.

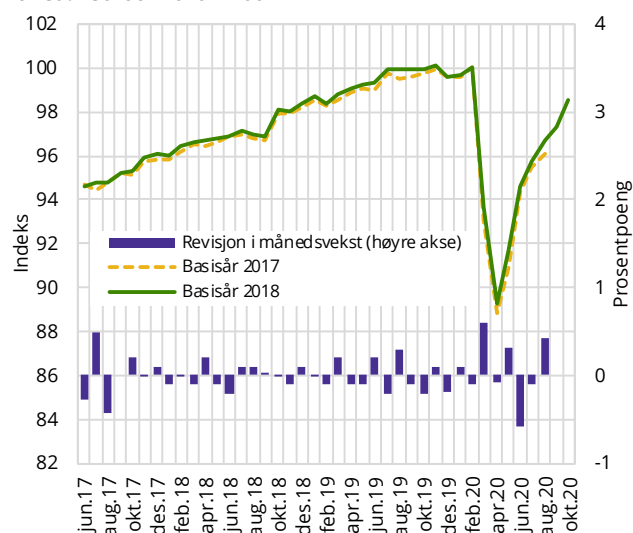
Etter et brått fall i aktiviteten i norsk økonomi i mars og april, tok aktiviteten seg opp de påfølgende månedene. Lettelsen i smitteverntiltak ga sterk vekst i mai og juni. Den månedlige veksttakten avtok så gjennom 3. kvartal. I oktober var over tre fjerdedeler av fallet siden februar hentet inn, med et aktivitetsnivå om lag halvannen prosent lavere enn før koronapandemien brøt ut. Den sterke veksten i 3. kvartal reflekterer denne gjeninnhenting.

Figur 3.1. Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge. Faste 2018-priser. Måned. Februar 2020 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 3.2. Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge. Faste priser. Måned. Februar 2020 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

I forbindelse med publisering av tall for 3. kvartal 2020 er basisåret oppdatert med ny informasjon fra endelig nasjonalregnskap for 2018. I tillegg er ny informasjon innarbeidet for alle kvartalene fra og med 1. kvartal 2018. Dette endrer den relative størrelsen til ulike næringer, noe som påvirker forløpet gjennom 2020. Næringer med sterk nedgang i 2. kvartal anslås nå å utgjøre en litt mindre del av fastlandsøkonomien, og dermed blir fallet i BNP Fastlands-Norge ikke like dypt, se figur 3.2.¹ Endringen av basisår fra 2017 til 2018 har ført til mindre revisjoner bakover i tid. Revisjoner av månedene og kvartalene under koronakrisen omtales i kapittel 3.10. Basisårskiftet omtales nærmere i [denne artikkelen](#), samt kapittel 3.9.

3.1. Nasjonalregnskap for 3. kvartal 2020

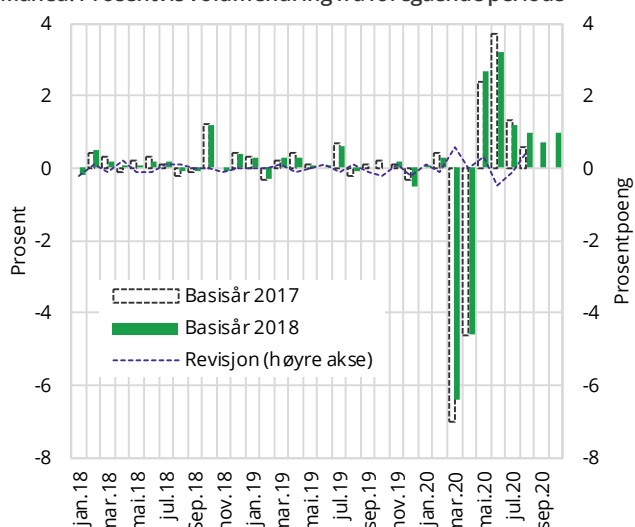
Uvanlig store omveltninger i norsk økonomi ga i 2. kvartal 2020 den sterkeste nedgangen i BNP Fastlands-Norge siden kvartalsregnskapet startet i 1978. Til gjengjeld viste 3. kvartal 2020 den sterkeste registrerte oppgangen siden starten på serien. Både nedgangen og den påfølgende oppgangen skiller seg fra vanlige konjunktursykler i norsk økonomi.

Det har skapt flere utfordringer for nasjonalregnskapet, spesielt i starten av koronakrisen.² Kvartalsvis nasjonalregnskap bygger på at ulike indikatorer kan benyttes for å anslå utviklingen i regnskapsstørrelser som ikke kan observeres direkte på kvartals- og månedsbasis. Enkelte av indikatorene som brukes til vanlig, ga imidlertid ikke et tilstrekkelig presist bilde på utviklingen i økonomien de første månedene etter nedstengingen. Det gjaldt særlig for de næringene hvor aktiviteten måles ved en beregnet arbeidskraftstørrelse basert på data fra a-ordningen. Denne indikatoren fanger ikke godt nok opp den plutselige oppgangen i permitteringer fra midten av mars. I de påfølgende månedene har indikatoren gradvis fungert bedre, og for 3. kvartal har a-ordningen gitt et mer tilfredsstillende bilde av aktiviteten.

¹ Februar 2020 er noe nedrevidert. Indeksforløpet påvirkes dermed både av denne nedrevidingen, og revideringene i de andre månedene når februar 2020 = 100. Derfor er det ikke et én til én forhold mellom revisjonene i indeksverdien fra måned til måned og revisjonen i den prosentvise veksten fra måned til måned. I juni 2020 er det for eksempel en positiv revisjon i indeksnivået, mens månedsveksten i juni er revidert ned.

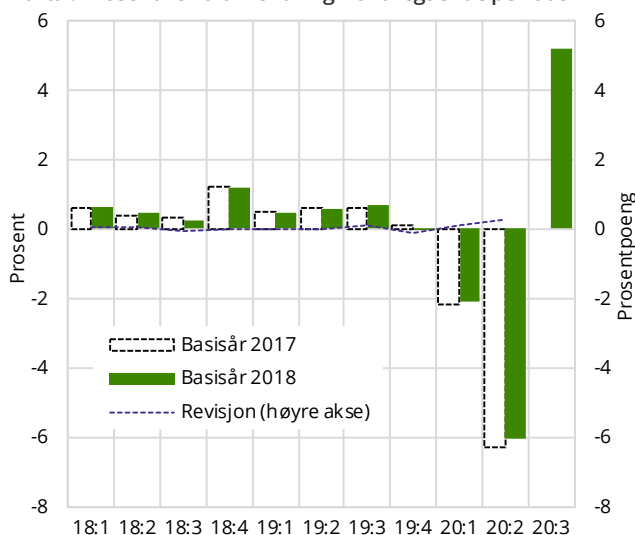
² Se Sletten og Bougroug (2020) «Nåsituasjonen i norsk økonomi. Anslag for aktivitetsnivået ved utgangen av mars 2020» for en gjennomgang av utfordringene ved starten av koronakrisen.

Figur 3.3. Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge. Faste priser. Måned. Prosentvis volumendring fra foregående periode

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 3.4. Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge. Faste priser. Kvartal. Prosentvis volumendring fra foregående periode

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Færre alternative kilder har derfor blitt brukt aktivt ved utarbeidelsen av 3. kvartal, blant annet som følge av at sammenhengen mellom arbeidsinnsats og økonomisk aktivitet antas å i større grad ha normalisert seg. Det vil si, at man for en del næringer igjen kan legge til grunn at arbeidsinnsats, produksjon og bruttoprodukt endrer seg i takt. Dette var ikke nødvendigvis tilfellet da produksjonen ble innskrenket svært hurtig i mars og april. Samtidig gjør vedvarende smittevern hensyn flere arbeidsprosesser mer krevende enn normalt og usikkerheten ved tallene er større enn normalt.

Nasjonalregnskapet har derfor fortsatt benyttet enkelte alternative informasjonskilder og volumindikatorer. Blant disse er aktivitetsindikatorer for helsevesenet fra Helsedirektoratet, data for kollektivtrafikk og drosjer

og trafikkmålinger fra Statens Vegvesen. I tillegg er det innhentet regnskapsopplysninger fra større kollektivselskaper og for bompengeselskapene.

Mange land har innført ulike støtteordninger for bedrifter og arbeidstakere. Eurostat arbeider for å harmonisere klassifiseringen av slike ordninger i nasjonalregnskapet, men det kan noen ganger være krevende å avgjøre hvordan et konkret tiltak skal behandles. I Norge ble arbeidsgiveravgiften redusert med 4 prosentpoeng i mai og juni med unntak av en del virksomheter i statsforvaltningen. Dette er ført som næringssubsidie i nasjonalregnskapet, samtidig som lønnskostnadene er upåvirket av tiltaket. Omlegging av permitteringsordningen har ført til at arbeidsgiverperioden er redusert, og erstattet av dagpenger. Dette er ført som stønader til husholdningene, se boks 3.3.

3.2. Internasjonal sammenlikning

Koronapandemien er et globalt økonomisk sjokk av en helt uvanlig størrelsesorden og karakter. Pandemiens effekt på ulike lands økonomier har variert betydelig, blant annet grunnet ulike smitteomfang og innretning er av smitteverntiltak. Fellesnevneren er kraftige fall i BNP gjennom 1. og 2. kvartal 2020, etterfulgt av en innhentning i 3. kvartal, se figurene 3.5 og 3.6.

De skandinaviske landene opplevde alle god vekst i 3. kvartal og har hatt en forholdsvis lik akkumulert utvikling i 2020. Sverige skilte seg ut med vekst i BNP i 1. kvartal, mens alle landene så fall i 2. kvartal etterfulgt av sterk vekst i 3. kvartal 2020. Landene sammenlignes nærmere i boks 3.1.

Land som Storbritannia, Spania, Italia og Frankrike hadde alle større smitteutbrudd og strengere tiltak enn Norge, og så en nedgang i BNP som var om lag tre ganger så stor som for den norske fastlandsøkonomien i 2. kvartal. Innhentningen i disse landene var tilsvarende vesentlig sterkere enn i Skandinavia. Flere land hadde i 3. kvartal 2020 tilnærmet samme aktivitetsnivå, der Frankrike, Tyskland og Italia, alle lå mellom 4,5 og 4 prosent lavere enn i 4. kvartal 2019.

Det hefter større usikkerhet enn normalt ved internasjonale sammenligninger. Ulikt datagrunnlag, ulike metoder og ulike valg av klassifisering kan gi betydelige utslag. For mange land foreligger bare såkalte flash-estimer for 3. kvartal, og ikke fullstendige kvartalsregnskap. Det synes rimelig godt underbygget at de nordiske landene har hatt en nokså lik samlet nedgang i BNP siden 4. kvartal 2019, og at en rekke andre land er vesentlig hardere rammet. En bør imidlertid ikke legge stor vekt på forskjeller i vekstrater i størrelsesorden 1-2 prosentpoeng når en sammenligner kvartalsvis tall for 2020.

Boks 3.1. Industrien og detaljomsetningen i Norge, Sverige og Danmark

BNP i Fastlands-Norge, Sverige og Danmark falt kraftig i 2. kvartal 2020 etterfulgt av god vekst i 3. kvartal. I alle tre landene lå BNP i 3. kvartal rundt 5 prosent under nivået i 4. kvartal 2019. Bak en forholdsvis lik aggregert utvikling, ligger imidlertid forskjeller i sammensetningen og forløpet for både produksjon og etterspørsel.

Industrien utgjør en mindre del av norsk økonomi enn det den gjør i våre naboland. Ifølge siste årlige nasjonalregnskap med detaljert beskrivelse av nærings sammensetningen (2018), står industrinæringen for om lag 13 prosent av markedsverdien til bruttonasjonalproduktet i både Sverige og Danmark. For Fastlands-Norge er andelen på drøye 7 prosent.

Nedgangen var langt sterkere i svensk industri, enn i Norge og Danmark. I Sverige falt bruttoproduktet i industrien 22 prosent i 2. kvartal, mens nedgangen i Danmark og Norge var på om lag 7 og 6 prosent, se figur 1. Med et dypt fall i en sektor som utgjør en stor andel av økonomien, stod derfor industrien for store deler av fallet i BNP i 2. kvartal i Sverige. I 3. kvartal var innhenting i Sverige på hele 23 prosent og nesten hele fallet fra 2. kvartal ble dermed hentet inn igjen. Sammenlignet med 4. kvartal 2019 hadde den svenske industrinæringen falt om lag 2 prosent i 3. kvartal 2020. Også Norge hadde en sterk innhenting i 3. kvartal, med en vekst på drøye 5 prosent, noe som resulterte i at aktivitetsnivået var om lag 3 prosent lavere i det kvartalet enn i 4. kvartal 2019. Danmark skiller seg ut med en tilnærmet flat utvikling gjennom 3. kvartal og lå 7 prosent under nivået fra 4. kvartal 2019.

De månedlige produksjonsindeksene¹ for industrien viser at april var den svakeste måneden i Sverige, med et fall på nesten 20 prosent fra februar. Nedgangen skyldes i all hovedsak transportmiddelindustrien, som ble hardt rammet av redusert etterspørsel i både inn- og utland. For månedene i 3. kvartal, viser produksjonsindeksen at transportmidler også stod for det meste av innhenting. Også møbelindustrien utviklet seg sterkt gjennom månedene i 3. kvartal. I oktober lå nivået på produksjonsindeksen om lag 1 prosent under februar.

I Norge har også transportmiddelindustrien, spesielt innen petroleumsrelatert industri, stått for mye av fallet samt den påfølgende gjeninnhenting, men bevegelsene har på langt nær vært så kraftige som i Sverige. I april lå næringsområdet drøyt 30 prosent under februar-nivået og innhenting siden den gang resulterte i et nivå som i oktober lå 10 prosent lavere enn før pandemien brøt ut. På den andre siden har næringsmiddel-, drikkevarer- og tobakksindustrien bidratt til å holde industrien oppe, med en samlet vekst på over 4 prosent fra februar til oktober. I Danmark har utviklingen vært mer blandet, men spesielt tekstil- og dataindustri trakk ned utviklingen i april og mai. I oktober førte et sterkt fall i farmasøytisk industri til en nedgang i industriproduksjonen i Danmark og samlet har industrien falt 7 prosent siden februar.

I alle tre landene har det vært en nedgang i tjenestekonsumet, og en tilsvarende økning i varekonsumet. Sistnevnte gjenspeiles i detaljomsetningsindeksen, se figur 3. I Norge tok detaljhandelen seg opp allerede fra starten på pandemien i mars. Også Danmark opplevde god vekst i detaljhandelen, men først fra mai måned, mens Sverige har sett en lavere vekst etter først å ha falt fra februar til april.

Det er nærliggende å tro at forskjellig utvikling i detaljomsetningen i Norge og Sverige til dels skyldes den sterkt reduserte grensehandelen. SSBs grensehandelsstatistikk viser at nordmenn i snitt har handlet for om lag 3,4 milliarder kroner i kvartalet mellom 2010 og 2019. I 2. kvartal 2020

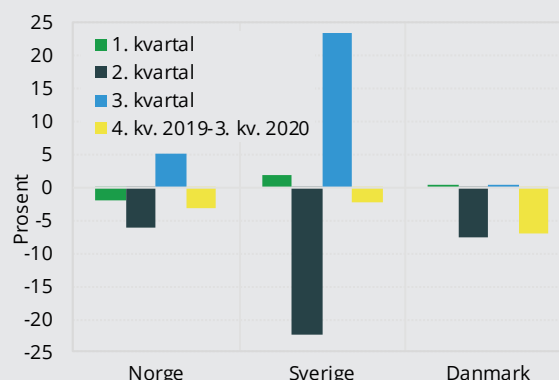
var tallet helt nede i 28 millioner, mer enn 80 prosent lavere enn snittet de siste ti årene.

I Danmark vokste detaljomsetningen hele 8,2 prosent fra september til oktober og oppnådde med det sin høyeste verdi i statistikkens historie. Danmarks statistikkbyrå peker på utbetalingen av tilbakeholdte feriepengene, utbetalt 29. september, som medvirkende til den markante økningen i forbruket. Da dette er et engangsbeløp, forventes det at detaljhandelen ikke vil bli værende på dette nivået i de kommende månedene.

¹ Se produksjonsindeksene for [Norge](#), [Sverige](#) og [Danmark](#).

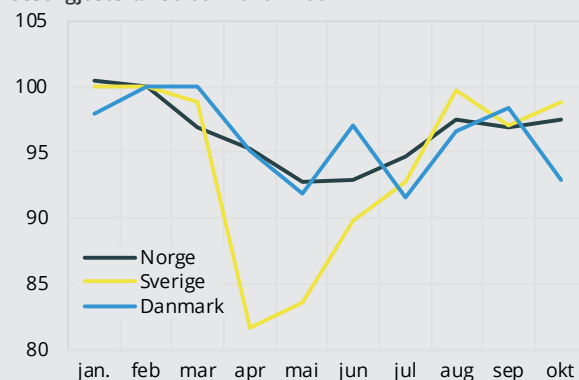
² <https://www.dst.dk/da/Statistik/nytt/NyttHtml?cid=30887>

Figur 1. Bruttoproduct i industrien. Faste 2018-priser. Prosentvis volumendring. Kvartal. Sesongjustert

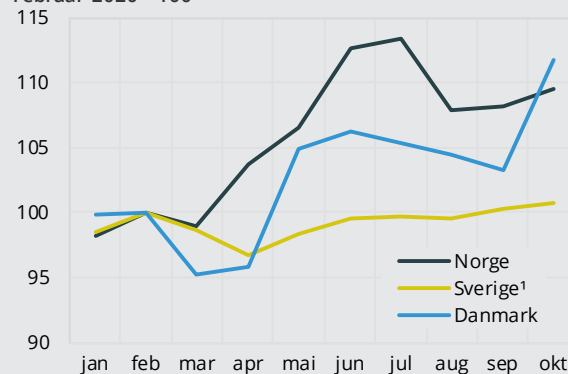
Kilde: Statistisk sentralbyrå, SCB, Danmarks statistik

Figur 2. Produksjonsindeks for industri. 2020. Volumindeks, sesongjustert. Februar 2020 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå, SCB, Danmarks statistik

Figur 3. Detaljomsetning 2020. Volumindeks. Sesongjustert. Februar 2020 = 100

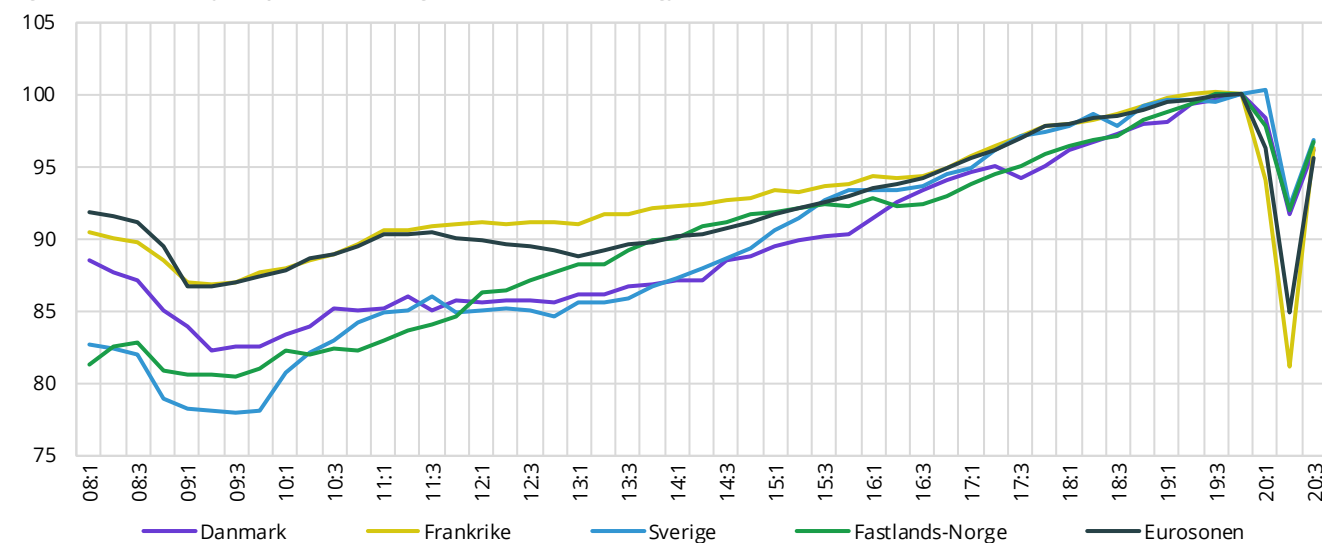

¹Ekskl. drivstoff

Kilde: Statistisk sentralbyrå, SCB, Danmarks statistik

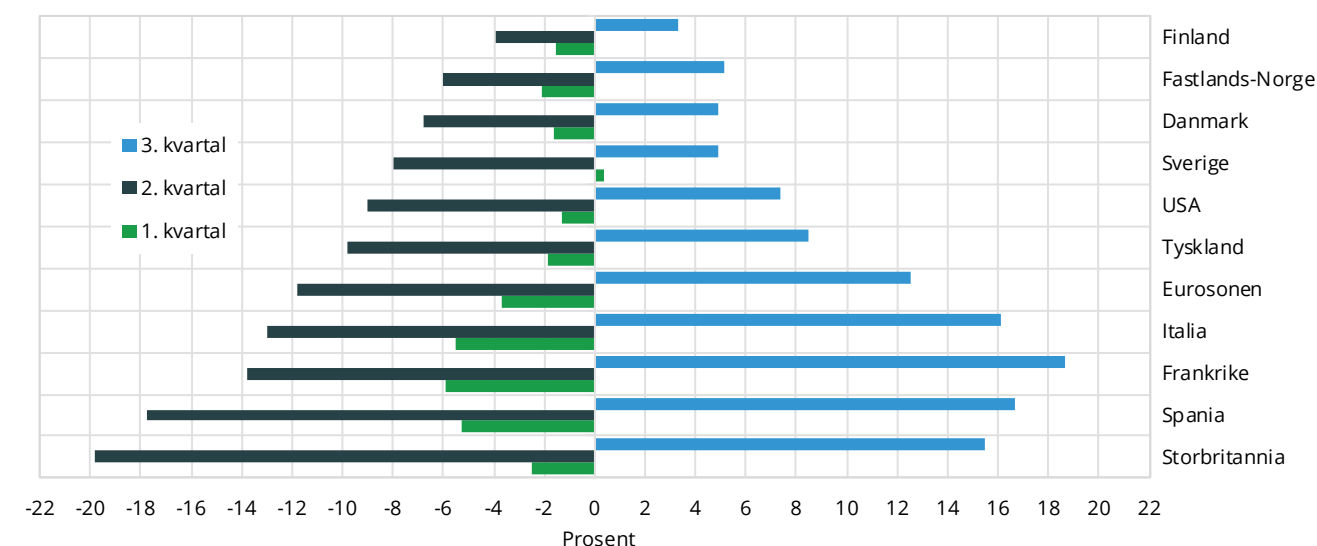

Figur 3.5. Bruttonasjonalprodukt i utvalgte land. Kvartal. Sesongjustert. Volumindekser. 4. kvartal 2019 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå, OECD

Figur 3.6. Bruttonasjonalprodukt i utvalgte land. Kvartal. Prosentvis volumendring fra foregående periode

Kilde: Statistisk sentralbyrå, OECD

3.3. Produksjon og bruttonasjonalprodukt

Bak den sterke veksten fra 2. til 3. kvartal 2020 ligger en oppgang i de fleste næringer, se figurene 3.7, 3.8 og 3.9. Flere av tjenestenæringene som opplevde de kraftigste fallene i mars og april, så den sterkeste gjeninnhenting, men lå samtidig lengst under nivået fra februar. Næringer med svakere prosentvis fall i starten av krisen, som industrien, bygg og anlegg, og undervisning hadde ikke tilsvarende prosentvis vekst, men var alle på, eller rett i underkant av aktivitetsnivået fra februar.

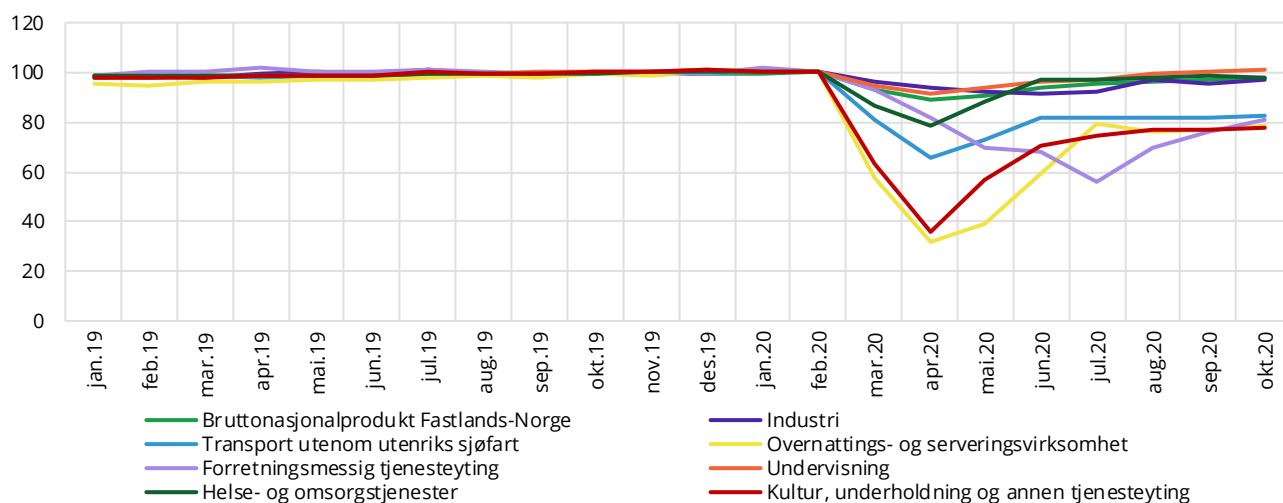
Aktiviteten innen kultur, underholdning og annen tjenesteyting, samt overnattings- og serveringsbransjen steg svakt fra september til oktober og nivået var fortsatt i overkant av 20 prosent lavere enn i februar. Utviklingen fra 2. til 3. kvartal viste sterk vekst på rundt 40 og nærmere 80 prosent. Overheng fra åpning av treningssentre og fornøylesparker i juni forklarer mye av veksten i kultur, underholdning og annen tjenesteyting

i 3. kvartal. Fallet i aktiviteten fra februar til oktober er beregnet å være en del sterkere innen overnatting enn servering. Beregningene for overnatting bygger på SSBs overnattingsstatistikk, som viser et fall i antall overnattinger på 33 prosent fra oktober 2019 til oktober 2020. Restriksjoner i oktober var spesielt knyttet til innreise for utenlandske turister, samt sosial distansering, noe som i stor grad påvirket hoteller. Samtidig var flere norske overnattinger på både campingplasser og i hyttegrender med på å dempe fallet noe.

Transport utenom utenriks sjøfart vokste om lag 1 prosent i oktober og lå nesten 20 prosent under aktivitetsnivået fra februar. Veksten fra 2. til 3. kvartal var om lag 10 prosent, tross flat utvikling gjennom kvartalet. Aktiviteten innen lufttransport var så lav i april og 2. kvartal, at veksten i 3. kvartal kom på over 200 prosent, selv om aktivitetsnivået var mer enn halvert fra februar til den siste måneden i 3. kvartal. Også landtransport med passasjerer vokste solid i 3. kvartal, opp

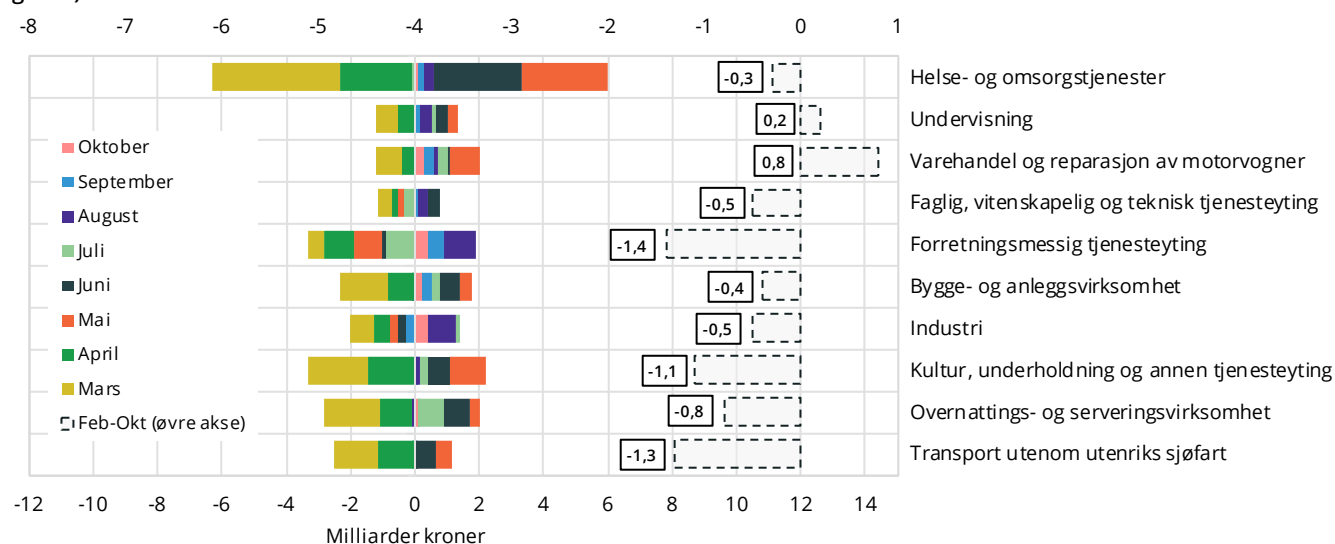
Figur 3.7. Bruttoprodukt i faste 2018-priser, utvalgte næringer. Volumindekser. Sesongjustert. Måned.

Februar 2020 = 100

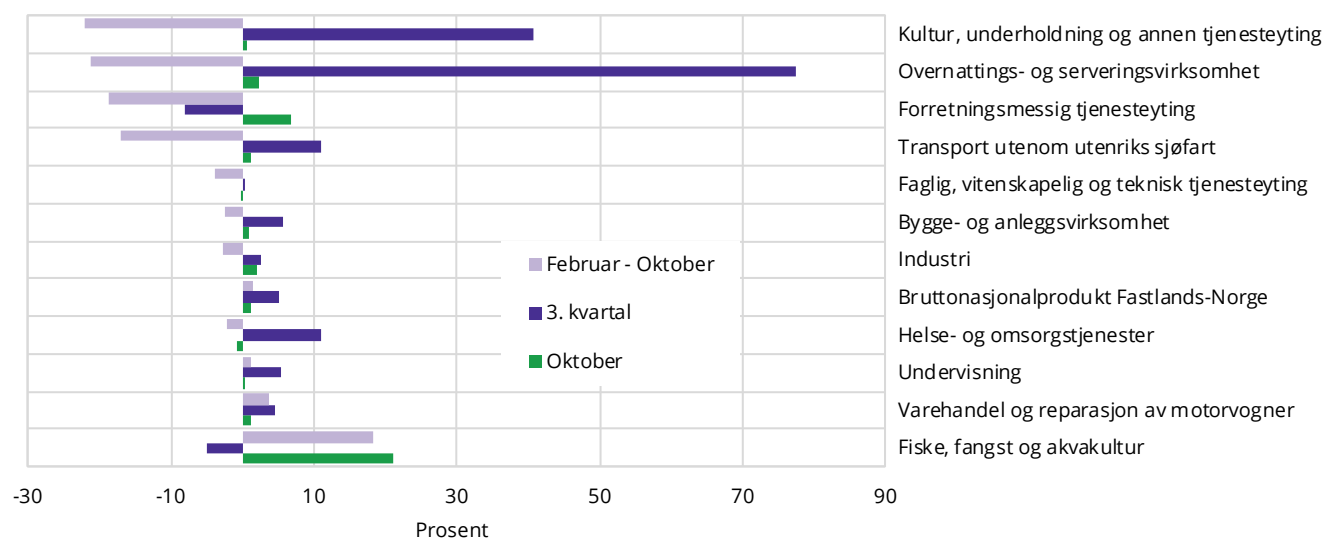

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 3.8. Bruttoprodukt i faste 2018-priser, utvalgte næringer. Endring fra foregående periode og samlet endring (til høyre i figuren) siden februar 2020. Milliarder kroner

Figur 3.9. Utvalgte næringer. Faste 2018-priser. Prosentvis volumendring

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Boks 3.2. Forretningsmessig tjenesteyting i nasjonalregnskapet under koronakrisen

Koronapandemien har hatt store konsekvenser for forretningsmessig tjenesteyting. Næringsområdet leverer i all hovedsak tjenester til andre bedrifter, deriblant arbeidskraft-tjenester, rengjøringstjenester, kontortjenester og vakt-tjenester, samt utleie av maskiner, utstyr, personbiler, skip, fly, og lisenser, patenter og royalties. I grove trekk har forretningsmessig tjenesteyting en støttefunksjon for næringslivet ellers. Et unntak er tjenester tilknyttet reisebyrå- og reisearrangørvirksomhet, hvor husholdningene er hovedmottaker.

Arbeidskrafttjenester står for størstedelen av sysselsettingen i forretningsmessig tjenesteyting, etterfulgt av tjenester tilknyttet eiendomsdrift, herunder vaktmestertjenester og rengjøringstjenester. Utleie- og leasingvirksomhet og arbeidskrafttjenester står for de største bidragene til samlet produksjon. Før koronapandemien inntraff, stod forretningsmessig tjenesteyting for om lag 3 prosent av Fastlands-BNP. Tidligere har næringsområdet vært forholdsvis anonymt i makrobildet for økonomien. Kvartals- og månedsutviklingen har vært stabil, med liten innvirkning på opp- og nedganger i BNP. Dette har endret seg under koronakrisen.

Nasjonalregnskapets beregningsmodell for månedlig- og kvartalsvis aktivitet i forretningsmessig tjenesteyting baserer seg i hovedsak på løpende data om lønnstakere fra a-ordningen. For reisebyrå- og reisearrangørvirksomheten benyttes i tillegg informasjon om charterreiser. Beregnet månedlig aktivitet (regnet i volum) hadde stor nedgang i starten av pandemien, etterfulgt av en tilsynelatende stabilisering fra mai til juni. I juli var det igjen stor nedgang, den svakeste måneden for næringsområdet gjennom hele pandemien. Til tross for at sterk vekst fulgte de neste månedene var det samlet nedgang i 3. kvartal. Veksten fra august til oktober var de første månedene med oppgang siden koronapandemien inntraff. Fra bunnpunktet i juli har aktiviteten i oktober kommet tilbake til et nivå man ikke har sett siden mars.

En optimistisk tolkning av denne utviklingen er at innhenting har begynt for forretningsmessig tjenesteyting. Månedsvæksten i august var på over 20 prosent, i september nær 10 prosent, og 6,8 prosent i oktober, så innhenting er avtakende, men fortsatt betydelig. Mye gjenstår før man kan snakke om en normalisering, ettersom samlet aktivitet i 2. og 3. kvartal var over 25 og 30 prosent lavere enn i 1. kvartal. Månedlig volum i oktober var nær 20 prosent lavere enn i februar. Næringsområdet utgjør i oktober om lag 2,5 prosent av samlet volum for Fastlands-Norge, ned fra 3 prosent før koronautbruddet.

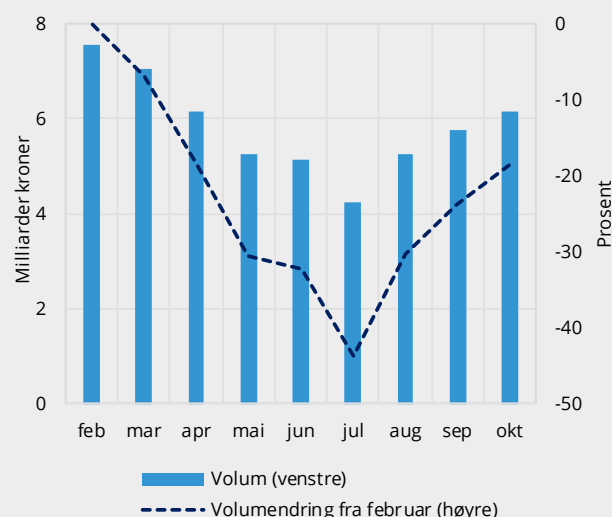
Utviklingen i forretningsmessig tjenesteyting siden februar har også bidratt til endringene i Fastlands-BNP. Fra 1. til 2. kvartal falt beregnet BNP for Fastlands-Norge 6 prosent, av dette bidro nedgangen i forretningsmessig tjenesteyting 0,77 prosentpoeng, eller en åttendedel av den samlede nedgangen. I 3. kvartal opplevde fastlandsøkonomien en

volumoppgang på 5,2 prosent, men nedgangen i forretningsmessig tjenesteyting trakk veksten ned 0,2 prosentpoeng. Oppgangen for næringsområdet i oktober var derimot blant de største bidragene til månedsveksten. Fastlands-BNP hadde en oppgang på 1,2 prosent, og forretningsmessig tjenesteyting bidro 0,2 prosentpoeng, over 10 prosent. Dette er betydelige bidrag for et næringsområde som utgjør en beskjeden andel av Fastlands-BNP.

Næringene som inngår i forretningsmessig tjenesteyting har blitt påvirket negativt av koronakrisen på ulike måter, som samlet medfører at næringsområdet er blant de hardest rammede i norsk økonomi. Flere av næringene harmonerer i liten grad med hjemmekontor, og lavt aktivitetsnivå i andre deler av økonomien har redusert etterspørselen etter tjenester som fleksibel arbeidskraft og vektere. Arbeidsgivere med behov for arbeidskraft er også bedt om å prioritere permitterte ansatte. Dermed er utleie av fleksibel arbeidskraft en særlig utsatt bransje i dagens situasjon. Dette gir stort utslag for forretningsmessig tjenesteyting samlet, ettersom arbeidskrafttjenester utgjør om lag 40 prosent av lønnstakerne i næringsområdet. Informasjon fra a-ordningen antyder at sysselsettingen har falt i alle bransjene som inngår i forretningsmessig tjenesteyting, men nedgangen i arbeidskrafttjenester er sterkere enn for næringsområdet sett i ett. I tillegg har restriksjonene på utenlandsreiser vært dårlige nyheter for reisebyrå- og reisearrangørvirksomheten, uten tegn til bedring.

Innhenting i forretningsmessig tjenesteyting begynte senere enn for mange andre næringer, og har fortsatt lang vei å gå. En normalisering forutsetter trolig at økonomien ellers kommer på fote og restriksjonene heves, slik at etterspørselen etter tjenestene som næringsområdet tilbyr øker i andre deler av økonomien.

Utvikling i bruttoproduktet til forretningsmessig tjenesteyting. Faste 2018-priser. Sesongjustert

over 20 prosent og hadde falt nærmere 30 prosent fra februar til oktober. Forretningsmessig tjenesteyting har hatt en noe annerledes utvikling enn de andre hardt rammede tjeneste næringene og hadde i oktober en god vekst på nær 7 prosent. Aktivitetsnivået var samtidig nesten 20 prosent lavere enn i februar. I 3. kvartal sett

under ett falt aktiviteten i underkant av 10 prosent, noe som skyldes at nedgangen i næringen fortsatte inn 3. kvartal. Den skiller seg dermed fra de andre tjenestene næringene, som fikk et raskere oppsving da restriksjoner ble løst på i 2. kvartal. Næringen omtales nærmere i boks 3.2.

Undervisning, som i april hadde falt nærmere 10 prosent siden februar, tok igjen store deler av fallet i løpet av 2. kvartal og fortsatte å vokse jevnt gjennom 3. kvartal. Etter en om lag flat utvikling i oktober, var aktivitetsnivået rett i overkant av nivået fra februar.

Varehandelen vokste 1,2 prosent i oktober, etter vekst i alle måneder etter april. Næringsområdet hadde i september tatt igjen nivået fra februar og lå i oktober knappe 4 prosent høyere enn før koronautbruddet. Dette er vesentlig bedre enn for andre tjenestenæringer. Varehandelen omfatter både engros- og detaljhandel, samt handel med biler. Særlig detaljhandelen har utviklet seg sterkt siden begynnelsen av koronakrisen, og detaljomsetningsindeksen fra SSB lå i oktober om lag 10 prosent høyere enn i februar.

Etter nedgang i september, var det igjen vekst i industrien i oktober, opp 2 prosent. Aktiviteten lå dermed 2-3 prosent under nivået fra februar. En oppgang i produksjonen av elektrisk utstyr bidro mest til veksten i oktober. I 3. kvartal steg bruttoproduktet i industrien samlet 2,6 prosent, mye grunnet en sterk august måned.

Arbeidsintensive industrinæringer ble hardt rammet i starten av pandemien, men hadde sterk vekst i 3. kvartal. Bygging av oljeplattformer steg i underkant av 20 prosent i 3. kvartal, etter et fall på nesten 30 prosent i 2. kvartal. Også bygging av skip og båter falt brått i 2. kvartal, men hadde en langt svakere innhenting, med en vekst på noe under 3 prosent i 3. kvartal. Denne næringen var imidlertid preget av fallende aktivitet allerede før koronatiltakene trådte i kraft, som følge av at flere store prosjekter var blitt ferdigstilt.

Næringsmiddel-, drikkevare- og tobakksindustrien, som er den største enkeltnæringen i industrien, hadde en sterk oppgang i første del av koronakrisen, og endte med en svak vekst i bruttoproduktet på 0,3 prosent i 2. kvartal. Veksten fortsatte i 3. kvartal, med en oppgang på nærmere 4 prosent. Møbelproduksjonen så den sterkeste utvikling innen industrien i 3. kvartal, med en vekst på nesten 40 prosent. Også denne næringen var en av dem med svakest utvikling i 2. kvartal. Farmasøytisk industri og raffinering snæringen steg begge rundt 15 prosent i 3. kvartal, etter sterk nedgang i 2. kvartal.

Annen vareproduksjon, som inkluderer blant annet bygge- og anleggsvirksomhet, kraftproduksjon og fiskeri og oppdrett, vokste 3,4 prosent i oktober og var med det om lag 3 prosent over februar-nivået. I 3. kvartal så næringsaggregatet en vekst på 2,9 prosent. Bygge- og anlegg snæringens gradvise bedring etter april, trakk opp med en vekst på knappe 6 prosent i 3. kvartal. Kraftproduksjonen steg hele 12 prosent i 2. kvartal, og var i 3. kvartal om lag uendret på dette høye nivået. Kvartalet var preget av historisk høy fyllingsgrad i vannmagasinene, lav kraftpris og mye eksport av kraft. Også fiske og fangst så sterk vekst i 2. kvartal, spesielt i mai og juni, men i 3. kvartal falt aktiviteten med nærmere

30 prosent. Fiskeriene kan variere betydelig fra kvartal til kvartal, og et godt 2. kvartal ble i år etterfulgt av et svakt 3. kvartal. Fallet i 3. kvartal kom i stor grad av at makrellfisket i år fant sted i oktober framfor september, noe som førte til en oppgang på hele 21 prosent for fiske og fangst i oktober. Utviklingen dro opp Fastlands-BNP med 0,3 prosentpoeng.

Innen utvinning av råolje og naturgass økte produksjonsvolumet nærmere 2 prosent i 3. kvartal og lå om lag 5 prosent over nivået fra februar. Gjennom månedene i 3. kvartal ble det produsert 55,2 millioner standard kubikkmeter oljeekvivalenter (MSm3 o.e.), som er vel 15 prosent over nivået i 3. kvartal 2019. Aktiviteten i tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass vokste noe over 4 prosent i 3. kvartal etter et kraftig fall på nærmere 20 prosent i 2. kvartal, som følge av reduserte investeringer i utvinningsnæringen. I oktober falt produksjonsvolumet innen utvinning av råolje og naturgass nesten 10 prosent fra september, mens tjenestene tilknyttet utvinning så en vekst på knappe 2 prosent i samme periode. Streik og vedlikeholdsstans på enkelte felt, var ifølge Oljedirektoratet de viktigste årsakene til at produksjonen innen utvinning av råolje og naturgass i oktober var lavere enn ventet.

Bruttoproduktet i statsforvaltningen steg 5,4 prosent i 3. kvartal etter å ha falt 3,9 prosent i 2. kvartal. Etter en periode med redusert aktivitet i første halvdel av 2. kvartal, var aktiviteten gjennom 3. kvartal tilnærmet normal ved sykehusene. Gjeninnhenting her forklarer det meste av veksten i statsforvaltningen i 3. kvartal. Bruttoproduktet i kommuneforvaltningen steg 5,8 prosent i 3. kvartal etter fall på 4,9 prosent i 2. kvartal. Redusert aktivitet i barnehagene forklarer mye av nedgangen i 2. kvartal, samtidig som tilnærmet normal åpningstid fra og med juni forklarer mye av oppgangen i 3. kvartal.

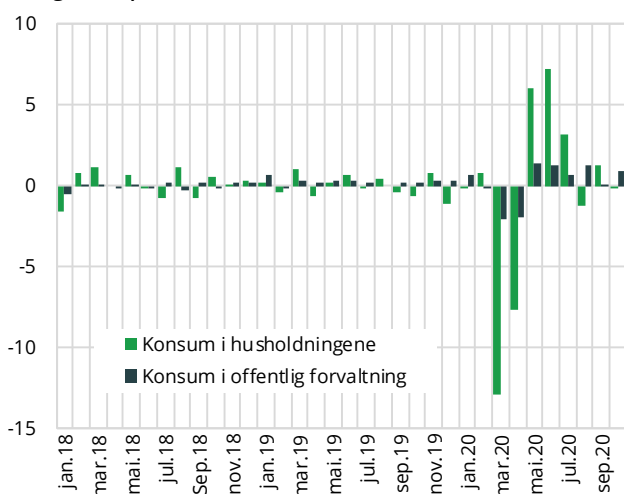
Samlet BNP for Norge, inkludert olje- og gassutvinning, rørtransport og utenriks sjøfart, falt 0,7 prosent fra september til oktober. I 3. kvartal endte veksten på 4,6 prosent.

3.4. Konsum i husholdningene

Siden nedstengingen i mars har det vært store endringer i husholdningenes konsummønster. Som følge av koronapandemien har husholdningenes muligheter til å dra på utenlandsferier og grensehandel, samt å kjøpe ulike tjenester blitt innskrenket eller borte. Varekonsumet har vokst sterkt gjennom denne perioden, men det har ikke veid opp for fallet i utenlands- og tjenestekonsumet. Dermed er det samlede konsumet fremdeles lavere enn før koronautbruddet. Konsumet i husholdningene hadde en nedgang på 0,1 prosent fra september til oktober.

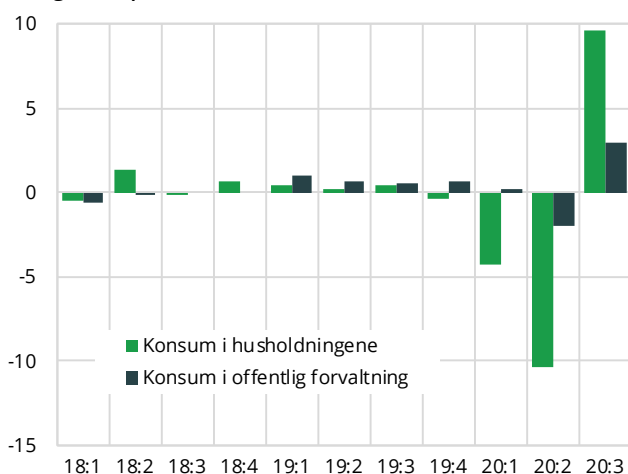
Tjenestekonsumet hadde en vekst på 1,6 prosent i oktober. Tjenestekonsumet i oktober var fortsatt knapt 11 prosent lavere enn før utbruddet. Det var særlig fritidstjenester som trakk opp tjenestekonsumet i oktober.

Figur 3.10. Konsum i husholdningene og offentlig forvaltning. Faste 2018-priser. Måned. Prosentvis volumendring fra foregående periode

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 3.11. Konsum i husholdningene og offentlig forvaltning. Faste 2018-priser. Kvartal. Prosentvis volumendring fra foregående periode

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tjenestekonsumet har siden 2013 og fram til koronapandemien vært høyere enn varekonsumet, men gjennom hele pandemien har husholdningenes varekjøp ligget på et høyere nivå. I oktober utgjorde varekonsumet drøyt halvparten av det totale konsumet. I oktober hadde husholdningenes varekjøp en nedgang på 1,1 prosent, og var likevel om lag 9 prosent høyere enn før utbruddet. Det var i hovedsak kjøp av transportmidler som trakk ned veksten som følge av en nedgang i nybilsalg av personbiler i oktober. Dette må ses i lys av den høye veksten i kjøp av biler i september. Hvis vi ser bort fra nybilsalget, vokste varekonsumet 0,4 prosent i oktober. Matvarer og alkoholholdige drikkevarer bidro mest til veksten. I september var konsumet av matvarer, alkoholdrikker, klær og skotøy samt møbler på et høyere nivå enn i februar.

Husholdningenes kjøp i utlandet sank 5,3 prosent i oktober, etter en sterk nedgang i september. Til tross for den høye veksten de fra mai til juli, var nordmenns konsum i utlandet i oktober over 90 prosent lavere enn i februar. Utlendingers kjøp i Norge økte med 36,2 prosent i oktober, og er 75 prosent lavere enn før koronautbruddet.

3.5. Konsum i offentlig forvaltning

Konsumet i statsforvaltningen steg 3 prosent i 3. kvartal etter et fall på om lag 2 prosent i 2. kvartal. Gjeninnhenting i helsenæringen forklarer det meste av veksten i 3. kvartal. Konsumet i kommuneforvaltningen steg 2,6 prosent i 3. kvartal. Konsumet trekkes opp av vekst i konsum av undervisningstjenester og barnehagetjenester.

3.6. Bruttoinvesteringer i fast realkapital

Bruttoinvesteringene i Fastlands-Norge falt svakt i 3. kvartal, og har dermed ikke vist kvartalsvis oppgang siden 3. kvartal i 2019. Nivået i 3. kvartal er anslått å ha vært 5,5 prosent lavere enn i 4. kvartal 2019, det siste hele kvartalet uanfektet av koronapandemien.

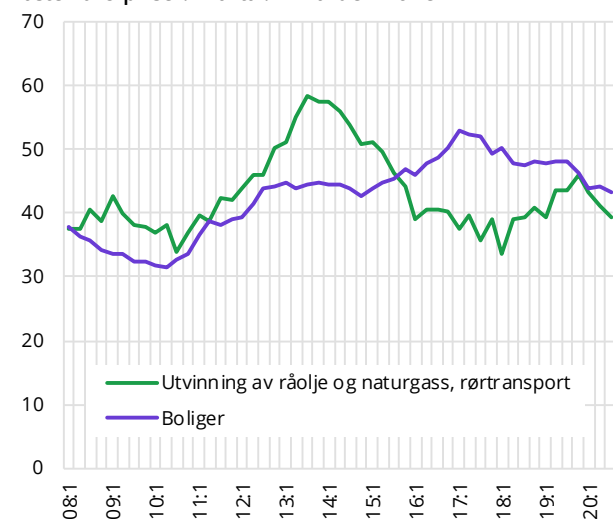
Bruttoinvesteringer i utvinningsnæringen falt 4,6 prosent i 3. kvartal og investeringsnivået har dermed sunket over 14 prosent siden 4. kvartal 2019, se figur 3.12. Etter nedgang i de to foregående kvartalene, økte investeringene i industri og bergverk 3,6 prosent i 3. kvartal. Koronasituasjonen har ført til utsettelse av nye prosjekter. Den svake utviklingen i 2020 må imidlertid også sees i sammenheng med den høye investeringsveksten i industrien i 2019 (24,4 prosent, mot 4,0 prosent i 2018). Mange av prosjektene som ble påbegynt i 2019 er ferdigstilt og en kunne dermed uansett forventet et fall i investeringer i et normalår. Investeringene i 3. kvartal var 14,2 prosent lavere enn i 4. kvartal 2019.

Etter 2. kvartal, da de fleste enkeltnæringene i industrien så et stort fall i investeringene, økte investeringene i 3. kvartal i om lag halvparten av næringene, se figur 3.13. Mange av næringene med størst investeringsvekst hadde også stor produksjonsvekst, deriblant produksjonen av kjemiske råvarer, metallvarer, samt bearbeiding og konservering av fisk. Størst vekst i investeringene var det innen møbelindustrien, som henger sammen med generelt høyere aktivitetsnivå i næringen etter delvis nedstenging under koronakrisen.

Investeringer i næringsaggregatet annen vareproduksjon falt 4,6 prosent i 3. kvartal, etter en svak vekst i 2. kvartal. Kraftproduksjonen stod for det aller meste av nedgangen i næringsaggregatet, med et fall på over 30 prosent. Etter tiltagende investeringsfall gjennom to kvartaler vokste investeringene bygge- og anleggsvirksomhet 3,7 prosent i 3. kvartal 2020.

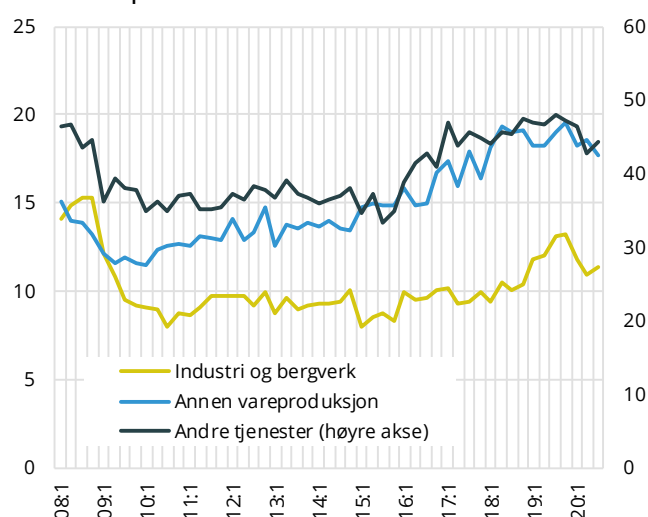
Investeringene i tjenestenæringer utenom tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass vokste om lag 3 prosent i 3. kvartal, etter et fall på nær 8 prosent i 2. kvartal. Næringsaggregatet står for om lag

Figur 3.12. Bruttoinvesteringer i fast realkapital. Faste 2018-priser. Kvartal. Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 3.13. Bruttoinvesteringer i fast realkapital. Faste 2018-priser. Kvartal. Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

60 prosent av næringsinvesteringene på fastlandet og bidro dermed mye til å dempe fallet totalt. Mange av disse næringene har vært og er svært hardt rammet av koronapandemien og/eller påfølgende smittevern-tiltak. Veksten kan ha sammenheng med den delvise gjenåpningen av samfunnet og det var spesielt tall for igangsetting av næringsbygg som trakk opp. I oktober falt investeringene i tjenestenæringene noe tilbake, ned 3 prosent fra september.

Igangsettingstallene for boliger viser derimot en nedgang i 3. kvartal og fører til et fall i boliginvesteringene på 1,5 prosent. Boliginvesteringene fortsatte dermed å falle i takt med en nedadgående underliggende trend i igangsettingen av boliger. I 3. kvartal 2020 hadde boliginvesteringene falt nær 10 prosent fra samme kvartal året før. I oktober var det igjen vekt i igangsettingstallene, noe som medførte en vekst på 3 prosent i boliginvesteringene.

Investeringene i offentlig forvaltning falt 1,8 prosent i 3. kvartal. Tre nye kampfly i september bidro riktignok til å holde investeringene høye i forsvaret. Det var også en oppgang i statlige samferdselsinvesteringer fra foregående kvartal, men nivået var lavere enn ett år tidligere. Investeringer i fylkeskommunale veier samt kommunale bygg trakk derimot ned, og bidro til at de totale offentlige investeringene falt i 3. kvartal.

Informasjonsgrunnlaget for investeringene er begrenset, og tallene er derfor mer usikre. Investeringer innen olje- og gassutvinning, industri og kraftforsyning, samt boliginvesteringer er en del av det månedlige kildegrunnlaget, men for mange andre næringsområder er informasjonen mangelfull. Investeringene vil sannsynligvis fortsette å være noe mer usikre enn vanlig på grunn av den uvanlige situasjonen vi befinner oss i.

3.7. Eksport og import

Både eksport og import av tradisjonelle varer falt i begynnelsen av koronakrisen, men var etter sommeren tilbake på samme nivåer som i februar, målt i faste priser. I oktober økte eksporten av tradisjonelle varer med 0,7 prosent. Eksporten av elektrisk kraft og fisk bidro til veksten, mens industriprodukter trakk ned. Importen av tradisjonelle varer økte med 2,3 prosent i oktober, særlig trukket opp av import av raffinerte oljeprodukter.

Utenrikshandelen med skip, plattformer og fly er mer volatil. Importen av slike varer falt kraftig i oktober. Det skyldes at nivået i september var svært høyt, da forsvaret mottok tre nye kampfly.

Tjenestehandelen falt kraftig tidlig i koronakrisen, og har i motsetning til varehandelen ikke tatt seg opp igjen. Til tross for god anslått vekst i oktober, var tjenesteimporten likevel over 30 prosent lavere enn i februar, målt i faste priser. Nedgangen i tjenesteimporten siden mars skyldes særlig lavere import av reisetraffikk, som følge av at nordmenn i liten grad har kunnet reise til utlandet. Også tjenesteeksporten har vært betydelig lavere siden mars, siden utlendinger ikke kan reise til Norge. Dermed falt vår eksport av reisetraffikk. Reisetraffikken utgjør imidlertid en mindre del av tjenesteeksporten enn importen. Tjenesteeksporten anslås å være i overkant av 14 prosent lavere i oktober enn i februar, målt i faste priser. SSB har færre opplysninger om tjenestehandel på månedsbasis, og månedstallene er derfor mer usikre.

Oljeeksporten har gått forholdsvis godt siden februar. Med unntak av april og august har det vært månedlig oppgang, og nivået har vært høyt. Det ble rapportert god vekst i eksporten av råolje i oktober, på tross av at produksjonen falt. Det kan skyldes at det er noe tidsforskyving mellom produksjon og registrert eksport. Eksporten av naturgass falt imidlertid noe, og samlet petroleumseksport økte med 0,6 prosent i oktober.

Målt i faste priser steg eksport av varer og tjenester med 1,5 prosent i oktober, mens samlet import steg med

Boks 3.3. Behandling av lønnskompensasjonsordningen ved permittering

Da strenge smittevernregler ble innført i mars 2020, ble også regelverket for permitteringsordningen endret, jf. tabell 1. Den viktigste endringen var at arbeidsgiverperioden (dagene da arbeidsgiver betaler den permitterte full lønn) ble redusert til to dager. Arbeidsgivers tidligere lønns-utbetaling ble erstattet av lønnskompensasjon utbetalt av NAV direkte til den permitterte arbeidstakeren. Lønnskompensasjonen hadde et tak svarende til 6G på årlig basis.

Etter omleggingen kom en rask oppgang i tallet på permitteringer, som følge av at en rekke virksomheter måtte innskrenke aktiviteten da norsk økonomi stengte ned. Flere europeiske land innførte lignende ordninger, men med noen viktige forskjeller i utformingen. Eurostat har utformet foreløpige retningslinjer¹ for hvordan slike ordninger skal behandles i nasjonalregnskapet, og peker på to hovedalternativer:

- Som stønad eller overføring til den permitterte
- Som en subsidie til virksomhetene og deretter som lønn til den permitterte

SSB har konkludert med at den norske ordningen for midlertidig lønnskompensasjon klassifiseres som en overføring. Vi har lagt vekt på at under det norske regelverket er det ikke tillatt å utføre arbeid i permitteringsperioden. En klassifisering som lønn ville ført til at sammenhengen mellom utførte timeverk og utbetalt lønn ble brutt. Danmark og Sverige har innført lignende ordninger, men har valgt å klassifisere dem som lønns subsidier. Danmarks Statistik har lagt vekt på at ordningen har et kollektivt siktemål, og ikke et individuelt. Ordningene i Danmark og Sverige innebar at overføringene gikk direkte til bedriftene. Slike forskjeller har ikke vært et vesentlig moment for Statistisk sentralbyrå, da nasjonalregnskapet legger vekt på de realøkonomiske forholdene og ikke bokføringen av overføringene.

¹ Se Eurostat (2020) «Draft note on statistical implications of some policy measures in the context of the COVID-19 crisis».

Endringer i dagpengeordningen

Bestemmelser	Ordinært	Endringer ifb. koronavirus
Arbeidsgiverperioden (dagene da arbeidsgiver betaler den permitterte full lønn)	15 dager	2 eller 10 dager ¹
Lønnskompensasjon fra NAV (inntil 6G)	0 dager	18 eller 10 dager ²
Dagpengeperiode	Etter 18 dager	Etter 18 dager
Ventetid før dagpengeutbetalingene starter	3 dager	0 dager
Satser	62,4 % av dagpengegrunnlag	80 % av dagpengegrunnlag opptil 3G. 62,4 % av grunnlag mellom 3G og 6G.
Nedre inntektsgrense for dagpenger	1,5G siste 12 måneder eller 3G siste 36 måneder.	0,75G siste 12 måneder eller 2,25G siste 36 måneder.
Kravet til redusert (samlet) arbeidstid	Minimum 50 %	Minimum 40 %
Lengde på periode med dagpenger	Dagpenger gis i inntil to år (ett år hvis inntekten er under 2 G). Dagpenger under permittering gis i inntil 26 uker i løpet av en periode på 18 måneder.	Dagpengeordningen for permitterte utvides fra 26- til 49 uker fra og med 01.11.2020.

¹ Per. 29.10.2020 gjelder 2 dagers arbeidsgiverperiode kun dersom permitteringen startet 31.08.2020 eller før. Startet permitteringen 01.09.2020 eller senere er arbeidsgiverperioden på 10 dager.

² Per. 29.10.2020 gjelder 18 dagers lønnskompensasjon kun dersom permitteringen startet 31.08.2020 eller før. Startet permitteringen 01.09.2020 eller senere varer lønnskompensasjonen 10 dager.

1,6 prosent. Nivået for total eksport var fortsatt om lag 2 prosent lavere enn i februar, mens nivået for total import var 9 prosent under nivået i februar. Vare- og tjenestebalansen mot utlandet er dermed betraktelig styrket, målt i faste priser. Samtidig har prisene på flere viktige eksportvarer falt. Oljeprisen er særlig viktig, men også prisen på elektrisk kraft har vært lav. Det har i noen grad blitt motvirket av at kronen har svekket seg, men dette har samtidig bidratt til at prisen på importen har økt, målt i kroner. Konsekvensen er at vare- og tjenestebalansen er betydelig svekket, målt i løpende priser. I 3. kvartal fikk vi det største kvartalsvise underskuddet i utenrikshandelen med varer og tjenester siden kvartalsregnskapet startet i 1981.

3.8. Sysselsetting og utførte timeverk

Foreløpige sesongjusterte tall viser at samlet sysselsetting falt 0,4 prosent i 3. kvartal 2020. Året 2020 startet med en beskjedent vekst i antall sysselsatte personer

på 0,1 prosent i 1. kvartal. Koronapandemien slo ikke ut i Norge før i midten av mars, og påvirket dermed sysselsettingen i årets 1. kvartal lite. I 2. kvartal var nedgangen på 2,5 prosent, hvilket tilsvarer et fall på om lag 72 000 sysselsatte personer. Negativt bidrag til fallet i sysselsetting kommer fra blant annet overnatnings- og serveringsvirksomhet og forretningsmessig tjenesteyting. Disse var blant næringene med flest permitterte lønnstakere i 2. kvartal. I Nasjonalregnskapet regnes en permittert lønnstaker som sysselsatt i inntil 90 dager etter permittering. Det kan dermed tenkes at deler av nedgangen i sysselsettingen for disse kan tilskrives lønnstakere med permitteringsperioder utover 90 dager, og som dermed ikke lenger regnes som sysselsatte.

Ved publiseringen av 3. kvartal revideres veksten i sysselsatte personer noe ned for 2. kvartal og noe opp for 1. kvartal. Revisjonene skyldes til dels at man nå har et

bredere informasjonsgrunnlag enn ved forrige publisering, til dels sesongjusteringen og endring i forløp ved basisårskifte.

Ved publiseringen av 2. kvartal 2020 ble den ulike utviklingen i de viktigste statistikkgrunnlagene for nasjonalregnskapets sysselsettingstall omtalt; Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) og statistikken for antall arbeidsforhold og lønn (ARBLONN). AKU publiserer antall sysselsatte registrerte bosatte i alderen 15 til 74 år basert på en utvalgsundersøkelse. ARBLONN publiserer blant annet antall lønnstakere basert på a-ordningen. I 2. kvartal lå sysselsettingsveksten i AKU 2,1 prosentpoeng høyere enn ARBLONN. I 3. kvartal er forskjellene mindre. ARBLONN og AKU rapporterer et fall på henholdsvis 2,8 og 1,8 prosent – en differanse på 1,0 prosentpoeng. Avgrenser man AKU-tallene til kun å omfatte antall sysselsatte registrerte bosatte lønnstakere i et hovedarbeidsforhold i alderen 15-74 år og ARBLONN til kun å omfatte bosatte lønnstakere blir avviket kun 0,9 prosentpoeng.

At man har noe ulikhet i utviklingen i AKU og ARBLONN er ikke overraskende, siden statistikkene har ulik populasjonsavgrensning. De har også ulikt data-grunnlag. ARBLONN baseres på registerdata og AKU baseres på en utvalgsundersøkelse med et utvalg på 24 000 personer. Behandlingen av permitterte er heller ikke identisk i de to statistikkene.

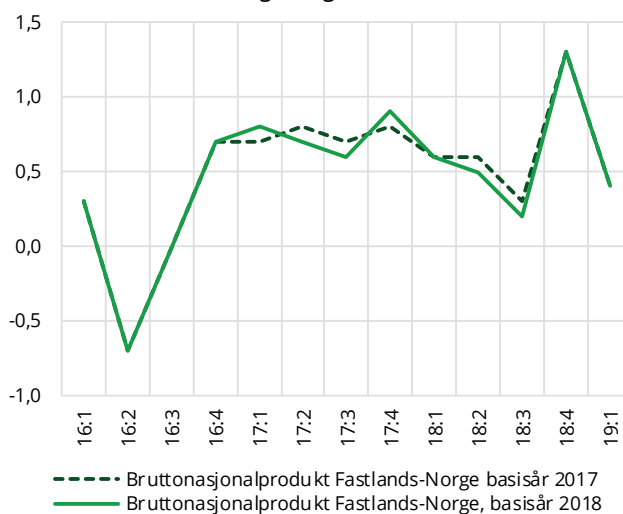
Foreløpige sesongjusterte tall viser en vekst i utførte timeverk på 3,4 prosent for 3. kvartal, som gjenspeiler at aktiviteten tok seg opp gjennom kvartalet. Til sammenligning falt timeverkene 2,2 og 4,3 prosent i 1. og 2. kvartal.

For 3. kvartal var opptjent lønn 1,8 prosent lavere enn for samme kvartal i fjor. Til sammenligning var nedgangen i 2. kvartal 1,1 prosent, og har dermed blitt revidert opp 0,7 prosentpoeng fra forrige publisering. Revisjonen kan tilskrives ny informasjon om bedrifters utlegg av lønn utover arbeidsgiverperioden i forbindelse med utvidelsen av dagpengeordningen for permitterte.

3.9. Basisårskifte

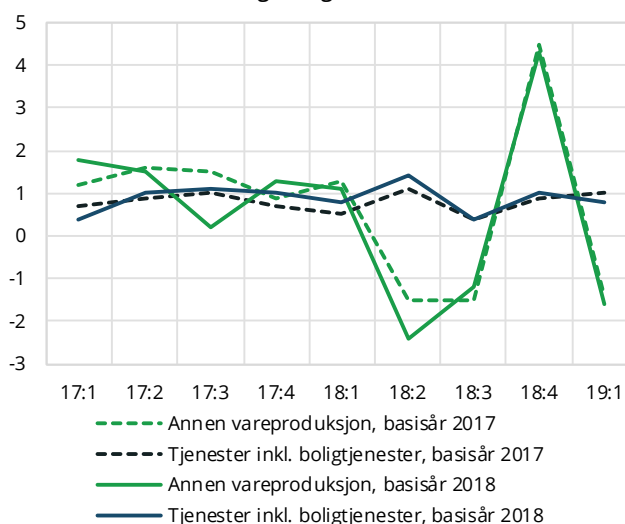
Det foreløpige månedlige nasjonalregnskapet (MNR) og kvartalsvis nasjonalregnskap (KNR) tar utgangspunkt i nivåene fra siste endelige nasjonalregnskap (REA) og benytter ulike indikatorer for å beregne utviklingen i ulike nasjonalregnskapsstørrelser. Når et nytt årlig realregnskap foreligger oppdateres måneds- og kvartalstallene. Da oppdateres nivåene som benyttes som utgangspunkt for MNR og KNR med nye tall fra REA, i tillegg oppdateres også kryssløpskoeffisientene som inngår i MNR-modellen. En sentral del av prosessen er å avstemme måneds- og kvartalstallene mot det endelige årlige regnskapet. Differansen mellom de foreløpige årsanslagene i MNR og KNR og de faktiske størrelsene i endelig årsregnskap fordeles ut på månedene på en slik måte at man best mulig bevarer forløpet i det eksisterende månedsforløpet.

Figur 3.14. Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge. Kvartal. Prosentvis volumutvikling før og etter basisårskiftet

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 3.15. Bruttoprodukt for utvalgte aggregater. Kvartal. Prosentvis volumutvikling før og etter basisårskiftet

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Etter å ha avstemt serien for bruttonasjonalproduktet mot endelig regnskap for 2018, finner vi langt på vei den samme historien som i den ikke-avstemte, se figur 3.14. Det største avviket mellom den avstemte og ikke-avstemte veksten finner man i 4. kvartal i 2017 og er i underkant av 0,15 prosentpoeng. Det største bidraget til revisjonen kommer fra annen vareproduksjon. Merk at til tross for at serien ikke avstemmes for 2019 finner man likevel noen revisjoner her. Dette skyldes i all hovedsak oppdaterte kryssløpskoeffisienter i modellen hvor beregningene gjøres.

I figur 3.15 ser man forløpet i aggregatene annen vareproduksjon og tjenester inkl. boligjenester før og etter basisårskifte fra 1. kvartal 2017 til og med 1. kvartal 2019. Av figuren fremkommer det at revisjonene er størst i annen vareproduksjon, mens tjenester inkl. boligjenester i mindre grad har blitt påvirket av basisårskiftet. Det største avviket mellom foreløpig og

endelig forløp er for aggregatet annen vareproduksjon i 3. kvartal i 2017. Her er forløpet revidert ned med 1,2 prosentpoeng. Den største bidragsyteren til revisjonen for aggregatet er produksjon av elektrisitet. I nivå kommer den største revisjonen fra tjenester inkl. boligjenester og nærmere bestemt i 4. kvartal 2018. Her er det varehandel og reparasjon av motorvogn, teknisk konsulentvirksomhet, revisjon mv. og forretningsmessig tjenesteyting som bidrar mest. Til tross for størrelsen på revisjonen blir ikke forløpet påvirket nevneverdig, da veksten kun blir trukket ned med 0,1 prosentpoeng.

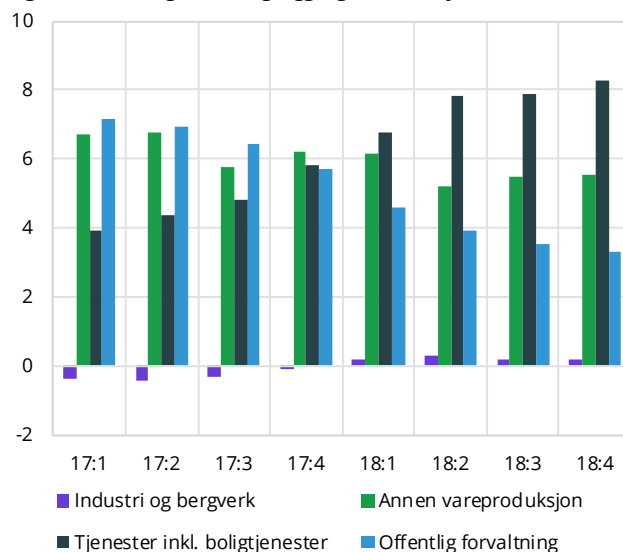
Ser man videre på konsumveksten har man også her noen revisjoner. I første og andre kvartal 2018 er det offentlige konsumet trukket noe ned. For 1. kvartal er veksten trukket ned nærmere 0,4 prosentpoeng fra de foreløpige til de endelige tallene, for 2. kvartal konvergerer seriene, og her trekkes konsumet kun ned 0,2 prosentpoeng. For husholdningenes konsum speiler de foreløpige tallene de endelige godt. Noen revisjoner kan man likevel observere. For 3. kvartal 2017 trekkes veksten ned 0,3 prosentpoeng, kvartalet etter trekkes veksten imidlertid opp som følge av revisjonene fra de foreløpige til de endelige tallene.

3.10. Andre revisjoner

Usikkerheten knyttet til tallene som utarbeides under koronapandemien gjør dem mer utsatt for revisjoner enn vanlig, da ny og bedre informasjon til enhver tid vurderes og tas inn som en del av kildegrunnlaget.

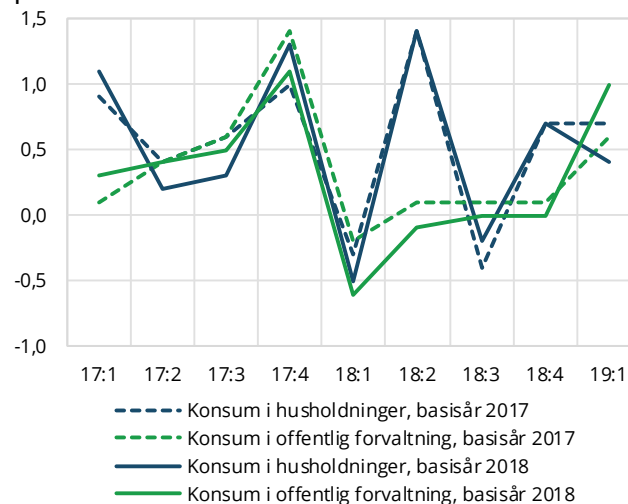
Siden forrige publisering av kvartalsvis nasjonalregnskap 25. august 2020, er kvartalsforløpet for BNP Fastlands-Norge noe revidert. Nedgangen i 1. kvartal 2020 er revidert opp fra et fall på 2,2 prosent til et fall på 2,1 prosent og 2. kvartal 2020 er revidert opp fra et fall på 6,3 prosent til et fall på 6,0 prosent. Bak revisjonene i kvartalstallene ligger små opp- og nedjusteringer i månedsforløpet, jamfør figur 3.2.

Figur 3.16. Utvalgte næringsaggregater. Revisjon i milliarder

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 3.17. Konsum i husholdningene og offentlig forvaltning. Faste priser. Kvartal. Prosentvis volumendring fra foregående periode

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.1. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Faste 2018 priser. Millioner kroner

	Ujustert		Sesongjustert								
	2018	2019	18.3	18.4	19.1	19.2	19.3	19.4	20.1	20.2	20.3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	1 526 877	1 548 015	383 352	386 119	387 963	388 736	390 302	388 966	372 289	332 017	363 447
Konsum i husholdninger	1 446 535	1 465 262	363 267	365 753	367 378	367 949	369 403	367 984	352 168	315 444	345 592
Varekonsum	668 301	668 007	167 880	168 372	168 649	169 001	168 617	167 622	164 555	173 587	184 077
Tjenestekonsum	704 739	724 766	177 507	178 113	179 867	180 855	182 075	183 817	173 389	142 318	159 964
Husholdningenes kjøp i utlandet	121 710	122 752	29 968	31 268	31 289	30 633	31 180	29 731	24 906	675	3 779
Utlendingers kjøp i Norge	-48 215	-50 264	-12 087	-11 999	-12 427	-12 540	-12 470	-13 187	-10 681	-1 135	-2 228
Konsum i ideelle organisasjoner	80 342	82 753	20 084	20 366	20 585	20 788	20 899	20 981	20 121	16 573	17 855
Konsum i offentlig forvaltning	826 111	841 508	206 430	206 336	208 290	209 816	210 996	212 385	212 788	208 440	214 614
Konsum i statsforvaltningen	403 644	411 130	100 984	100 646	101 681	102 474	103 125	103 864	105 286	103 029	106 422
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	355 562	361 203	88 965	88 671	89 442	90 057	90 610	91 109	92 565	90 191	93 482
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	48 082	49 927	12 019	11 975	12 239	12 417	12 515	12 754	12 722	12 838	12 940
Konsum i kommuneforvaltningen	422 467	430 378	105 446	105 690	106 608	107 342	107 871	108 522	107 502	105 411	108 192
Bruttoinvestering i fast realkapital	850 304	891 426	212 004	217 818	212 830	222 356	228 573	227 142	216 335	212 493	210 153
Utvinning og rørtransport	153 077	172 306	39 438	40 937	39 299	43 442	43 607	45 906	43 168	41 201	39 325
Utenriks sjøfart	8 318	2 642	236	2 024	308	596	818	919	1 927	174	463
Fastlands-Norge	688 909	716 478	172 330	174 858	173 223	178 318	184 148	180 317	171 239	171 118	170 365
Næringer	301 448	318 274	74 981	77 592	77 910	78 010	81 190	80 899	77 191	73 077	73 917
Tjenester tilknyttet utvinning	2 715	3 766	670	697	820	982	1 000	958	777	705	635
Andre tjenester	182 608	189 001	45 279	47 424	46 967	46 675	48 025	47 219	46 335	42 854	44 226
Industri og bergverk	40 425	50 293	10 053	10 339	11 838	12 082	13 119	13 210	11 806	10 943	11 333
Annen vareproduksjon	75 700	75 214	18 979	19 132	18 286	18 271	19 046	19 512	18 273	18 575	17 723
Boliger (husholdninger)	193 519	190 300	47 411	48 037	47 875	48 121	48 013	46 234	43 869	44 029	43 386
Offentlig forvaltning	193 942	207 904	49 938	49 229	47 437	52 188	54 944	53 184	50 179	54 013	53 062
Bruttoinvestering i verdigjenstander	357	378	89	89	98	93	94	93	85	12	38
Lagerendring og statistiske avvik	146 479	145 788	39 210	37 230	42 430	40 438	37 807	27 331	35 974	19 234	32 724
Bruttoinvestering i alt	997 140	1 037 592	251 302	255 137	255 358	262 887	266 474	254 567	252 393	231 738	242 915
Innenlandsk sluttanvendelse	3 350 128	3 427 114	841 084	847 591	851 611	861 440	867 772	855 918	837 471	772 195	820 976
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	3 041 897	3 106 001	762 111	767 313	769 476	776 871	785 445	781 668	756 317	711 575	748 426
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	1 020 053	1 049 412	256 368	255 565	255 727	262 004	265 940	265 569	262 967	262 452	267 677
Eksport i alt	1 349 476	1 356 582	341 800	336 467	341 883	336 395	329 927	352 502	347 073	320 171	335 340
Tradisjonelle varer	410 429	429 387	102 617	106 812	109 549	107 175	106 945	108 394	105 490	97 085	105 672
Råolje og naturgass	569 275	544 745	146 300	140 177	136 715	132 946	127 567	148 371	144 848	146 300	150 163
Skip, plattformer og fly	12 027	12 195	3 048	1 129	3 126	4 496	2 565	2 008	3 262	1 644	1 852
Tjenester	357 745	370 256	89 835	88 349	92 494	91 779	92 851	93 729	93 473	75 143	77 654
Samlet sluttanvendelse	4 699 604	4 783 697	1 182 883	1 184 058	1 193 494	1 197 835	1 197 699	1 208 419	1 184 544	1 092 366	1 156 316
Import i alt	1 145 704	1 199 522	288 380	289 431	299 417	302 331	302 648	298 424	288 222	237 849	262 447
Tradisjonelle varer	680 013	718 462	171 086	173 923	183 729	181 763	179 804	176 951	173 883	160 563	180 741
Råolje og naturgass	24 178	25 396	5 381	5 888	5 107	5 100	7 505	7 279	7 358	5 146	4 142
Skip, plattformer og fly	37 883	33 015	9 428	7 979	6 506	10 378	9 556	6 574	8 196	8 306	7 464
Tjenester	403 630	422 650	102 485	101 640	104 075	105 090	105 784	107 620	98 785	63 835	70 101
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	3 553 900	3 584 175	894 503	894 627	894 077	895 504	895 051	909 996	896 321	854 517	893 869
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	2 935 378	3 003 219	735 612	744 202	747 743	752 221	757 320	757 191	741 369	696 730	732 815
Oljevirkksomhet og utenriks sjøfart	618 522	580 956	158 891	150 425	146 335	143 283	137 730	152 805	154 952	157 786	161 054
Fastlands-Norge (basisverdi)	2 543 022	2 605 506	637 291	645 759	648 478	652 857	657 335	657 557	645 621	605 143	634 657
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	1 901 234	1 949 758	476 644	484 481	485 779	489 412	492 996	492 296	482 977	449 704	470 491
Industri og bergverk	218 578	224 468	55 566	56 411	56 326	57 101	57 099	57 167	56 449	52 884	54 186
Annen vareproduksjon	352 825	358 099	86 433	90 141	88 715	89 961	91 526	89 651	89 284	87 921	90 510
Tjenester inkl. boligjenester	1 329 831	1 367 192	334 645	337 929	340 738	342 350	344 372	345 478	337 244	308 899	325 795
Offentlig forvaltning	641 788	655 748	160 648	161 278	162 698	163 445	164 339	165 261	162 645	155 439	164 166
Produktavgifter og -subsidier	392 356	397 713	98 321	98 444	99 265	99 364	99 985	99 634	95 748	91 588	98 159

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.2. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Faste 2018-priser. Prosentvis endring fra foregående kvartal

	Ujustert		Sesongjustert								
	2018	2019	18.3	18.4	19.1	19.2	19.3	19.4	20.1	20.2	20.3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	1,6	1,4	-0,2	0,7	0,5	0,2	0,4	-0,3	-4,3	-10,8	9,5
Konsum i husholdninger	1,7	1,3	-0,2	0,7	0,4	0,2	0,4	-0,4	-4,3	-10,4	9,6
Varekonsum	2,5	0,0	-0,9	0,3	0,2	0,2	-0,2	-0,6	-1,8	5,5	6,0
Tjenestekonsum	1,1	2,8	0,8	0,3	1,0	0,5	0,7	1,0	-5,7	-17,9	12,4
Husholdningenes kjøp i utlandet	0,9	0,9	-1,7	4,3	0,1	-2,1	1,8	-4,6	-16,2	-97,3	460,2
Utlendingers kjøp i Norge	1,8	4,2	1,0	-0,7	3,6	0,9	-0,6	5,7	-19,0	-89,4	96,3
Konsum i ideelle organisasjoner	-0,5	3,0	-0,3	1,4	1,1	1,0	0,5	0,4	-4,1	-17,6	7,7
Konsum i offentlig forvaltning	0,5	1,9	0,0	0,0	0,9	0,7	0,6	0,7	0,2	-2,0	3,0
Konsum i statsforvaltningen	-0,1	1,9	0,1	-0,3	1,0	0,8	0,6	0,7	1,4	-2,1	3,3
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	-0,1	1,6	0,1	-0,3	0,9	0,7	0,6	0,6	1,6	-2,6	3,6
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	0,3	3,8	-0,2	-0,4	2,2	1,5	0,8	1,9	-0,3	0,9	0,8
Konsum i kommuneforvaltningen	1,1	1,9	0,0	0,2	0,9	0,7	0,5	0,6	-0,9	-1,9	2,6
Bruttoinvestering i fast realkapital	2,2	4,8	-0,8	2,7	-2,3	4,5	2,8	-0,6	-4,8	-1,8	-1,1
Utvinning og rørtransport	0,7	12,6	1,0	3,8	-4,0	10,5	0,4	5,3	-6,0	-4,6	-4,6
Utenriks sjøfart	738,3	-68,2	-87,7	759,2	-84,8	93,8	37,2	12,4	109,6	-91,0	166,2
Fastlands-Norge	1,5	4,0	-0,2	1,5	-0,9	2,9	3,3	-2,1	-5,0	-0,1	-0,4
Næringer	3,1	5,6	-1,8	3,5	0,4	0,1	4,1	-0,4	-4,6	-5,3	1,1
Tjenester tilknyttet utvinning	-37,1	38,7	-10,2	3,9	17,7	19,7	1,8	-4,3	-18,9	-9,2	-10,0
Andre tjenester	0,7	3,5	-1,0	4,7	-1,0	-0,6	2,9	-1,7	-1,9	-7,5	3,2
Industri og bergverk	4,0	24,4	-4,6	2,9	14,5	2,1	8,6	0,7	-10,6	-7,3	3,6
Annen vareproduksjon	11,6	-0,6	-2,0	0,8	-4,4	-0,1	4,2	2,4	-6,3	1,6	-4,6
Boliger (husholdninger)	-6,5	-1,7	-0,9	1,3	-0,3	0,5	-0,2	-3,7	-5,1	0,4	-1,5
Offentlig forvaltning	8,1	7,2	2,9	-1,4	-3,6	10,0	5,3	-3,2	-5,7	7,6	-1,8
Bruttoinvestering i verdigjenstander	-5,2	5,8	-3,5	-0,4	10,5	-5,0	1,3	-1,0	-8,9	-85,9	214,9
Lagerendring og statistiske avvik	20,0	-0,5	11,0	-5,1	14,0	-4,7	-6,5	-27,7	31,6	-46,5	70,1
Bruttoinvestering i alt	4,3	4,1	0,9	1,5	0,1	2,9	1,4	-4,5	-0,9	-8,2	4,8
Innenlandsk sluttanvendelse	2,1	2,3	0,2	0,8	0,5	1,2	0,7	-1,4	-2,2	-7,8	6,3
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	1,3	2,1	-0,2	0,7	0,3	1,0	1,1	-0,5	-3,2	-5,9	5,2
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	1,9	2,9	0,6	-0,3	0,1	2,5	1,5	-0,1	-1,0	-0,2	2,0
Eksport i alt	-1,2	0,5	0,8	-1,6	1,6	-1,6	-1,9	6,8	-1,5	-7,8	4,7
Tradisjonelle varer	1,5	4,6	0,8	4,1	2,6	-2,2	-0,2	1,4	-2,7	-8,0	8,8
Råolje og naturgass	-5,0	-4,3	3,2	-4,2	-2,5	-2,8	-4,0	16,3	-2,4	1,0	2,6
Skip, plattformer og fly	-33,0	1,4	-20,6	-62,9	176,7	43,8	-43,0	-21,7	62,4	-49,6	12,6
Tjenester	2,4	3,5	-1,9	-1,7	4,7	-0,8	1,2	0,9	-0,3	-19,6	3,3
Samlet sluttanvendelse	1,2	1,8	0,4	0,1	0,8	0,4	0,0	0,9	-2,0	-7,8	5,9
Import i alt	1,4	4,7	-0,7	0,4	3,5	1,0	0,1	-1,4	-3,4	-17,5	10,3
Tradisjonelle varer	2,9	5,7	0,2	1,7	5,6	-1,1	-1,1	-1,6	-1,7	-7,7	12,6
Råolje og naturgass	37,1	5,0	-15,5	9,4	-13,3	-0,1	47,1	-3,0	1,1	-30,1	-19,5
Skip, plattformer og fly	-16,7	-12,9	-16,2	-15,4	-18,5	59,5	-7,9	-31,2	24,7	1,3	-10,1
Tjenester	-0,2	4,7	0,5	-0,8	2,4	1,0	0,7	1,7	-8,2	-35,4	9,8
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	1,1	0,9	0,7	0,0	-0,1	0,2	-0,1	1,7	-1,5	-4,7	4,6
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	2,2	2,3	0,2	1,2	0,5	0,6	0,7	0,0	-2,1	-6,0	5,2
Oljevirkosomhet og utenriks sjøfart	-5,0	-6,1	2,9	-5,3	-2,7	-2,1	-3,9	10,9	1,4	1,8	2,1
Fastlands-Norge (basisverdi)	2,3	2,5	0,2	1,3	0,4	0,7	0,7	0,0	-1,8	-6,3	4,9
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	2,9	2,6	0,2	1,6	0,3	0,7	0,7	-0,1	-1,9	-6,9	4,6
Industri og bergverk	1,7	2,7	0,8	1,5	-0,1	1,4	0,0	0,1	-1,3	-6,3	2,5
Annen vareproduksjon	1,2	1,5	-1,2	4,3	-1,6	1,4	1,7	-2,0	-0,4	-1,5	2,9
Tjenester inkl. boligjenester	3,5	2,8	0,4	1,0	0,8	0,5	0,6	0,3	-2,4	-8,4	5,5
Offentlig forvaltning	0,8	2,2	0,4	0,4	0,9	0,5	0,5	0,6	-1,6	-4,4	5,6
Produktavgifter og -subsidiar	1,5	1,4	0,2	0,1	0,8	0,1	0,6	-0,4	-3,9	-4,3	7,2

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.3. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindekser. 2018=100

	Ujustert		Sesongjustert								
	2018	2019	18.3	18.4	19.1	19.2	19.3	19.4	20.1	20.2	20.3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	100,0	102,3	100,4	101,1	101,5	101,9	102,3	103,0	103,7	104,0	104,1
Konsum i offentlig forvaltning	100,0	103,2	100,2	101,2	102,4	102,7	103,7	103,9	106,3	109,2	106,0
Bruttoinvestering i fast kapital	100,0	102,6	100,6	101,3	101,9	102,4	102,7	103,3	104,7	106,4	105,8
Fastlands-Norge	100,0	102,4	100,7	101,2	102,1	102,3	102,4	102,9	103,9	105,2	105,0
Innenlandsk sluttanvendelse	100,0	102,5	100,8	101,0	101,6	101,7	102,6	103,7	104,5	104,8	104,7
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	100,0	102,5	100,4	101,1	101,9	102,2	102,7	103,2	104,5	105,8	104,9
Eksport i alt	100,0	95,6	103,4	101,4	97,6	96,1	93,9	94,2	89,5	77,1	80,1
Tradisjonelle varer	100,0	100,7	100,6	100,4	99,4	100,9	99,6	102,0	102,5	97,9	94,0
Samlet sluttanvendelse	100,0	100,5	101,5	101,2	100,5	100,1	100,2	100,9	100,1	96,7	97,6
Import i alt	100,0	103,3	100,8	100,8	101,5	102,8	103,6	105,0	105,2	108,6	107,0
Tradisjonelle varer	100,0	102,5	100,9	100,9	101,0	102,2	102,8	103,8	104,3	108,7	106,6
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	100,0	99,6	101,8	101,3	100,1	99,2	99,1	99,6	98,4	93,3	94,8
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	100,0	102,2	100,2	101,4	101,3	101,7	102,5	103,1	104,2	104,8	103,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.4. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindeks. Prosentvis endring fra foregående kvartal

	Ujustert		Sesongjustert								
	2018	2019	18.3	18.4	19.1	19.2	19.3	19.4	20.1	20.2	20.3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	2,2	2,3	0,8	0,7	0,4	0,4	0,3	0,7	0,6	0,3	0,1
Konsum i offentlig forvaltning	3,9	3,2	0,4	1,0	1,1	0,3	1,0	0,2	2,3	2,7	-2,9
Bruttoinvestering i fast kapital	2,8	2,6	1,1	0,8	0,6	0,5	0,3	0,5	1,3	1,7	-0,6
Fastlands-Norge	3,0	2,4	1,1	0,4	0,9	0,2	0,1	0,5	1,1	1,2	-0,2
Innenlandsk sluttanvendelse	3,2	2,5	1,1	0,2	0,6	0,1	0,9	1,0	0,8	0,3	0,0
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	2,8	2,5	0,7	0,7	0,7	0,3	0,5	0,5	1,2	1,3	-0,9
Eksport i alt	14,1	-4,4	4,3	-1,9	-3,7	-1,6	-2,2	0,3	-5,1	-13,8	3,9
Tradisjonelle varer	6,2	0,7	0,2	-0,2	-1,0	1,5	-1,3	2,4	0,5	-4,4	-4,0
Samlet sluttanvendelse	6,1	0,5	2,0	-0,4	-0,7	-0,4	0,1	0,7	-0,8	-3,4	1,0
Import i alt	4,4	3,3	1,2	0,1	0,7	1,2	0,8	1,3	0,2	3,3	-1,6
Tradisjonelle varer	4,6	2,5	1,1	0,0	0,1	1,2	0,6	1,0	0,5	4,2	-1,9
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	6,7	-0,4	2,3	-0,5	-1,1	-0,9	-0,1	0,5	-1,2	-5,2	1,6
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	2,8	2,2	0,7	1,2	0,0	0,3	0,8	0,6	1,1	0,5	-1,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.5. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Måned. Faste 2018-priser. Prosentvis volumendring fra foregående periode

	Mar. 2020	Apr. 2020	Mai 2020	Jun. 2020	Jul. 2020	Aug. 2020	Sep. 2020	Okt. 2020
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	-12,9	-7,9	5,7	7,1	3,2	-1,1	1,1	0,0
Konsum i husholdninger	-12,9	-7,7	6,0	7,2	3,2	-1,3	1,2	-0,1
Varekonsum	-4,2	3,3	4,7	5,3	3,4	-4,7	3,0	-1,1
Tjenestekonsum	-16,7	-13,9	7,5	8,8	2,0	2,5	0,6	1,6
Husholdningenes kjøp i utlandet	-55,9	-97,4	34,0	162,6	218,0	23,2	-45,5	-5,3
Utlendingers kjøp i Norge	-55,9	-78,9	-5,3	-7,8	91,7	13,0	4,2	36,2
Konsum i ideelle organisasjoner	-12,4	-11,8	-0,7	6,1	2,8	1,7	-0,1	1,6
Konsum i offentlig forvaltning	-2,1	-1,9	1,4	1,3	0,7	1,2	0,1	0,9
Konsum i statsforvaltningen	-3,0	-2,3	1,7	3,4	-0,3	0,9	0,4	0,5
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	-3,4	-2,7	1,9	3,8	-0,3	1,0	0,4	0,4
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	-0,1	0,7	-0,1	0,8	-0,2	0,5	0,6	1,6
Konsum i kommuneforvaltningen	-1,3	-1,5	1,1	-0,7	1,8	1,4	-0,2	1,2
Bruttoinvestering i fast realkapital	-3,3	-2,3	2,9	0,2	-3,0	-1,2	5,2	0,6
Utvinning og rørtransport (bruttoinvestering)	1,1	-4,1	-1,5	1,8	-3,7	0,0	-2,4	4,2
Utenriks sjøfart (bruttoinvestering)	-98,9	-1188,9	-106,5	..	-87,5	883,3	-96,8	
Fastlands-Norge (bruttoinvestering)	-1,7	-1,5	3,7	-0,7	-2,3	-2,2	7,8	-1,5
Næringer (bruttoinvestering)	-4,1	-5,6	2,1	3,3	-3,5	-2,8	10,2	-2,1
Tjenester tilknyttet utvinning (bruttoinvestering)	-5,4	-5,8	-2,8	1,5	-11,1	1,1	1,4	25,7
Andre tjenester (bruttoinvestering)	-4,4	-8,1	3,1	4,2	-4,1	-1,8	14,7	-3,0
Industri og bergverk (bruttoinvestering)	-0,4	-8,1	0,0	1,7	-0,3	-0,4	2,2	-4,7
Annen vareproduksjon (bruttoinvestering)	-5,4	2,3	1,2	2,4	-3,9	-6,7	4,7	1,1
Boliger (husholdninger) (bruttoinvestering)	2,2	-2,6	1,9	-0,6	0,4	-4,2	2,3	3,0
Offentlig forvaltning (bruttoinvestering)	-1,5	5,7	7,2	-6,1	-2,7	0,3	9,2	-4,3
Anskaffelser minus avhendelse av verdigjenstander	-47,2	-80,2	0,7	39,3	290,1	-43,1	-30,7	-35,6
Lagerendring og statistiske avvik	-36,7	-33,4	-16,6	98,1	-6,0	95,9	-32,5	-33,6
Bruttoinvestering i alt	-7,9	-5,3	1,6	5,6	-3,3	8,5	-1,6	-3,6
Innenlandsk sluttanvendelse	-8,7	-5,5	3,3	5,1	0,6	2,2	0,0	-0,9
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	-7,4	-4,6	3,9	3,5	1,2	-0,7	2,3	-0,1
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	-2,0	-0,4	2,6	-0,2	0,1	1,0	1,8	-0,2
Eksport i alt	-0,4	-7,9	-1,4	2,3	3,2	-0,9	1,9	1,5
Tradisjonelle varer (eksport)	-0,3	-5,5	-4,8	-0,5	6,0	5,5	1,6	0,7
Råolje og naturgass (eksport)	0,3	-1,9	0,1	3,7	1,6	-4,5	3,4	0,6
Skip, plattformer og fly (eksport)	..	-80,8	18,7	92,1	49,0	-62,3	-71,3	-25,0
Tjenester (eksport)	-7,2	-16,0	0,2	1,6	1,4	0,8	0,9	4,7
Samlet sluttanvendelse	-6,3	-6,2	1,9	4,3	1,4	1,3	0,5	-0,2
Import i alt	-10,4	-14,3	0,8	10,5	2,2	2,0	0,2	1,6
Tradisjonelle varer (import)	-5,0	-7,2	-1,2	13,2	4,7	0,5	-0,9	2,3
Råolje og naturgass (import)	-20,5	3,7	-31,7	25,1	-35,3	72,6	-9,2	29,2
Skip, plattformer og fly (import)	-10,5	-50,4	160,4	7,7	-55,5	37,4	71,6	-47,6
Tjenester (import)	-18,6	-25,9	-0,9	3,6	8,4	0,2	-3,0	5,9
Bruttonasjonalprodukt, markedsverdi ¹	-5,0	-3,8	2,1	2,6	1,1	1,1	0,7	-0,7
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge, markedsverdi ¹	-6,4	-4,6	2,7	3,2	1,2	1,0	0,7	1,2
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart ²	1,9	-0,1	-0,3	-0,1	1,0	1,5	0,7	-9,2
Bruttoprodukt Fastlands-Norge, basisverdi	-6,2	-4,8	2,5	3,1	0,7	1,5	0,5	1,2
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning (bruttoprodukt)	-6,1	-5,1	2,1	2,6	0,9	1,6	0,6	1,6
Industri og bergverk (bruttoprodukt)	-3,3	-3,0	-1,4	-1,0	0,5	5,8	-1,9	2,0
Annen vareproduksjon (bruttoprodukt)	-3,3	-0,7	1,3	0,5	3,2	-1,9	1,0	3,4
Tjenester inkl. boligjenester (bruttoprodukt)	-7,3	-6,7	2,9	3,8	0,4	1,8	0,9	1,0
Offentlig forvaltning (bruttoprodukt)	-6,7	-3,8	3,9	4,6	0,1	1,3	0,3	0,2
Produktavgifter og -subsidier	-7,3	-3,4	4,0	3,8	4,2	-2,2	1,6	0,8

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi.² Omfatter utvinning av råolje og naturgass, rørtransport og utenriks sjøfart.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.6. Makroøkonomiske hovedstørrelser 2010-2023. Regnskap og prognoser.
Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Prognoser			
											2020	2021	2022	2023
Realøkonomi														
Konsum i husholdninger mv	3,8	2,4	3,5	2,8	2,1	2,7	1,1	2,2	1,6	1,4	-8,0	8,1	5,9	3,1
Konsum i offentlig forvaltning	2,2	1,1	1,5	1,0	2,7	2,4	2,3	1,9	0,5	1,9	1,7	1,9	1,9	1,3
Bruttoinvestering i fast realkapital	-6,4	7,5	7,5	6,3	-0,3	-4,0	3,9	2,6	2,2	4,8	-5,4	0,5	1,5	3,9
Utvinning og rørtransport	-8,0	11,4	14,6	19,0	-1,8	-12,2	-16,0	-5,4	0,7	12,6	-4,8	-6,0	-2,0	10,0
Bruttoinvestering Fastlands-Norge	-6,4	5,0	7,4	2,9	0,4	-0,2	9,0	6,8	1,5	4,0	-5,6	1,3	2,4	2,6
Næringer	-9,2	1,1	10,5	-3,2	-0,7	-2,8	12,6	9,2	3,1	5,6	-8,9	1,6	2,2	2,8
Bolig	-1,6	17,0	10,9	5,3	-1,4	3,2	6,6	7,3	-6,5	-1,7	-8,5	1,0	4,1	4,2
Offentlig forvaltning	-5,3	1,1	-1,8	11,8	4,5	0,2	6,4	2,6	8,1	7,2	2,0	1,1	1,1	1,1
Etterspørsel fra Fastlands-Norge¹	1,2	2,5	3,7	2,3	1,9	2,0	3,1	3,1	1,3	2,1	-4,8	4,7	4,0	2,5
Eksport	0,6	-0,8	1,7	-1,8	3,4	4,3	1,1	1,7	-1,2	0,5	-2,2	6,5	5,7	3,6
Eksport av tradisjonelle varer	3,3	-0,1	-0,2	1,3	3,1	6,9	-8,6	1,7	1,5	4,6	-3,6	3,2	5,3	4,1
Eksport av råolje og naturgass	-6,9	-5,6	0,5	-5,5	2,7	2,1	4,9	5,1	-5,0	-4,3	6,5	9,0	4,1	2,4
Import	8,4	3,9	2,9	5,0	2,0	1,9	2,7	1,9	1,4	4,7	-13,2	6,3	6,0	3,5
Import av tradisjonelle varer	9,2	4,6	2,2	1,8	1,9	2,8	-0,2	3,8	2,9	5,7	-4,6	2,6	4,4	3,4
Bruttonasjonalprodukt	0,7	1,0	2,7	1,0	2,0	2,0	1,1	2,3	1,1	0,9	-1,6	4,4	3,7	2,8
BNP Fastlands-Norge	1,9	1,9	3,7	2,3	2,2	1,4	0,9	2,0	2,2	2,3	-3,0	3,7	3,6	2,9
BNP Industri og bergverk	2,1	1,7	2,0	3,3	2,8	-4,6	-4,2	0,0	1,7	2,7	-3,5	2,3	3,8	2,9
Arbeidsmarked														
Utførte timeverk i Fastlands-Norge	0,2	1,7	1,7	0,4	1,4	0,7	0,6	0,3	1,6	1,8	-2,3	2,4	1,7	0,7
Sysselsatte personer	-0,3	1,4	2,0	1,1	1,0	0,5	0,3	1,2	1,6	1,6	-1,6	0,7	1,5	0,8
Arbeidsstyrke	0,6	1,3	1,5	1,2	0,7	1,5	0,2	-0,2	1,4	1,0	0,3	-0,2	1,0	0,8
Yrkesandel (nivå)	71,7	71,5	71,4	71,2	70,7	71,0	70,4	69,7	70,2	70,5	70,3	70,0	70,6	71,0
Arbeidsledighetsrate (nivå)	3,8	3,4	3,3	3,8	3,6	4,5	4,7	4,2	3,8	3,7	4,8	4,5	3,9	3,9
Priser og lønninger														
Årslønn	3,7	4,2	4,0	3,9	3,1	2,8	1,7	2,3	2,8	3,5	2,4	2,1	3,6	3,9
Konsumprisindeksen (KPI)	2,5	1,2	0,8	2,1	2,0	2,1	3,6	1,8	2,7	2,2	1,3	2,5	2,4	2,1
KPI-JAE²	1,4	0,9	1,2	1,6	2,4	2,7	3,0	1,4	1,6	2,2	3,0	2,2	2,1	2,1
Eksportpris tradisjonelle varer	4,5	5,8	-1,9	2,7	3,4	2,0	4,0	5,2	6,2	0,7	-3,1	2,2	4,3	3,1
Importpris tradisjonelle varer	0,0	4,0	0,3	1,4	4,3	4,6	1,7	3,5	4,6	2,5	3,7	0,6	1,5	1,5
Boligpris	8,2	8,0	6,8	4,0	2,7	6,1	7,0	5,0	1,4	2,5	4,0	3,9	3,7	3,7
Inntekter, renter og valuta														
Husholdningenes disponible realinntekt	2,8	4,3	4,4	4,0	2,3	5,4	-1,6	2,0	1,0	3,1	0,3	2,6	2,0	2,9
Husholdningenes sparerate (nivå)	3,7	5,8	6,9	7,2	7,7	9,8	6,9	6,6	5,9	8,0	14,7	10,0	6,9	7,1
Pengemarkedsrente (nivå)	2,5	2,9	2,2	1,8	1,7	1,3	1,1	0,9	1,1	1,6	0,7	0,5	0,8	1,2
Utlånsrente, rammelån (nivå)³	3,4	3,6	3,9	4,0	3,9	3,2	2,6	2,6	2,7	3,0	2,5	2,0	2,1	2,4
Realrente etter skatt (nivå)	0,1	1,3	2,1	0,8	0,8	0,1	-1,6	0,1	-0,7	0,2	0,7	-0,9	-0,8	-0,2
Importveid kronekurs (44 land)⁴	-3,7	-2,4	-1,2	2,2	5,3	10,5	1,8	-0,8	0,1	2,9	6,8	-2,0	0,0	0,0
NOK per euro (nivå)	8,01	7,79	7,47	7,81	8,35	8,95	9,29	9,33	9,60	9,85	10,73	10,63	10,63	10,63
Utenriksøkonomi														
Driftsbalansen (milliarder kr)⁵	281	346	374	317	341	250	138	152	283	91	33	94	136	175
Driftsbalansen i prosent av BNP	10,8	12,4	12,6	10,3	10,8	8,0	4,5	4,6	8,0	2,5	0,9	2,6	3,5	4,3
Utlandet														
Eksportmarkedsindikator	11,1	6,1	1,1	1,9	4,8	5,4	3,9	5,6	4,0	2,6	-10,8	9,3	9,5	4,1
Konsumpris euro-området	1,6	2,7	2,5	1,4	0,4	0,2	0,2	1,5	1,8	1,2	0,3	0,7	1,5	1,9
Pengemarkedsrente, euro (nivå)	0,8	1,4	0,6	0,2	0,2	0,0	-0,3	-0,3	-0,3	-0,4	-0,5	-0,6	-0,3	0,0
Råoljepris i dollar (nivå)⁶	80	111	112	109	100	53	45	55	72	64	43	48	48	48
Råoljepris i kroner (nivå)⁶	485	622	650	639	627	431	379	452	583	564	406	425	420	418

¹ Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.² KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer.³ Gjennomsnitt for året. Utlånsrente, rammelån med pant i bolig.⁴ Positivt fortegn innebærer depresiering.⁵ Driftsbalansen uten korreksjon for sparing i pensjonsfond.⁶ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Informasjon t.o.m. 9. desember 2020 er benyttet.